

శ్లో॥ దివ్యమంత్రక్రియా యుక్తం । పురా నారాయణేరితం ।

శ్లో॥ తత్పాంచరాత్రం శృతి మూలభూతమ్ ।
స్మృత్యర్థ విస్తార సుబోధ కందమ్ ।
అపారపేయం పరిభక్తి బీజమ్ ।
పరం పదప్రాప్తి సుఖైక దక్షమ్ । (సంహితాంతరే)

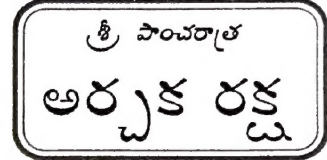
శ్లో॥ వాక్ వాక్యమే కాయనమ్
దేవవిద్యాం బ్రహ్మవిద్యామ్ । (చాందోగ్యోపనిషత్)

శ్లో॥ శృణుద్వంఘనయస్సర్వే వేద మేకాయ నాఽబిదం;
పాంచరాత్రమ్ - మూలవేదం సాత్వతమ్ - తంత్ర మిత్యపి ।
భగవద్బ్రాహ్మణి తన్నామభిః పరిపఠ్యతే ।
మోక్షాయనాయ వై పంథా ఏతదన్యో నవిద్యతే ।
తస్మాదేకాయం వేతి ప్రసదన్తి మనీషిణః ।
ఆచారకథనా ద్దివ్యగతిప్రాప్తి విధానతః ।
మహాత్మ్యం తత్త్వకథనా దాగమశ్చేతి గణ్యతే ।
మహతోవేద వృక్షస్య మూలభూతో మహాఽనయం ।
ఋగాద్యా స్మృందభూతా ప్రేక్షాభూతాశ్చ యోగినః ।
జగన్మూలస్య వేదస్య వాసుదేవస్య ముఖ్యతః ।
ప్రతిపాదకతా సిద్ధ మూలవేదాఖ్యతా ద్విజాః
సత్వస్వరూప హరిణా ప్రోక్షత్వా త్పాత్యతం మతం ।
తనోతి విపులానర్థాన్ తత్త్వమస్త్ర స్స మాశ్రితాన్ ।
త్రాణంచకురుతే యస్మా త్తంత్రమి త్యభి దీయతే ।
పాంచరాత్రంతు సర్వేషామ్ శాస్త్రాణామ్ మూలకారణమ్ । (కపింజలే)

శ్లో॥ శృతి - స్మృతి - పురాణాది పాంచరాత్ర విధిమ్ వినా ।
ఐకాగ్రీకీ హరే ర్భక్తి రుత్పాలా యైవ కల్పతే ।

శ్లో॥ త్రోతమ్ వైభాననం ప్రోక్షం వాసిష్ఠం స్మార్తముచ్యతే ।
పాంచరాత్రాదిదమ్ శాస్త్రం దివ్యాగమ మితీరితం । (పద్మపురాణ)

ఓమ్ నమో భగవతే వాసుదేవాయః

* శ్రీ వైంకుఠనాథ స్తవమ్ *

శ్లో॥ నవ్యమ్ పాదమ్ ప్రసార్య శ్రితదురితహరమ్ దక్షిణమ్ కుంచయిత్వా ।
జానున్యాయ సవ్యేతర మితరభుజమ్ నాగభోగేనిధాయ ।
పశ్చాద్బాహుద్వయేన ప్రతిభుజమనే ధారయన్ శంఖ చక్రే ।
దేవీభూషాఽది జుష్టా జనయతి జగతామ్ శర్మ వైకుంఠనాథః ।

ప్ర : పాంచరాత్రము అనగానేమి ?

స : పాంచరాత్రము అనగా శ్రీ ప్రశ్న సంహితలో నిల్లున్నది.

శ్లో॥ రాత్రి రజ్జాన మిత్యుక్తం పంచే త్యజ్ఞాన నాశనమ్ ।
తచ్ఛాస్త్రం పంచరాత్రమ్ స్వాత్ అన్వర్త స్వాఽను రోధతః ।

తా॥ అజ్ఞానమును నశింపజేయునది పాంచరాత్ర మనబడుచున్నది.

ప్ర : అగమము అననేమి ?

స : అగమము అనుదాని వివరణము శబ్ద స్థాపన మహావిధిలో ఈ విధముగా నున్నది

శ్లో॥ అగతం శివ వక్త్రేభ్యో గతంచ గిరిజాశ్రుతో ।
మతంచ వాసుదేవస్య తస్మా దాఽగమ ముచ్యతే ।

తా॥ వాసుదేవునిగూర్చి పార్యుతికి శివుడు చెప్పిన దానికి అగమమని పేరు.

ప్ర : భగంతుడన నెవరు ?

స : దీనికి సమాధానము వామన సంహితలో నిల్లున్నది.

శ్లో॥ జ్ఞాన-శక్తి-బలైశ్వర్య-వీర్య-తేజాంసే షడ్గుణాః ।
షడ్జానుగుణానామ్ నివహౌ భగ ఇత్యభిదీయతే ।

అ: జ్ఞానము-శక్తి-బలము-విశ్వము-వీర్యము-తేజస్సు అను ఈ ఆరు గుణములు భగము అనబడును. వడ్డుగా పరిపూర్ణుడైనవాడే భగవంతుడు.

ప్ర : ఆరాధనము అనగానేమి ?

స : మనస్సు-వాక్కు-దేహము-చేతలు వీటి అన్నిటి చేతను భగవంతుని పూజించుట-స్మరించుట మున్నగు పనులు ఆరాధనము అనబడును.

ప్ర : భగవదారాధనము వలన ప్రయోజనము ఏమి ?

స : పాద్య సంహిత యందు మూడవ అధ్యాయములో ఇట్లు కలదు.

శ్రీ భగవాన్; శ్లో! శ్రూయతామ్ అభిదాన్యామి-బ్రహ్మన్నారాధనం హరేః ।
యేన విష్ణోః పదం మర్త్యః-ప్రాప్నో త్యమర దుర్లభమ్ ।

అ: శ్రీమన్నారాయణుడు బ్రహ్మతో నిట్లు చెప్పెను.

దేవతలకుగూడ దోషకనలువంటి విష్ణులోకము మానవులకు నా ఆరాధనముచేసి నంత మాత్రముననే దోషకు చున్నది.

* ఆరాధన భేదములు *

శ్లో! ఉత్పాఽపసితమ్ శ్రేష్ఠమారాధన ముదీరితమ్ ।

హోమాస్తమ్ మధ్యమమ్ ప్రాక్రమ్; ప్రాణాస్త మధాఽధమమ్ ।

క్షుద్రమ్ దూప-దీపాస్త మధమాఽరాధనమ్ భవేత్ । (పాద్యసంహితా)

అ: నిత్యోత్పానముతో చేయు ఆరాధనము శ్రేష్ఠము; హోమముతో పూర్తి చేయునది మధ్యమము; ప్రాణముతో ముగించునది అధమము; దూప, దీపములతో నెర చేర్చునది క్షుద్రము । అధమాధమము అని 4 విధముల ఆరాధనలు చెప్పబడినవి

ప్ర : ఆచార్యుడు అనగా నెవ్వరు ?

స : పాద్య సంహిత క్రియా పాదములో నిట్లున్నది.

శ్లో! అదోతు బ్రహ్మణో విద్వాన్ పంచరాత్ర పరాయణః ।

ఆచార్యమ్ వరయేత్ పూర్వం తదదీహాపి సిద్ధయః ।

అ: భగవదాయమును నిర్మించు యజమాని మొట్టమొదట పంచరాత్ర అర్చనా విధానము బాగుగా తెలిసిన వారిని ఆచార్యునిగా నియమించవలెను : అటువంటి

ఆచార్యుని యందు సకల సిద్ధులును ఉండును. పంచరాత్ర విధానము చక్కగా తెలిసినవాడే ఆచార్యుడు.

ప్ర : కాంక్ష్యములు అననేమి ?

స : అనంతాఖ్య సంహితలో ఇట్లున్నది.

శ్లో! స్నానాఽచమన శౌచేన ప్రాణాయామేన దేశికః ।

అంతర్హాశ్వరీరస్య సాధకస్య విశుద్ధ్యతి ।

స్నాన మూలక్రియా స్మర్యాః పఠనంసద్ధి హేతవః ।

తస్మాత్ స్నానం ప్రకీర్త్యత దేవర్షి పితృ తర్పణే ।

అ: స్నానము-ఆచమనము-శౌచము-ప్రాణాయామము, మొదలయినవాటి వలన అర్చకుడు లోపల-వెలుపల పరిశుద్ధుడగును; స్నానము మొదలయిన వాని వలన శుభ ఫలితములు కలుగును. అందుచే దేవ-ఋషి-పితృ తర్పణములు విడుచుటకు మునుపు తప్పక స్నానముచేసి పరిశుద్ధుడు కావలెను.

ప్ర : అర్చకుడు దేవాయమును చేరి ఏమి చేయవలెను ?

కపింజలము; శ్రీ వ్రక్షము అను సంహితలలో ఇట్లున్నది.

శ్లో! పాదప్రక్షాళనం కృత్వా ఆచమ్యచ జితేంద్రియః ।

గేహం ప్రదక్షిణీ కృత్వా ద్వార పార్శ్వం సమాచరేత్ ।

శ్లో! ప్రక్షాళ్యపాణి పాదంచ గోపురస్య బహిష్ఠలే ।

ఆచమ్యాఽంత ర్మహాపీఠం ప్రాదక్షిణ్యేన వై తతః ।

అ: కాలు-చేతులు కడిగికొని ఆచమనముచేసి పాద గోపురమును దాటి లోనికి ప్రవేశించవలెను. తరువాత ఆలయ ప్రదక్షిణము (నాలుగు మారులు) చేయవలెను.

ప్ర : పాష్టాంగము అనగా నేమి ?

స : పాద్యసంహిత యందీ విధమున నున్నది.

శ్లో! పద్మాష్టమ్-కరాభ్యాష్టమ్-జానుభ్యా మురసా-శిరసా-దృశా

మనసా-వచసాచైవ ప్రణమోఽష్టాంగ ఉచ్యతే ।

అ: పాదములు-చేతులు-మోకాళ్ళు-ఎదురు ఊమ్ము-తల-చూపు-మనసు-మాట ఎనిమిదింటి చేతను భగవానునకు దాసాఽహ మొనర్చుటయే పాష్టాంగము ।

మహా జయజయాలై: పునః పునరుదీరితైః ।

ప్రభోదంక్షణే స్థితైః ఉత్థాప్య శయనా త్తతః ।

ఈ సూర్యోదయమునకు పూర్వమే వంది మాగదులు మొదలయినవారు స్త్రాత్రములతో, అనేక విధములగు వాద్యవాదనములతో, శంఖము, నగారా, కొమ్ముదూరం మ్రోతలతో జయవాసదేవా ! జయ భక్త సంరక్షకా ! అను స్తుతులతో మరల మరల కీర్తించుచూ శ్రీ భగవానుని నిద్రనుండి మేల్కొల్పవలెను.

“ఉత్తిష్ట బ్రహ్మణ్యైశ్చ” అను మంత్రముతో పాలు

శ్లో॥ కౌసల్యాసుప్రజారామ ! పూర్వాసంధ్యా ప్రవర్తతే ।

ఉత్తిష్ట నరశార్దూల ! కర్తవ్యమేదేవ మాఽహిహమ్ ।

శ్లో॥ ఉత్తిష్టాత్తిష్ట గోవింద ! ఉత్తిష్ట గరుడదృజ !

ఉత్తిష్ట ! కమలాకాంత ! త్రైలోక్యమ్ మగ్గళమ్ కురు ।

అను ఈ శ్లోకములను గూడ పఠించవలెను.

ప్ర : నిర్మాల్యము అనగానేమి ? దాని నేమి చేయవలెను ?

స : శండిత్య సంహిత యందీట్లున్నది.

శ్లో॥ నభారమ్ మేరు శిఖరమ్ నభారమ్ వస్త్ర సాగరాన్ ।

రాత్రౌ పూజిత నిర్మాల్యం ప్రభాతే భార మద్భుతమ్ ।

అపారాత్రంతు నిర్మాల్యమ్ ప్రాతః కాలే వివర్ణయేత్ ।

ఈ భగవానునకు రాత్రి అర్పించిన పూజా-తులసి; చందనము మొదలయిన వానికి నిర్మాల్యమని పేరు. రాత్రి అర్పించినవానిని మరునాటి ఉదయముననే తీసివేయవలెను. లేకున్న మేరు శిఖరము - వస్త్ర సముద్రములు మానవునకు ఎంత బరువో-రాత్రి అర్పించినవి తెల్లవారు నవ్వుల స్వామికి అంత బరువగును.

ప్ర : నిర్మాల్యము వెచట మంచవలెను ?

స : అనంతాశ్వా సంహిత యందీట్లున్నది-

శ్లో॥ దీపాన్ సందీపయిత్వాతు నిర్మాల్య మసక్తవ్యమ్ ।

వివృతనాయ దత్వాతు ముఖాత్ క్షేపితవారిణా

ఈ నిర్మాల్యమును తీసివేచి వివృతనాయకు అలంకరింప వలెను (తరువాత భక్తులకు యివ్వవలయును.)

ప్ర : పంచశుద్ధులు అనగానేమి ?

స : శ్రీ ప్రశ్న సంహితలో నిట్లున్నది-

శ్లో॥ పూజాకాలే పురా కుర్యాత్ పంచశుద్ధిమ్ (గురుక్షుమ్)

స్థాన శుద్ధిమ్ పాత్రశుద్ధిమ్-బింబశోధన మేవచ ।

ఆత్మనో భూత శుద్ధిమ్చ । యన్త్ర వర్ణాస్త్రాదీశ్చ ।

ఈ పూజ చేయునపుడు ముందుగా ఐదు విధములగు శుద్ధులను చేయవలెను.

౧ స్థాన శుద్ధి - అనగా చిమ్ములు, నీరు చల్లుట మొ

౨ పాత్రశుద్ధి - పంచపాత్రలు, తీర్థపుబిందె, పతాకగ్రహ పాత్ర, ధూప-దీప-గంధ-వివేదన - అర్ఘణ - పాత్రలు తోముట

౩ బింబశుద్ధి : కర్మ - ఉత్సవ - బలి - యాగ - తీర్థ-శయన బింబములను (విగ్రహములను) శుభ్రపఱచుకొనుట

౪ ఆత్మశుద్ధి : “ఓమ్ నమో భగవతే వాసుదేవాయ । అను ద్వాదశక్షరిని జపించిన ఆత్మశుద్ధి కలుగును :

౫ భూతశుద్ధి : భూమి, నీరు, వెలుతురు, గాలి, అకాశము. ఇవి యివి భూత పంచకము, వీని శుద్ధి.

* భూతశుద్ధి క్రమమ్ *

దేహము ఈ పంచ భూతములతో జేయబడినది, మూత్ర పురీషములకు అగ్నిం వాక్కులకు నిలయమైన ఈ దేహమును ఓమ్ యం అను వాయు దీజముతో శోషింపజేసికొని, మనస్సును వద్యాకారముగ తలచి “ఓం రం” అను అగ్ని దీజమును నెత్తురువన్నె కలిగి ముక్కోణపు అకారముగనున్న దానిని తలచి అర్చకుడు తన దేహమాలిన్యము - సావము; ఆ మంటలలో కాఠి బాడిదయై నల్లు భావించి “ఓం రం” అను మహేంద్ర దీజమును స్మరించి గాలిని స్థంభింపజేసి “ఓమ్ వం” అను నరుణ దీజమును తలచి భగవద్వాసము చేయుచు దానియందు పుట్టిన అమృత జలమున శోషింపి పాదముల వజుకు శరీరము శుద్ధియై నల్లు భావించవలెను.

ప్ర : మూదింబమును, లక్ష్మీన దింబమును ఎట్లు కుభ్రము చేయవలెను.

స : మూ దింబమును ఉసిరి ఆకులలో కట్టిన కుంచెలోగానీ, నెమలి పంపుల కట్టలో గానీ, తెల్లని-మెత్తని వస్త్రములోగానీ తుడుచ వలయును.

ప్ర : బేరములు ఎన్ని ? వాని ఎట్లు కుభ్రపరచవలెను ?

స : పద్మసంహితలో విల్లున్నది.

శ్లో : కర్మాగ్నావోఽత్యువార్తావ బిర్యగ్నా తతైవచ ।
స్నాన తీర్థోఽథయాగ్నావ స్వాపాత్మానార్యయాసహ ।

శ్లో : ప్రతిమాషడ్వదాతవ్యా పూజాయా ముత్తమా భవేత్ ।

తా : కర్మ-ఉత్సవ-బలి-స్నాన-తీర్థ-శయన బేరములు (6 విధములు) పూజించుటకు ఉత్తమమైనవి వీని వింతయందు పులుసు పట్టించి, గడ్డికాల్చిన బూడిదతో తోమి కడిగి కుద్ది చేయవలెను "పురుష సూక్తము"లో స్నానము చేయింపవలెను.

ప్ర : పాత్రలకు అధిదైవము లెవరు ?

స : పద్మ సంహిత చర్య పాదమున విల్లున్నది.

శ్లో : శ్రీరక్ష్యస్య భవేద్దేవీ వాగీశాఽచమనీయకే ।
పాద్యస్య పితరోదేవా స్నానీయే వరుణ స్థదా ।
ఘడ్వదకవ్యశాంతిస్యాత్ పాత్రేష్యేతాన్సమర్చయేత్

తా : అర్ఘ్యపాత్రకు శ్రీదేవి - పాద్యపాత్రకు పితృదేవతలు - ఆచమన పాత్రకు వరుణుని - స్నానపాత్రకు వరుణ దేవుడు - ఘడ్వదక పాత్రకు శాంతి అధిదైవములు. వీరిని అర్చింపవలెను.

ప్ర : పంచపాత్రలను ఏమంత్రిముతో అధిమంత్రించవలయును ?

స : విష్ణుగాయత్రితో అధిమంత్రించవలెను.

శ్లో : ఓమ్ నారాయణాయ విద్మహే

వాసుదేవాయ ధీమహి

తంహవిష్ణుః ప్రచోదయాత్ ఇది విష్ణుగాయత్రీ

ప్ర : పంచపాత్రలు ఏ-యే దిక్కులయందుంచవలెను ?

స : వాసిష్ఠ సంహిత యిందొట్లున్నది.

శ్లో : ఆగ్నేయాదిమ కోణేషు పాద్యాఽర్ఘ్యాఽచమనీయకం ।

స్నానీయపాత్ర మైశాన్యాం సర్వార్థం మధ్యలోన్యసేత్ ।

తా : ఆగ్నేయమున పాద్యము ! నిర్మళియందు అర్ఘ్యము ! వాయవ్యమున ఆచమనీయము - ఈశాన్యమున స్నానీయ పాత్ర ఉంచవలెను. మధ్యన కుర్చ బలపాత్ర ఉంచవలెను. ("దేవప్రాచీ" అనగా దేవుని ముఖము ఏ దిక్కున వున్నను తూర్పుగా బావించి పాత్రలను ఏర్పరచవలెను.)

ప్ర : ఏ యే పాత్రలయందు ఏ యే ద్రవ్యములుంచవలెను ?

స : పాద్య సంహిత చర్యపాదమున విల్లు తెప్పరిడివున్నది.

శ్లో : కుశాగ్రముక్షతమ్ పుష్పమ్ ఫలమ్ మలయజమ్ తదా ।

తిలాన్ సిద్ధార్థ సహితాన్ యవాన్ అర్ఘ్యస్యభాజనే ।

తా : అర్ఘ్యపాత్రలో దర్పచివరలు- అక్షతలు-పూలు-చందనము-నూపులు- తెల్ల ఆవాలు-యవలు ఉంచవలెను.

శ్లో : తిలాన్, దూర్వాన్, విష్ణువర్ణీమ్ శ్యామామ్ పద్మముక్షతమ్ ।

పాద్యపాత్రే షడైతాని ద్రవ్యాని వినివేశయేత్ ।

తా : పాద్యపాత్రలో నువ్వులు-గజిక-విష్ణుక్రాంత ఆకులశ్యామాకము-పద్మములు- అక్షతలు ఈ 6 ద్రవ్యములును ఉంచవలెను.

శ్లో : ఏలాంవంగ కర్పూరమ్ జాతీ తక్కిం చస్తనమ్ ।

పుష్పాణ్యచమనీయేతు పాత్రేద్రవ్యాణి కల్పయేత్ ।

తా : ఆచమన పాత్రలో ఏలకాయలు, లవంగములు - పచ్చ కర్పూరము - జాజికాయ - తక్కింములు - చస్తనము - సుగంధ పుష్పములు - ఈ 5 ద్రవ్యములు ఉంచవలెను.

శ్లో : గస్తం, * సర్వోషధీ, రత్న, ఫలి, బీజ, కుశాని చ ।

తిలాని చాక్షతం చైవ దధి, క్షీర, పుతానిచ ।

రజనీ ద్వాద శాంగాని స్నానీయే చ వినిక్షిపేత్ ।

౧౯ చందనము - * సర్వోషధి - రత్నములు - పండ్లు, విత్తులు - దర్బలు (చివరలు) నువ్వులు - అక్షతలు - పెరుగు - పాలు - నేయి (ఆవుది) పసుపు ఈ ౧౨ ను స్నాన ద్రవ్యములు.

* పైన సర్వోషధి అనునది చెప్పబడినది : అవి చంగర్య కోమ్మ-జటామాంబి-దుంప పసుపు-ద్రాక్ష పసుపు-పద్మములు-వన-కర్పూరము-తుంగముస్తలు ఈ ౮ యును సర్వోషధి అనుపేరు గలవి. కనుక స్నాన పాత్రలో వీనిలో ఏ ఒక దానినైనను సర్వోషధికి బదులుగా వాడవచ్చును.

౧౯ తిలాని తుంపి పైన నిక్షిపే చాచి వారిణి !

౧౯ నువ్వులు-తుంపి (దళములు) ఈ రెండు ద్రవ్యములు మధ్యనవుండు శుద్ధ జల పాత్రలో నుంచవలెను.

ఈ శుద్ధ జలపాత్రలోని నీరు ఆలయములో అపవిత్రము జరిగినదను కొనిన చోటులయందు చల్లుకొనిన పరిశుద్ధ మగును. పూజానమయమున ఆస్త్ర మంత్రమును పఠించుచు పూజా ద్రవ్యములపైనను, శక్తిని శిరస్సునను, ప్రార్థించు కొనవలెను.

ప్ర : ఏ యే విగ్రహములను ఎవరెవరు అర్చింపవలెను ?

స : మూలబింబమును అర్చకుడును, తక్కిన దేవీ-భక్తబింబములను పరివారకుడు గాని, ప్రధానార్చకుని శిష్యులుగాని అర్చింపవలెను.

* పరివారార్చనము *

ప్ర : ఏ యే దిశం ద్వారములయందు ద్వారపాలకులెవరెవరుండిరి ?

౧౯ చండ ప్రచందా ప్రాగ్ధ్వారే యామ్యే భద్ర సుభద్రా !
పశ్చిమే జయ విజయాంశ్చ సౌమ్యే దాతృ విదాతృకా !

౧౯ తూర్పువాకిట చండ; ప్రచందులు; దక్షిణమున భద్ర-సుభద్రులు; పడమరన జయ-విజయిలు; ఉత్తరమున దాతృ-విదాతృలు ద్వారపాలకులు కలరు.

ద్యజస్థంభమున గరుత్మాంతుడు; బలిపీఠమున ఆమోద-ప్రమోదులు; రాజ గోపుర ద్వారమున కుడివైపున సూర్యుడు-ఎడమవైపు చంద్రుడు ఉండురు.

ధానువుమాత్రమే ధావా-అనగా భగవదాంయమునంతటి భగవంతునిగా భావించి, అర్చకులు; భక్తులు-యజమానులు ప్రవర్తి విస్తృత వుండవలెను.

ప్ర : అర్చక స్వామి ఎట్లుండవలెను ?

స : పారమేశ్వర; శ్రీ ప్రశ్న సంహితల యందిట్లున్నది-

౧౯ ఆత్మానమ్ వస్త్రయశ్శ్చ కుండలాది విభూషణైః ।

శ్వేత మృతస్మిర్వ పుండ్రైశ్చ చందనాద్యై స్సుగంధభిః ।

హేమోఽపవీతై స్సగ్నిశ్చ భూషయే ద్దేశికోత్తమః ।

ముఖాన సమోపేతై స్సాంబూలై శ్చోదయేన్ముఖమ్ ।

౧౯ ఒక వస్త్రము కట్టుకొని, వేరొకటిపైన వేసికొని, మకరకుండలములు మొదలయిన భూషణములు దరించి ఊర్వ పుండ్రములు-మంచి చందనపు లేపనము : బంగారు యజ్ఞపీఠము-నోరు సుగంధము వచ్చునట్లు పచ్చ కర్పూరము ఏలకకాయలు-లవంగములు-జాజికాయ మొదలగునవి కలిపిన తాంబూలము పేచించి (ప్రసన్నుడై-సన్నని తెల్లని వస్త్రములు దరించి, చక్కగ దువ్వుకొని వెండ్రుకలు ముడివేసికొని) అర్చకుడు ఉండవలెను.

ప్ర : అర్చకుడు భోజనముచేసిన తరువాత అర్చింపవచ్చునా ?

స : విహగేంద్ర సంహితలో నిట్లున్నది.

౧౯ అభుక్తవాం భుక్తః ౭వా కృతకృత్యశ్చ దేశికః ।

అకలికి తాళలేనివారు అర్చన కాలము మించు సమయమున, భుజించికానీ, భుజింపకానీ అర్చింపవచ్చును. (మనసు భగవానుని యందు తప్పక నిర్మల వలెను)

ప్ర : పవిత్రము నెప్పుడెప్పుడు ధరింపవలెను ?

స : పారమేశ్వర సంహితలో నిట్లున్నది.

౧౯ అర్చనం - జప, హేమంత, దానంత - పితృతర్పణమ్ ।

అపవిత్రాను పాణింప తత్ సర్వం చ వినశ్యతి ।

తస్మాత్ సర్వప్రయత్నై సదా ధార్యమ్ పవిత్రకమ్ ।

౮౧ భగవదర్చన చేయునపుడు - జపము, హోమము, దానము, పితృదేవతలకు (తీల) తర్పణము చేయునపుడును - అపవిత్ర హస్తములతో ఇవ్వరాదు. అటుల ఇచ్చిన ఫలితమంతయు నశించును కనుక రెండుచేతుల యందునుగల నాలుగవ ప్రేక్షయందు పవిత్రములను ధరించుమని పరమేశ్వర సంహిత చెప్పుచున్నది :

ప్ర : పవిత్రమున కెన్ని ధర్మముండవలెను ?

స : విష్ణుతీలక సంహిత తృతీయాధ్యాయమున ఇటులగలదు.

శ్లో॥ పవిత్ర మేకదర్శణ ప్రేత కర్మణి కారయేత్
నిత్యకర్మణి దర్పాభ్యాం ద్యాభ్యామేవ (చతుర్ముఖ)

౮౧ పితృకర్మలయందు ఒక ధర్మతోను, నిత్యము చేయుపనులయందు రెండు ధర్మలతోను, పవిత్రమును ధరింపవలెను. ఇంకను చంద్రికయను గ్రంథములో నిట్లున్నది.

చంద్రికాయామ -

శ్లో॥ త్రిభిః దర్శితైః శాంతికర్మః పంచభిః పాప్తికంతథా ।
చతుర్భిశ్చాభిచారస్తు కుర్వన్; కుర్యాత్పవిత్రకమ్ ।
దేవకార్యే త్రిభిర్దర్శితైః రేకేన పితృకర్మణి ।
ద్వాభ్యాం మనుష్యకార్యేషు పవిత్రం కారయే ద్దుభయః ।

ఒక ధర్మతో పితృకర్మ; రెంటితో మనుష్యకార్యములు; మూడింటితో దేవ కార్య-శాంతి కర్మలు; నాలుగింటితో అభిచార హోమములు (ఇతరులకు కీడు చేయునవి.) పుష్టిని చేకూర్చుకర్మలకు ఐదు ధర్మల కలిగిన పవిత్రములను ధరింపవలెను.

ప్ర : భగవంతుని అర్చించునపుడు అర్చకుడెవలె కూర్చుండవలెను ?

స : ఈశ్వర సంహిత యందిట్లున్నది.

శ్లో॥ దేవస్యాగ్రలో వాపి దక్షిణం భాగ మాశ్రయేత్ ।
ఈశ్వరః ప్రాగ్వశాదేవ-హ్యుత్తరాది ముఖోద్దిజః ।

౮౧ దేవునిముందు భాగమున దక్షిణపు వైపున అర్చకుడు పద్మాసనమున ఉత్తరాదిముఖుడయి కూర్చొనవలెను. (ఎదురుగా కూర్చొని పూజించరాదు)

ప్ర : అర్చన చేయునపుడు తెలుసు ఎందులకు వేయవలెను.

స : పాద్య సంహిత యోగపాద ప్రథమాధ్యాయమున నిట్లున్నది.

శ్లో॥ ప్రచ్ఛన్నపటసంయుక్తం యథాకారం ప్రపూజయేత్ ।
పాపరోగ - మతిభ్రష్టాన్ - నాస్తికాన్ - శృతిదూషకాన్ ।
వేద విక్రయకాన్ - వాఙ్మ. హించరాత్రస్య దూషకాన్ ।
కృతహ్నాన్ - పతితాన్ - క్రైవ విష్ణు నిందాపరాన్ స్థదా ।
గురునిందా పరాన్ శాపి - పాషండ సమయస్థితాన్ ।
అంధ -పంగూ హ్యపస్మాద పాపరోగాపదేశినః ।
మూకాంశ్చ బధిరాన్ క్రైవ పూజకాలే, న దర్శయేత్ ।

శ్లో॥ పూజకాలేతు, దేవానాం పుష్పి లంకంకరణే తథా ।

ముద్రా దర్శన కాలేచ, హేమ-రత్న సమర్పణే ।
ఏవ మేతేషు కాలేషు పట మాచార్య వాససా ।

౮౧ పూజ చేయునపుడు తెలు (తవ్యక) వేయవలెను. ఎందులకనగా? కుష్ఠరోగము గలవారు, పిచ్చివారు-దేవుడు లేడనువారు, వేదములను తిట్టువారు, వేద విద్యలను అమ్ముకొనువారు, హించరాత్ర అగమ విదులను తిట్టువారు, చేపిన మేలును మఱచినవారు, తెడు పనులను చేసినవారు - విష్ణు నింద చేయువారు, గురునింద చేయువారు) వార్యాక (జైన-బౌద్ధ) మతమువారు-గ్రుడ్డివారు; కుంటివారు; మూర్ఖ క్షయ, మొదలయిన వ్యాధులు కలవారు; మూగవారు, తెలివీవారు మొదలయిన వారు పూజ చేయునపుడు చూడరాదు.

పూజ చేయునపుడు; పుష్పాంకారము చేయునపుడును, (శంఖ-వక్ర -గరుడ మొదలయిన) ముద్రలను భగవంతునకు చూపించునపుడును, బంగారు, రత్నహారములు, నగలు పమర్పించునపుడును, మొదలయిన సమయములందు గుడ్డతెలును వేయవలెను.

ప్ర : షోడశోపచారము అననేమి ?

స : పదునారు (౧౬) ఉపచారములు-పాద్యసంహిత యందిలుల గలదు.

శ్లో! ఆద్యయావాహయేద్దేవ మాసనంచ ద్వితీయయా ।

పాద్యం తృతీయయా, చార్వ్యంచతుర్థే వితరేదృచా ।

పంచమ్యాచమనం, స్నానం షష్ఠ్య, సప్త ఋవాచ్చుర్మ ।

ఉపవీత మృచాష్టమ్యా; నవమ్యా గంధలేపనమ్ ।

పుష్పం దశ మైకాదశ్యా - ద్వాదశ్యా ధూప దీపకౌ ।

నివేదనం త్రయోదశ్యా, చతుర్దశ్యా నమస్కృతిః ।

ప్రదక్షిణం పంచదశ్యా, షోడశోద్వాసనం హరేః ।

పురుష మృక్షమందలి ౧౬ ఋక్కులలో నడువారు ఉపచారములు భక్తి - ప్రవర్తనలలో

నమించవలయును చుట్టి గుర్తు ఉండిన ఉపచారములకు మూలమే ఘంట మ్రోగింపవలెను

తక్కిన ఉపచారములయందు ఘంట మ్రోగింపిన అపకారము కలుగును.

* ౧. ఆవాహనము

౯. గంధము

౨. ఆసనము

* ౧౦. పుష్పము

౩. పాద్యము

* ౧౧. ధూపము

* ౪. ఆర్ఘ్యము

* ౧౨. దీపము

౫. ఆచమనము

* ౧౩. నైవేద్యము

* ౬. స్నానము

౧౪. నమస్కారము

౭. వస్త్రము

౧౫. ప్రదక్షిణము

౮. యజ్ఞోపవీతము

౧౬. ఉద్వాసనము

ప్ర : ఆర్ఘ్య, పాద్యములు మొదలయినవాని నెచట పుంచవలెను ?

స : విష్ణులింక సంహితయందు.

శ్లో! ఆర్ఘ్యం శిరసి నిక్షేప్య, పాద్యం పాదతలే న్యసేత్ ।

హస్తేష్వాచమనం కైవ, గంధంకాయాను లేపనం ।

పుష్పమ్ మూర్ధ్ని విన్యస్య, భోజ్యమ్ కరతలేన్యసేత్ ।

దీపం నేత్ర ద్వియోర్దద్వా ద్ధూపమ్ వాహంతరీమ్ న్యసేత్ ।

అన్యథా విపరీతశ్చేత్. కులక్షయకరం భవేత్.

౮! ఆర్ఘ్యము భగవంతుని శిరసునందును, పాద్యము పాదముల యందును, ఆచమనము చేతియందును, (చూపించి పతల్ గ్రహపాత్ర యందుంచవలెను) చందనము (వక్షస్థలమునకు) శరీరమునకు పూయవలెను; పుష్పములు శిరమునందుంచవలెను; నివేదన ద్రవ్యము (కుడి) అట చేతియందుంచవలెను. భగవానుని రెండు కనులకు దీపమును-ముక్కు ఎడమ రంధ్రమునకు ధూపమును అర్చించవలెను. ఇంకొక విధముగా తారుమారు చేసినచో పంశ నాశనము కలుగును.

* శయ్యాసన మంత్రము *

శ్లో! భగవన్! భోగ నిద్రాయాః కాలోఽయం సముపాగతః

శేషసర్వంక శయన మరింకురు జగత్ప్రభో! (శ్రీప్రశ్నై)

ఉదక్ష ముఖమ్ - ప్రాక్ శిరసమ్ ప్రతిమామ్ శాయయేత్ తతః

పవళింస్తు సేవ సమయమున శ్రీ భగవానుని ముఖము ఉత్తరము చూచునట్లునూ,

శిరము తూర్పుదిక్కునకునూ (పాదములు పడమరకునూ) ఉంచి సేవ చేయవలెను.

శిలాబింబం దారుబింబం స్వగృహే నాఽర్చయేద్దురః

గృహే సంహార శయన మర్చయే న్న కదాచన (పాద్యే - క్రియా - 32 ప్ర)

పూజాస్థానమ్ గృహస్యాక్షం మారుత్యాం దిశి నాఽన్యథా

* శయన బేరమును మేల్కొల్పు మంత్రము *

ఉత్థాపన మంత్రమ్

ఉత్తిష్ట బ్రహ్మణస్సతే । దేవయన్తస్యైసుహే

ఉపప్రయన్తు మరుతస్సుదానవః । ఇంద్రః

ప్రాశూర్వాసచా । ప్రేతు బ్రహ్మణ స్సతిః ।

ప్రదేవ్యేతు సూన్యతా । అచ్యావీరం నర్యం

పంక్తిరాధనమ్ । దేవాయజ్ఞమ్ నయతువః

ప్ర : చయ స్థానార్చనమ్ అనగా ఏమి ?

స : 1 కుంభము - 2 బింబము - 3 కుండము - 4 మండలము ఈ నాలుగింటి యందు శ్రీమహాలక్ష్మీ సహితుడగు శ్రీమన్ నారాయణుని భక్తి - శ్రద్ధల గల మనసుతో

అవాహనము చేసి వదునాటుతనవారములతో శ్రీ పురుష సూక్తము మున్నగు మంత్రములతో ఆర్చించుటను వయః స్థానార్చనము అందురు.

❖ షోడశోపచార క్రమము ❖

౧. అవాహనము

అవాహనమునకు ముందు భగవన్నూరం (కర్మ) బేరమును, ప్రార్థనము చేయవలెను.

అవాహనము వేచి యందు చేయవలెను.

శ్లో॥ స్థితే-రత్నమయస్థానే - విమానే చ తదావిధే ।

అప్నానగ్నా - హృదయే - సూర్యే - స్థండిలే - ప్రతిమాసుచ (పాశ్చాత్య - ౬ అ)
౧౧ శుభ్రమగు స్థలము, రత్నములు, విమాన గోపురము, జలము, అగ్ని, హృదయము, సూర్యబింబము, అలంకరించిన వేది, విగ్రహములయందు భగవంతునితేజమును అవాహనము చేయవలెను.

(చక్రాబ్జ ౭ ది మండలములయందునూ, కుశ కూర్చుండునందును, అ వాహనమొనర్చవచ్చును)

ఏ బింబము లేదో దానికి బదులుగా కూర్చుండునామూర్తిని

అవాహనము చేసి పూజింపవలెను.

(వద్దనంహి-౧౧)

విష్ణులింక సంహితయందలి ప్రార్థనము

శ్లో॥ కూర్మాదీన్ దివ్యలోకాన్ తదను మణిమయ మణ్డపమ్ తత్రోషమ్ ।

తస్మిన్ ధర్మాదిపీఠమ్ తదుపరికమలమ్ చామరగ్రాహిణీశ్చ ।

విష్ణుమ్ దేవీ ర్విభూషాఽయుధగణ మురగమ్ పాదుకైవలతేయమ్ ।

సేనేశమ్ ద్వార పాలాన్ కుముదముఖగణాన్ విష్ణుభక్తాన్ ప్రపద్యే ।

యోగపీఠమున నున్న ధృవబేరమునుండి తక్కిన బేరములకు లేజమును (కళంను) అవాహనము చేయవలెను.

ప్ర : యోగ పీఠమున వేమి ?

స : "బింబేన సహితమ్ పీఠమ్ యోగపీఠ ముదాహృతమ్ ।

౧౧ మూల బేరము క్రిందనున్న పీఠమే యోగ పీఠమనబడును.

అవాహన మంత్రము ।

"ఓమ్ ఓమ్ ఓమ్ పరమాదామావస్థిత మదమగ్రహ కామ్యయోద్య వేతార !

ఇహామిత పిత్తిద మంత్ర శరీరః" సమః ।

ప్ర : అవాహనము ఎచటనుండి ఎచటకు ఎన్నవనంతు లేజమును చేయవలెను.

స : వారాయణ సంహిత మఱియును ఈశ్వర సంహితలయందెల్లు గలదు.

శ్లో॥ మూలబేరస్య యత్రేణా వ్యాగైకంతు కర్మణి ।

కర్మబింబాంశ వ్యాగం వంచాంశం తూర్వావస్థాతః ।

తద్బింబాంశ చతుర్భాగం స్నాన బింబముదాహృతం

తద్బింబస్య త్రిభాగాంశం బలిబింబముదాహృతం

బలిబింబద్విభాగాంశం తీర్థబింబే నియోజయేత్ ।

శయ్యాబేరం తతః కుర్యాత్ ఏకాంశేన విధీయతే

తత్కర్మావసానేతు పునర్నూనైవ యోజయేత్ ।

౧౧ మూల బేర లేజమును అరు భాగములుచేసి ఒక భాగము కర్మబింబమునందును, కర్మ బింబ లేజములో బదవపాలు ఉత్తర బింబము నందును; ఉత్తర బింబ లేజమున వాగ్లవ భాగము స్నాన బేరమునందును; స్నానబేర లేజమున మూడవ భాగము తీర్థ బేరమునందును, తీర్థ బేర లేజమున రెండవ పాలు బలిబేరము నందును; బలిబేర లేజమున ఒకపాలు శయన బేరము నందును అవాహనము చేయవలెను. పూజ బన పిమ్మట క్రమముగా తిరిగి మూల బింబమునందు బేరపలెను.

అవాహనము చేయు వద్దలి

విష్ణు లింక సంహిత యందెల్లున్నది.

కూర్పలో మూలబేర హృదయము ద్వారా లేజమును ముక్కు కుడి రంధ్రము నుండి పాత్ర జలము లోనికి అవాహనముచేసి దానిని కర్మబింబ బ్రహ్మ రంధ్రము (నడి శిరస్సు) ద్వారా అబేరమున ప్రవేశ పెట్టవలెను; ఇట్లే తక్కిన వానియందును చేయవలయును; ఇది యంతయు దీపము నుండి దీపము వెలిగించి నట్లుగా భావించుచు చేయవలెను.

ప్ర : ఎన్ని మారులు ఆర్యనము చేసిన అన్నిమారులు ఆవాహనము చేయవలెనా?
స : అవసరములేదు.

శ్రీ ప్రశ్న సంహితయందొట్టున్నది.

శ్లో ! త్రికాల మర్చనాయుక్తే ఏకదాఽవాహనమ్ చరత్ ।

మూడు మారులు (లేక ఒకేదినమున నెన్ని మారులు) ఆర్యన చేసిననూ ఆవాహనము, మొదటిసారి చేయు ఆర్యన యందు మాత్రమే (ఒక్క మారు మాత్రమే) ఆవాహనము చేయవలెను.

౨. ఆననము

ప్ర : ఏ మంత్రముచే భగవానుని ఆననము నందు కూర్చొన జేయవలెను?

స : భగవానుని పాదముల చెంత నొక సుగంధ పుష్పమును ఉంచి - "ఓమ్ ప్రతిర్దిష్ట ప్తవ తే వీర్యాయ మృగేన భీమః కుచరోగిరిష్టా యస్మాదురుమ త్రిమ విక్రమణేష్వది క్షీయన్తి భువనాని విశ్వ ! ఆను మంత్రము పఠించవలెను.

౩. పాద్యమంత్రము

"ఓమ్ త్రిణి పదావిక్రమే విష్ణుర్గోపా ఆదాభ్యః తతో ధర్మాని దారయన్"

౪. అర్ఘ్య మంత్రము

"ఓమ్ విష్ణోర్భుక్తమ్ వీర్యాణి ప్రవోచంయః పార్థివాని విమమేరజాగ్ంపి యో అస్కభాయదుత్తరగ్ం సదస్తం విచక్రమాణ పై ధోరుగాయః"

౫. ఆచమన మంత్రము

"ఓమ్ వాజే వాజే ఉతవాజినో నోధనేషు దియో విప్రా అమృతాముతజ్ఞా అస్య మధ్యః పిబత మాదయధ్వంతృప్తా యాత పదిభిః దేవయానైః"

౬. స్నాన మంత్రము

పురుష స్నాతమును పఠించుచు స్ననము చేయించ వలెను.
(ఓమ్ తచ్చం యోరావృణీమహే)

౭. వస్త్ర మంత్రము

"ఓం అభివస్త్రాసువసనా న్యర్వాభి దేనూసుదుమా పూయమానః అభిచంద్రా భర్తవేనో హిరణ్యాభ్యశ్యాన్ రధినో దేవ

౮. యజ్ఞో వసీత మంత్రము

"జితమ్ తే" మంత్రము.

౯. గంధమంత్రము

"ఓం గంధ ద్వారాం దురధర్షాం నిత్యపుష్పాం కరీషీణీం ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపవ్య యే శ్రియం"

౧౦. పుష్పమంత్రము

"ఓం ఆయనేతే పరాయణే దుర్వారోహంతు పుష్పిణీః వ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్యగృహాయమే"

౧౧. ధూచ మంత్రము

"ధూమ్ ధూమోద్గిరాయ నమః"

౧౨. దీప మంత్రము

"ఓం ఉద్దీప్యస్య జాతవేదోఽపన్నం నిర్ముత్యం మమ పశూగ్శ్చ మవ్య మావహ జీవనంచ దశోదిశ"

౧౩. వివేదన మంత్రము (32 పెద్దముద్దలు వివేదించవలెను.) (శ్రీ ప్రశ్న సంహిత)

పగలు : సత్యమ్ త్వరేన పరిషంవామి

రాత్రి : ఋతంత్యా సత్యేన పరిషంవామి | అమృతమస్తు ! అమృతోఽపస్తరణమసి !

"ఓం హం హం హం ఇదమిదం గృహేణ స్వాహా - ఓం దేవస్యత్వానవితుః ప్రసవే అశ్వినోర్భానుభ్యాం పూష్టేహస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్యేమి"

౧౪. నమస్కార మంత్రము

దాసోహంతే జగన్నాథ ! సప్తత్రాది పరిగ్రహ
ప్రేష్యం ప్రశాది కర్తవ్యే మాం నియుంక్ష్య హితేసదా ।

౧౫. ప్రదక్షిణ మంత్రము "త్రిణి పదా విచక్రమే"

శ్లో ! ఏకం గాణాదిపే కుర్యాత్, ద్వైసూర్య, త్రిణి శంకరే,

చత్వారిః కేశవదేవే, సప్తైశ్చ ప్రదక్షిణమ్ ।

(పాష్కర సంహితా)

విష్ణుపునకు నాలుగు మారులు చేయవలెను.

౧౬ ఉద్వానన మంత్రము

"ఓం భగవన్ మంత్ర మూర్తే న్యపథ మాసాదయా సాదయ - ఓం యజ్ఞేన యజ్ఞమయజస్తదేవాః తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ తేహనాకం మహిమానస్సచన్తే. యత్ర పూర్వే సాధ్యా సన్తి దేవాః"

ప్రతి ఉపచారమునకు "దివ్యమంగళ విగ్రహాయ శ్రీమన్నారాయణాయ నమర్చయామి" అని చెప్పవలెను.

* అష్టదిక్పాలకులు *

దిక్కులు 8 : 1. తూర్పు; 2. ఆగ్నేయము; 3. దక్షిణము; 4. నైఋతి; 5. పడమర; 6. వాయవ్యము; 7. ఉత్తరము; 8. ఈశాన్యము.

దిక్పాలకులు 8 : (అనగా దిక్కులను పాలించువారని అర్థము)

1. తూర్పు-ఇంద్రుడు	5. పడమర-వరుణుడు
2. ఆగ్నేయము-అగ్ని	6. వాయవ్యము-వాయువు
3. దక్షిణము-యముడు	7. ఉత్తరము-కుజేరుడు
4. నైఋతి-నిర్యతి	8. ఈశాన్యము-శివుడు

* దిక్పాలక మంత్రము *

1. ఇంద్ర మంత్రమ్ :

"ఓం ఇంద్రం వో విశ్వతస్సరి హవామహే జనేభ్యః అస్మాకమస్తు కేవలః"

2. అగ్ని మంత్రమ్ :

"ఓం అగ్నిం దూతం వృణీమహే. హోతారం విశ్వ వేదసం అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుం"

3. యమ మంత్రమ్ :

"ఓం యమాయ సోమగ్ం సునుత యమాయ జివితా హవిః యమగ్ం హయజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః"

4. నిర్యతి మంత్రమ్ :

"ఓం మోషుణః పరా పరా నిర్ఋతిః దుర్ధణావదీత్ పదీష్ట తృప్తయాసహ"

5. వరుణ మంత్రమ్ :

"ఓం ఇమంమే వరుణ శృధీహవ మద్యావ మృడయ త్వా మవస్యూరాచకే"

6. వాయు మంత్రమ్ :

"ఓమ్ తవవాయు వృథస్సతే త్వష్టర్వామాత రద్భుత అవాంస్యావృణీమహే"

7. కుజేర మంత్రమ్ :

"ఓం సోమోధేనుగ్ం సోమో అర్యంత మాశుగ్ం సోమో వీరం కర్మణ్యం దదాతు సాదన్యం వితధ్యగ్ం సభేయం పితృశ్రవణం యో దదాశ దన్తయ్"

8. ఈశాన మంత్రమ్ :

"ఓం తమీశానమ్ జగతసస్థుపపతిమ్ ధీయం జిన్య మనసే హవామహే వయమ్ పూషానో యథా వేద సామ సద్భుధే రక్షితా పాయురబద్ధ స్సృప్తయే"

* రత్నాకరము *

(వివిధ ముఖ్య విషయములు)

మధుపర్కమ్

(విష్ణులిలక సంహిత)

శ్లో పలాన్యేలా ఫలం; సర్పి. శర్క రాచ. మధూన్యపి ।

పంచానామపి సంయోగో । మధుపర్క ముదీరితమ్ ।

౧౧ పండ్ల రసము-వీలకాయలు-నేయి-పంచదార-తేనె ఈ ౫ వ పస్తువులు కలిపిన దానిని మధుపర్క మందురు.

పంచామృతములు :

(విష్ణులిలక సంహిత)

శ్లో పయో-ధది-ఘృతం (బ్రహ్మన్) మాక్షికం మధు-శర్కరా ।

ఏతేషాస్తు సమాహారాత్ పంచామృత ముదీరితమ్ ।

ఈ (అవు) హలు-పెరుగు; నేయి; ఈగలు కూర్చిన తేనె-పంచదార ఈ గ ను పంచామృతములు (వీనితో సాంక్రామమునకు స్పృశన చేయించవలెను)

అననములు 6 : (వివాగేంద్ర సంహిత)

శ్లో॥ మంత్రాసనం, తథా స్నాన-మలంకారం, సుభోజనం ।
యాత్రాసనం, తథాశేతే వృద్ధైః దేవతార్చనమ్ ।

ఈ మంత్ర-స్నాన-అలంకార-భోజ్య-యాత్ర-శయ్యాసనములు 6 ను ఆరాధన సమయములో భగవానునకు అర్చకుడు సమర్పించ వలెను.

సంకల్పము : అనగానేమి ? (విష్ణుకేవల సంహిత)

శ్లో॥ కర్మస్థలం తథా వర్షం, ఋతు-మాస-స్థథాఽయనమ్ ।
తిథి, ర్వారంచ నక్షత్రమ్ యోగమ్-కరణమేవచ
ఉక్త్యా కర్మ కరో మితి చోఽక్షిః సంకల్ప ఉచ్యతే ।

ఈ పంచేయు చోటు-సంవత్సరము-ఋతువు-మాసము-అయనము-తిథి-వారము-నక్షత్రము-యోగము-కరణములను (తలచుకొని) చెప్పుకొని చేయుచునికి సంకల్పమని పేరు.

పంచాంగము అననేమి ?

శ్లో॥ తిథిర్వారంచ నక్షత్రమ్ యోగం కరణ మేవచ ।
పంచానాం మపి సంయోగో పంచాంగమతీరితమ్ ।
తిథి, వార, నక్షత్ర, యోగ, కరణములు కలిగిన దానిని పంచాంగ మందురు.

* సూతక విషయము *

శ్లో॥ వ్రత - యజ్ఞ - వివాహము, శ్రాద్ధే - హోమైర్చనై - జపే ।
ప్రారణై సూతకమ్ నస్యోత్; నాఽరణ్యేతు సూతకమ్ । (విష్ణుచరణమ్)

ఈ దీక్షాకంఠ దారణచేసి వ్రతము - యజ్ఞము - వివాహము శ్రాద్ధము - హోమము - అర్చన - జపముల యందు దేనిని మొదలు పెట్టిన తరువాత ఆశాచవార్త తెలిసిననూ కర్తకు సూతకము లేదు. మొదలు పెట్టినచో - సూతక వార్త తెలిసిన ఆశాచమును విధిగా పాటించవలెను.

* ఆపత్త్వికుని విషయము *

అశాచ విషయము

ప్ర : భార్యలేని వాడు (లేక భార్య చనిపోయిన వాడు) అర్చన చేయవచ్చునా ?

స : చేయవచ్చును, దానికి సమాధానము పితృసంహిత యందు చర్యాపాద ఏకానవిశంతి (౧౯) అధ్యాయములో నిట్లున్నది. (శ్లో ౧౦౦, ౧౦౧, ౧౦౨)

శ్లో॥ ఆచార్య పదమారూఢో వైదుర్యా ద్యర్చ దోషహన్ ।
అధికార్యేవ విజ్ఞాన పారంయాతో యది స్వయం ।
జ్ఞానాధికేనదేవేశే స్థాపితే జ్ఞాన దేశికే
నదోషా జ్ఞాన దహన పుర్య దోషాన్ దహేత్థిలు ।

ఈ అర్చన చేయు ఆచార్య స్వామి తన అష్టాక్షరీ; ద్వాదశాక్షరీ మంత్ర జపము వలన అగ్ని కన్నను తేజస్వియై, అగ్ని అన్నిటినికాల్చిచేయునట్లుగా-వి దోషములును అంబక శుచిగా వుండును, (అనగా మహాపాతకములే వాని దరి చేరవు; భార్య-తల్లి, తండ్రి, సోదరుడు, కుమారుడు మొదలయినవారి మృతా శావము అర్చకుని అపవిత్రుని కావించ జూండు, కనుక అతడు అర్చనము చేయవచ్చును, సంవత్సర సూతకము అర్చకునకు లేదు.)

ప్ర. ఏ, దేవతలను ఎవరు అర్చించవలెను ?

(పాద్యే - క్రియాపాదే - ౨ అధ్యాయ - 61; 65 శ్లోకాః)

శ్లో॥ విష్ణోర్నాగుతైరేవ పంచరాత్ర పరాయణైః ।
పూజాకార్యా నసామాన్య దేవతా - మాతృపూజకైః ।
శివస్య శివ శాస్త్రజైః పూజనం చ శివద్విజైః ।
సోమపాథిః ద్విజశ్రేష్ఠైః కార్యమ్ దినకరాఽర్చనమ్ ।
మదనమ్ చగణనాథమ్ చ సుబ్రహ్మణ్యమ్ శివద్విజః ।
పూజయే ద్దనదాఽదీనామ్ పూజకో ఏప్ర ఇవ్యతే ।

* దుర్గామ్ సంపూజయే ద్దేవీమ్ సదాభాగవతై స్సదా ।

మాతృభావమ్ అర్చనమ్ కార్యమ్ తక్షయే పారశస్త్రేణ ।

శస్త్రేణం మహామోటిమ్ కులాలః పూజయేత్ సదా ।

తా (1) విష్ణువును అర్చించుటకు = పంచరాత పరాయణులైన భాగవతులు మాత్రమే అర్హులు ! సామాన్యదేవతలను, మాతృకలను పూజించువారు పనికిరారు !

(2) శివుని అర్చించుటకు శైవాగమ పండితులగు శివద్విజాలు అర్హులు !

(3) సూర్యుని పూజించుటకు = సోమయాజులునూ; బ్రాహ్మణోత్తములునూ తగుదురు !

(4) మన్మథుని - గణపతిని - కుమారస్వామిని అర్చించుటకు = శైవాగమము అనుష్ఠించిన వారు పనికివచ్చురు !

(5) కుబేరుడు మున్నగు వారిని పూజించుటకు = బ్రాహ్మణులు తగుదురు.

* దుర్గాదేవిని అర్చించుటకు = భాగవతులను పేరవ్రసినట్లైన పాంచరాత్రాగమ విదులు మాత్రమే తగినవారు !

(6) మాతృకలను పూజించుటకు = మాతృకల తత్వము బాగుగ తెలిసిన (శూద్రస్థితికి బ్రాహ్మణుని వలన పుట్టిన) పాఠశపులు తగుదురు !

(7) బుద్ధుని; గ్రామదేవతలనూ అర్చించుటకు = కుంభకార (కుమ్మర) కులమువారు తగుదురు !

పైన చెప్పబడిన దేవతలను ఆయా కులములవారు, ఆగమశాస్త్రములవారు మాత్రమే అర్చింపవలెను ! దానికి వ్యతిరేకముగా జరిగినచో - రాజు - ప్రజలు - దేశము సర్వ అరిష్టముల పాలిండుదురు !

ప్ర : ఏ స్వామిని, ఏ కులమువారు ప్రతిష్ఠించిరో - తెలిసికొనుచున్నట్లు ?

స : పురుషోత్తమ సంహితయందు చతుర్థో ౭ ధ్యాయములో నిట్లున్నది :

శ్లో శూద్రప్రతిష్ఠితం కుర్యాత్ సోమసూత్రస్య లక్షణం
పాదవేద్యా శిలాయాంచ మకరానన మాచరేత్ ।

వైశ్యః కపాత వేద్యాంచ కుర్యా ధ్ధజముఖాఽకృతిః ।

క్షత్రియః పట్టికాయాంచ మృగాదివశిరాఽకృతిః ।

ద్విజో ద్విపట్టికాయాంచ కుర్యా ద్గ్లముఖవ ద్విజా ।

తా బ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠించిన; సోమ సూత్రము గోముఖము

క్షత్రియులు ప్రతిష్ఠించిన; సోమ సూత్రము సింహముఖము

వైశ్యులు ప్రతిష్ఠించిన; సోమ సూత్రము ఏనుగు ముఖము

శూద్రులు ప్రతిష్ఠించిన; సోమ సూత్రము మొసలి ముఖము కలిగివుండును !

ప్ర : అంగన్యాసములెన్ని ? దాని మంత్రములు ఏవి ?

స : అంగన్యాసములు ఆరు. వాని మంత్రములు

ఓమ్ జ్ఞానాయనమః ఓమ్ బలాయస్వాహ ఓమ్ వీర్యాయనషట్

ఓమ్ ఐశ్వర్యాయహుమ్ ఓమ్ తేజసే ఫట్ ఓమ్ శక్తే వాషట్ ।

* న్యాసములు *

విష్ణులింగే -

శ్లో సృష్టి-స్థితి-లయశ్చేతి న్యాసస్తు త్రివిధో భవేత్ ।

స్థితేదేవే స్థితిన్యాసః, ఆసీనే సృష్టి సంక్షేపః ।

శయనే సంహృతి న్యాసః సంహార శ్శయనం యది ।

విశ్వరూపేస్థితి న్యాసః యానారూఢేత్రయంభవేత్ ।

భోగే యోగేచ శయనే స్థితి న్యాసం ప్రచక్ష్యతే ।

వాసుదేవాది బింబేషు స కరన్యసనం మతమ్ ।

తా సృష్టి-స్థితి-లయ న్యాసములు 3 విధములు

నిలుచుని ఉన్న దేవునికి - స్థితి న్యాసము

కుర్చొని ఉన్న దేవునికి - సృష్టిన్యాసము

పరుండి ఉన్న దేవునికి - లయ న్యాసము

విశ్వరూపియై ఉన్న దేవునికి - స్థితి న్యాసము

వాచనము పైనున్న దేవునికి - సృష్టి - స్థితి - లయ న్యాసములు 3 మ్నూ

చేయవలెను.

భోగ - యోగ - శయన మూర్తులకు - స్థితి న్యాసము

విష్ణు లిలకే - (మఱి ఒక విధము)

శ్లో బ్రహ్మచర్యః శ్రమిణమ్ సృష్టిమ్, వానప్రస్థః-గృహస్థయోః ।
స్థితిన్యాసాః; యతీనాంతు సంహృతి న్యాన ఉచ్యతే ।

అ అర్చకుడు బ్రహ్మచారివన, సృష్టి న్యానము; గృహస్థుడుగానీ, వానప్రస్థుడుగానీవన.
స్థితి న్యానము; సంన్యాసివన సంహారన్యాసము చేయవలెను.

౦ వాసుదేవాది మూర్తులకు కరన్యాసము చేయరాదు.

* ఆలయ ధ్వజస్థంభమునకు తగిన కొయ్య *

ప్ర : ధ్వజమునకు ఏ - యే కొయ్యను ఉపయోగించ వచ్చును ?

స : కపింజం సంహిత ద్వా వింశతి (22) అధ్యాయములో ఇట్లున్నది.

శ్లో అంతస్సారమ్ - బహిస్సారం ద్వి విధమ్ స్థంభముచ్యతే

చంపకో, దేవదారుశ్చ, చందనః, ఖదిర స్థదా ।

అర్జున - స్సాలవృక్షశ్చ, బిల్వః పనస ఏవచ ।

ఏవ మాదీని దారూణి అంతస్సార ముదాహృతమ్ ।

క్రముకం - నారికేళంచ వేణు - హింతాల మేవచ ।

బహిస్సార మితి ప్రాక్తం తస్య లక్షణ ముచ్యతే ।

అ కొయ్య యందు అంతస్సారమనియు, బహిస్సార మనియు (లోపం చేస - వెలుపం చేస కలవి) రెండు రకములు కలవు.

1. లోపం చేస కలవి : సంపెంగ - దేవదారు - గంధపువ్రాసు - చంద్ర - ఏరుమద్ది

- మద్ది; మారేడు - పనసచెట్లు మిక్కిలి మంచివి.

2. వెలుపం చేస గలవి : పోక - కొబ్బరి - వెదురు - గిలక తాడి ఈ చెట్లు

కొంతవరకు పనికివచ్చును.

ప్ర : స్థంభము ఏ రీతిగా - ఎంత ఎత్తు ఉండవచ్చును ?

స : ఈ విషయముకూడా కపింజం సంహిత ద్వా వింశతి (22)వ అధ్యాయములో నున్నది.

శ్లో శతతాల సమాఽయామం - తదర్థం వా ద్విజోత్తమ ।

అశీతితాల మధవా - ప్రాసాదోఽప్రాయ మేవవా ।

గోపురోఽప్రేద మాత్రంవా చేద, చిద్ర వివర్జితం ।

అవక్రం - నిర్విణం - స్పర్శం - గంధి - రంధ్ర - వివర్జితం ।

ఏవం లక్షణ సంయుక్తం ధ్వజ దండ మిహోచ్యతే ।

అ (తాలము అనగా 12 అంగులముల పొడవుగల కొలత-1 అడుగు) 100 అడుగులు కానీ, 50 అడుగులు కానీ, ఎనుబది (80) అడుగులు కానీ, ఆలయపు ఎత్తుగానీ, ధ్వజము ఉండవలెను.

ధ్వజమునకు ఎన్నిక చేయు కర్రకు గంటు (కోతలు) బెజ్జములు - పంకర లేకుండగ ఉండవలెను; ఘనగ్గ చేయబడవలెను; ముడులు - తొర్రలు లేనిదిగా నుండవలెను;

దీనికి ఇంకొక సమాధానము -

పొద్దు సంహిత యందు వ్యాపార దశమోఽధ్యాయములో నిట్లున్నది-

శ్లో అస్తస్సారో - బహిస్సారో - సేస్సారో స్త్రీవిధ స్తరుః ।

క్రముకాది బహిస్సారం - ప్రశస్తం విదురుత్తమం ।

అస్తస్సారం చస్తనాది ప్రశస్తం స్థంభ కల్పనే ।

నిస్సారం వర్ణయేత్ స్థంభం శతతాలాయతం శుభం ।

మానాంగులప్రమాణేన వింశత్యాన మధావవా ।

ప్రాసాదోఽప్రాయ మధవా - యద్వా గోపుర సమ్మితం ।

అ లోపం చేస కలవి - బయట చేస కలవి - ఎచటను చేస లేనివి అని చెట్లు మూడు విధములు.

1. పోక మొదలగునవి బయట చేస కలవి;

2. గంధపుచెట్లు మొదలగునవి లోపం చేస గలవి; ఈ లోపం చేస కలవి ధ్వజమునకు మిక్కిలి ప్రశస్తము;

3. చేపయే లేనివి (అనగా గోగు-ములగ-బాదము మొదలయినవి) ఉపయోగించవేరారు; నూరు (100) అడుగులు ఎత్తు ఉత్తమము; ఇరువది (20) అడుగులు

ఎత్తు తగ్గకుండు నుండవలెను; ఆలయపు ఎత్తయినను - విమాన గోపురము
ఎత్తయినను, ధ్వజము పాడవు ఉండవచ్చును.

ప్ర : గరుడ పటము 1-3 (5 అంతకన్న ఎక్కువ) దినములయందు జరుగు
కళ్యాణోత్సవములకు కట్టవలెనా ?

స : “ఏకాహిత్రయాకే దీమాన్. ధ్వజకర్మన కార కారయేత్”
(పాద్యే - చర్యా - ౧౦ అ)

“ఏకాహి త్రహ్నివా దీమాన్. ధ్వజకర్మనకారయేత్”
(కపింజలే - ౨౨ ద్వావింశత్యధ్యాయే)

“ఏకాహిత్రయాహేచ ధ్వజకర్మ నకారయేత్”
(పురుషోత్తమ సంహితాయాం ౨౩ అధ్యాయే)

తా : ఒకనాడు లేక మూడు రోజులు జరుగు కళ్యాణోత్సవములయందు ధ్వజపటము
(గరుడగుడ్డ) కట్టరాదు. 5-7-9 దినములు జరుగు వాటికి కట్టవలెను.

ప్ర : అంకురారోపణము; గరుడపట (ధ్వజ) ఆరోహణము రాత్రియందే
చేయుచున్నారు. ఇది ఆగమ శాస్త్ర సమ్మతమా ?

స : శాస్త్రసమ్మతము కాదు.

శాస్త్రాధారము :

పాద్యే - చర్యా పాదే ౧౦ అధ్యాయే

“..... నిశ్యంకురార్పణం ప్రదోషేన న్వర్వజారోహో భేరీ తాడనమన్వితః”

రాత్రియందు అంకురారోపణము; మరునాటి సూర్యోదయవేళ ధ్వజారోహణము
చేయుట ఆగమ సమ్మతము :

* వాహన క్రమము *

శ్రీ పురుషోత్తమ సంహితాయందు 24వ అధ్యాయములో

శ్లో! ప్రథమేహని దేవస్య హంస వాహన మిష్యతే ।

ద్వితీయ దివసే సింహమ్, తృతీయేతు భిగ్వరః ॥

చతుర్థేహని శేషశ్చ, పంచమే చాఽష్టనీ సుతః ।

షష్ఠేతు సూర్య - చంద్రౌచ, రథాఽర్హంతు సప్తమే ।

అష్టమేతు తురంగమ్స్యా న్నవమే గజమేవచ ।

తా : శ్రీమన్నారాయణుని కళ్యాణ మహోత్సవమున జరుపు గ్రామోత్సవమునంద
ఈక్రింద విధముగా వాహనములను ఉపయోగింపవలెను.

౧వ నాడు = హంస

౬వ నాడు = ఉదయము : సూర్యరాత్రికి : చంద్ర

౨వ నాడు = సింహ

౭వ నాడు = రథ

౩వ నాడు = గరుడ

౮వ నాడు = అశ్వ

౪వ నాడు = శేష

౯వ నాడు = గజ (వాహనములు)

౫వ నాడు = అంజనేయ

* పడ్రెండు ప్రదక్షిణములు *

ద్వాదశావరణ క్రమము

ప్ర : భగవంతునికి పన్నెండు ప్రదక్షిణములు ఏ - యే ధ్వనుంతో చేయింపవలెను.

స : -

శ్లో! భేరీ-న్యత్రంచ-గీతంచ-మృదంగం-మురళీ ప్థథా

ఘంటా-తాళంచ-శంఖంచ-శృతి-కాహళ మేవచ

వేద మోషంచ-మౌనంచ; ద్వాదశావరణక్రమమ్ ।

తా : (1) డంకా (2) నాల్గము (3) పాడుట (4) మర్తలెం (5) పిల్లనగ్రావి (6)
గంట (7) భజన తాళములు (8) శంఖధ్వని (9) శృతి ధ్వని (10)
కొమ్ముబూర (లేక బాకా) (11) వేద మోష (12) మౌనము (మాట్లాడ
కుండుట) వీనితో భగవంతునకు 12 ప్రదక్షిణములు చేయింపవలెను.

* ఆఛార్యుల పేర్లు *

౧. పూదత్తాఛార్య

౪. తిరుమళి శై యాఛార్య

౨. పాయ్ గెయాఛార్య

౫. నమ్మాఛార్య

౩. పేయాఛార్య

౬. కులశేఖరాఛార్య

2. తొండరడిప్పాడి యాళ్వార్ ౧౦. తిరుమంగయాళ్వార్
 ౮. పెరియాళ్వార్ ౧౧. తిరుప్పాణి యాళ్వార్
 ౯. శ్రీ ఆండాళ్ ౧౨. మధురకవి యాళ్వార్
 వీరు పన్నిద్దరు (12 మంది) అళ్వారులు.
 ★ అళ్వారులు అనగా శాసించువారు అని అర్థము.

* చతుర్ వ్యూహములు *

1. వాసుదేవ 2. సంకర్షణ 3. ప్రద్యుమ్న 4. అనిరుద్ధ

ప్ర : ఏ-యే అవతారములు ఏ-యే వ్యూహమునుండి వెలువడినవి ?

స : ౧. విషయము పాద్య సంహిత జ్ఞానపాద ద్వితీయో ౨. ద్యాయమున నిట్లున్నది.

1. వాసుదేవ వ్యూహము నుండి - మత్స్య-కూర్మ-వరాహ అవతారములు
 2. సంకర్షణ వ్యూహమునుండి - నృసింహ-వామన-పరశు రామావతారములు.
 3. ప్రద్యుమ్నవ్యూహమునుండి - రామ - బలరామావతారములు.
 4. అనిరుద్ధ వ్యూహము నుండి-కృష్ణ-కర్మ అవతారములు వెలువడినవి
 ఆగమమున చెప్పబడిన అవతారములు ఎన్ని ?

పర-వ్యూహ-విభవ-అంతర్యామి-అర్చ అవతారములు.

* చతుర్ వ్యూహములు *

(పదవివరణము)

వాసుదేవ (౧వ) వ్యూహము

శ్లో! వసన్తి త్వయి భూతాని | బ్రహ్మాండేహి యుగక్షయే |
 త్వమావససి భూతేషు | వాసుదేవస్తోత్ర్యతే |

తా! బ్రహ్మాండములు-యుగములు నశించినపుడు పంచభూతములు ఏవని యందుంచునో ఆతడే వాసుదేవుడు.

సంకర్షణ (౨వ) వ్యూహము

శ్లో! సంకరివ్యసీ భూతాని | కల్పే-కల్పే పునః పునః |
 తతః సంకర్షణః ప్రోక్తః | తత్త్వజ్ఞాన విశారదైః |

తా! ప్రతి కల్పమునందును, మరల-మరల నెవడు భూతముల సృష్టించునో-ఆతడే సంకర్షణుడని భగవత్తత్త్వము నెరిగినవారు తెల్పుదురు.

ప్రద్యుమ్న (౩వ) వ్యూహము :

శ్లో! ప్రత్యూహేనతిష్ఠంతి సదేవాసుర రాక్షసాః |
 ప్రతిద్యుః సర్వధర్మాణామ్ ప్రద్యుమ్నస్తేనోచ్యతే |

తా! దేవ-అసుర-రాక్షస గణములు కల్పించు ఆలంకములు పోపుటకు జీవులు సర్వధర్మ రక్షకుడనగు నీ సేవ వలన విప్పుములు లేక యుందురు; కావున నిన్ను ప్రద్యుమ్నుడందురు.

అనిరుద్ధ (౪వ) వ్యూహము :

శ్లో! నిరోధో విద్యతేయస్మా న్నతే భూతేన కశ్చన |
 అనిరుద్ధస్తతః ప్రోక్తః పూర్వమేవ మహర్షిభిః |

తా! ఏ ప్రాణి వలనను నీకు బ్రతిరోధము (అడ్డు) లేదు గనుక పూర్వమే మహర్షులు అనిరుద్ధు డనిరి.

ప్ర : విగ్రహమునకుగల ఇతర పేర్లు ఏమి ?

- స : 1. అర్చ; 2. ప్రతిమ; 2. ప్రతిక; 4. బింబము; 5. బేరము; 6. లింగము;
 7. వపు; 8. చిహ్నము; 9. బొమ్మ; 10. గురి (గుఱుతు); 11. మూర్తి;
 12. ఆయతనము; మొదలైనవి.

* బలిద్రవ్యదాన మంత్రమ్ *

శ్లో! భూతాః పిశాచాః నాగాశ్చ అసురాః రాక్షసాః గ్రహాః |
 సర్వేతే వ్యపగచ్ఛన్తు బలితుష్టాః యథాతథమ్ |
 దేవానాంచ ద్విజానాంచ స్థానం సమ్యక్ కరోమ్యహమ్ |
 వాసుదేవస్య దేవస్య సర్వ భూతాత్మకస్య చ |

* బలిద్రవ్య ప్రమాణమ్ *

ప్ర : భూత బలికి ఎంత ద్రవ్యమును ఇవ్వవలయునో తెల్పుడు ?

స : దీనికి సమాధానము సారసముచ్చయమ్ అను గ్రంథములో నిల్లున్నది.

శ్లో! ఉత్తమం కబళం ప్రోక్తమ్, మధ్యమం ముష్టి మాత్రకమ్
అధమంత్యాఽహతే ర్మానం, బలిమాన్సం త్రిధా భవేత్ |

అ : ఒకమారు మ్రింగతగిన ముద్ద ఉత్తమము; గుప్పెడు మధ్యమము; మూడు వ్రేళ్ళకు వచ్చునంత అధమము;

★ బలి వేయవలసిన చోట్లు :

రెండు లేక అంతకన్న ఎక్కువ వీధులు కలసిన చోట్లు; చాల ఏండ్ల వయస్సు కలిగిన తెల్లుఉన్న స్థలములు; వీధుల చివరలు; ఇతర దేవతల ఆలయములవద్ద; బావి, చెరువు, నది తటస్థపడిన అచ్చటను బలి వుంచవలెను.

బలిద్రవ్య నిరూపణమ్ (పురుషోత్తమే ౩౭ అ)

శ్లో! ప్రాతస్తు తండులై రేవ బలిమ్ దద్యాద్యదాక్రమమ్ |

అన్నే నైవతు మధ్యాహ్నా సాయాహ్నాకుసుమై శ్చైః |

అ : ఉదయము బియ్యము తోడనూ - మధ్యాహ్నము అన్నముతోడనూ - సాయం కాలము పూవులతోడనూ బలినివేయవలెను.

* భగవదర్చనకు పనికివచ్చు పూలు *

శ్లో! గ్రాహ్యం సుగంధి కుసుమం, నిర్గంధం వర్ణయే ద్ధరేః

చంపకం-కరవీరంచ-మల్లీ-జాతుశ్చలాదికమ్ |

దమనోఽశీర, లామజ్జా-తులస్యాదీన్ సమాహరేత్ |

అ : మంచి మనోహరమగు వాసనవచ్చు పూవులను మాత్రమే విష్ణుపూజకు వాడవలెను. వాసన లేనివి (తెడు వాసన వచ్చునవి-మిక్కిలి పూలు వాసన కలవి) వాడరాదు.

సంపెంగ-గన్నేరు-మల్లె-జాజి (సన్నజాజి, విరజాజి) కలువ, మొదలగు పూలు-దమనము (దవనము) వట్టివేరు, తులసి మొదలయిన పత్రములు ఉపయోగింప వలెను.

సూచన : నీటియందు పుట్టిన పూలను ఎల్లవేళలయందును విష్ణు పూజకు వాడవచ్చును. గన్నేరు పూవులను ఆలయమున భగవత్ పూజకు వాడవచ్చును; కానీ-గృహ తిరువారాధనమున వాడరాదు; ఇంటియందలి పూజకు గన్నేరు పూలను వాడినచో కులక్షయమగును. (పద్మసంహిత)

ప్ర తులసిని ఏ యే దినములందు కోయరాదు ?

స : సంక్రమణము : ద్వాదశి-శుక్లవారము-మంగళవారము; పర్వదినములయందు కోయరాదని చెప్పబడి యున్నది-కాని;

శ్లో! నియమేనార్చనార్థం తులసిం నిత్యమాహరేత్ |

దినదోషో-వారదోష స్త్రిదోషో నవిద్యతే |

అ : పూజను నిత్యము చేయువారు (అర్చకులు) తులసిని ఏనాడయినను కోయవచ్చును. దిన-వార తిది దోషములు లేవు. (వారిని బాధింపవు)

శ్లో! శ్వేతైః పుష్పైః సమభ్యర్చ్య సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్ |

ఐశ్వర్యం ప్రాప్నుయాల్లోకే పితై రేవం సమర్చయన్ |

శత్రూనామాభిచారేషు తథా కృష్ణమ్ సమర్చయన్ |

సువర్ణ పుష్పదానేన రాజసూయ ఫలంభేత్ |

అ : తెల్లపూలతో పూజ చేసిన అన్ని కోరికలు నెరవేరును. పసుపు పచ్చని పూలతో పూజించిన ఐశ్వర్యము కలుగును-విరోధులు నశించవలెననిన నల్లని (నీలపు) పూలతో అర్చించవలెను; ఇంగారు వచ్చె కలిగిన పూలతో అర్చించిన రాజసూయ యాగము చేసినంత ఫలితము లభించును.

★ సంవత్సరమునాటి తులసి-ఆరునెలలనాటి మారేడు-పదునైదు దినములనాటి వెలగ ఆకులు; ఏడు దినములనాటి పద్మము-మూడునాళ్ళనాటి గరిక (ఆదివరకు పూజకు ఉపయోగింపనిచో) భగవత్పూజనమునకు పనికి వచ్చును.

* హవిర్ నివేదనమ్ *

ప్ర : ప్రసాదము (హవిస్సు) నెల్లు నివేదించవలెను ?

స : అనంతాఖ్య సంహిత యందిల్లున్నది-

శ్లో! భక్త్య-భోజ్యాఽన్న-పానాఽదీన్ భగవద్దక్షిణే కరే ।
నైవేద్యానిచ సర్వాణి । ప్రత్యేకం గ్రాస ముద్రయా ॥

శ్లో! ఏకవారం-త్రివారం వా-పంచవార మధాపివా ।
సప్తవార హరేః పాణౌ నైవేద్యం తత్ సమర్పయేత్ । (పద్మసంహిత)

తా భక్త్యములు (పిండిపంబలు) అన్నము; పానీయములు (పానకము పాలు మొ) అస్త్రాయపల్ అని అస్త్రమంత్రముతో అష్టదిగ్ బంధనము చేసి, స్పీష్ సురభయేనమః అను సురభి మంత్రముతో సురభి ముద్రచూపి. భగవానుని కుడి అరచేతియందు గ్రాసముద్రతో ఒకసారి-మూడు-బదు- ఏడు మారులు నివేదనము సమర్పించ వలెను.

* అర్చకుని గొప్పతనము *

శ్లో! సాధకస్య ప్రభావేన । శిరాభవతి కేశవః ।

తా మంత్ర-నిష్ఠాగరిష్ఠుడైన అర్చకుని అర్చనవలన రాతి బొమ్మ (భక్తుల కోర్కెలను తీర్చుటకు) నారాయణునిగా మారును ।

శ్లో! అర్చకస్య హరి స్సాక్షాత్ చరమాపీ న సంశయః ।

తా మన కనుల ఎదుట తిరుగుచు కనుబడునటువంటి అర్చకుడే శ్రీహరి యగును- సందియము లేదు.

* ప్రసాదములో అర్చకభాగము *

కపింజం సంహితలో నిల్చున్నది :

శ్లో! నివేదితంతు యద్రవ్యం । చతుర్థా విభజేత్తతః ।

ఏకాంశం సమాదాయ । ఆచార్యాయ ప్రదాపయేత్ ।

శేషాంశం సమాదాయ । సర్వ భక్తైన్ ప్రదాపయేత్ ।

తా భగవానునకు నివేదించిన ప్రసాదము నాలుగు భాగములుచేసి-ఒక భాగము అర్చక స్వామికి, తక్కిన మూడు వంతులు భక్తులందరికీ పంచవలెను.

* అర్చకుని భుక్తికి లోపము కలిగిన ? *

పారమేశ్వర సంహిత యందిల్లున్నది :

శ్లో! ఆచార్య భోజనాహినే । దేవపూజాప నిష్ఫలా ।

తా అర్చకస్వామి భుక్తికి తక్కువైనచో (యజమానులు ద్రవ్య-దాన్యములు తగిన రీతిగా సకాలమున యివ్వక పోయిన) చేసిన దేవపూజ నిష్ఫలమై పోవును. కావున లోకము-యజమానులు క్షేమముగా నుండరు.

* నవరత్నములు *

1. మాణిక్యము, 2. పద్మరాగము, 3. ఇంద్రనీలము, 4. వజ్రము, 5. ముత్యము, 6. పుష్పరాగము, 7. పగడము, 8. వైడూర్యము, 9. మరకతము ఇవి నవరత్నములు.

పంచవర్ణములు : మట్టి, మేడి, మామిడి, రావి, జావి కెల్ల లేత చివురుటాకులు.

పంచతక్కులు : పై కెల్ల బెరడు.

* యుగాదిః *

శ్లో! త్రైతమాసి జగద్బ్రహ్మ ససర్గ ప్రథమేఽహని ।

శుక్ల పక్షే సమగ్రంతు తదా సూర్యోదయే సతి । (చతుర్వర్గ చింతామణిః)

శ్లో! వత్సరాదౌ వసంతాదౌ

తా బ్రహ్మదేవుడు త్రైతమాస శుక్ల పక్ష ప్రతిపత్ (పాడ్యమి) తిథియందు సూర్యోదయ కాలమున ఈజగత్తును సమగ్రముగా పృజించెను. అదియే మన ఉగాది !

వత్సరమునకు మొదటి దినము, వసంత ఋతువు మొదటి దినమే ! ఉగాది!

ఉత్సవము :

సవమ్ సాంసారికమ్ దుఃఖ ముత్తరన్తి తదంబుదిమ్ ।

యస్మై ఇతి విద్వాంసా నిర్బ్రువన్ స్తుత్సూహ్యాయమ్ ।

తా సంసార దుఃఖ సముద్రమునుండి ఒడ్డుకు చేర్చి కాపాడునది ఉత్సవము.

* శ్రీ రామ నవమీ నిర్ణయమ్ *

అగస్త్య సంహిత అష్టా వింశతి అధ్యాయములో నిల్లున్నది.

శ్లో॥ నవమీ చా ౭ స్థమీ విద్వాత్పాజ్ఞా విష్ణు పరాయణైః ।

ఉపాసం నవమ్యాతంతు దశమ్యామేవ పారణమ్ ।

పునర్యస్ ఋక్ష సంయోగే స్వల్పేపి యది దృశ్యతే ।

తైత్రపుద్గ నవమ్యాతంతు సా పుణ్యా సర్వకామదా ।

తా విష్ణుదత్త పరాయణులయినవారు అష్టమిలో కూడిన నవమిని వదలివేయవలెను. నవమి నాడు ఉపవాసముచేసి దశమినాడు పారణ మాచరింపవలెను. పునర్యస్ నక్షత్రము కలా మాత్రము ఉండినను తైత్ర పుద్గ నవమి అన్ని కోర్కెలను తీర్చి పుణ్యమును కల్గించును.

ప్ర : శ్రీ రామ నవమి జన్మతిధి కదా ? అనాడు కల్యాణము చేయట శాస్త్ర సమ్మత మగునా ?

స : శ్రీ పురుషోత్తమ సంహితయందు చతుర్వింశతి అధ్యాయమున (౮౪, ౮౫, ౮౬ శ్లో) నిల్లున్నది.

శ్రీ భగవానువాచ-

శ్లో॥ అద శ్రీయాది దేవీనామ్ పాణిగ్రహణముత్తమమ్ ।

కద్యతే శ్రుణు తత్సర్వమ్ సావదానేన తేతసా ।

శ్లో॥ యస్యశ్రవణ మాత్రేణ జన్మ సాఫల్య మాప్నుయాత్ ।

★ యస్యావతార దివసే తస్య కల్యాణ మాచరిత్ ।

అవతారేషు సర్వేషు అనుక్తేజన్మతారకే ।

త్రైకాదశ్యాం ప్రకుర్వీత కల్యాణమ్ భక్తిభావతః ।

జగత్కల్యాణ సిద్ధ్యర్థం ప్రత్యజ్ఞం కారయేత్సవమ్ ।

తా భగవానుడు బ్రహ్మకు తెలుపుచున్నాడు-

శ్రీదేవి మున్నగు ప్రేమతల పాణిగ్రహణము శేష్మయినటువంటిది :

దాని నంతటిని తెప్పెదను : నీవు సావదానుడవై వినవలసినది, పాణి గ్రహణము

శ్రీదేవి మున్నగు దేవతలకు చేసిన (లేక వినిన మాత్రముననే) జన్మ సాఫల్యత కలుగును :

★ ఎవరి జన్మదినమునందు వారి కల్యాణము ఆచరింప వలసినది. జగత్ కల్యాణమునకై ఏటలా కల్యాణోత్సవము జరుపవలెను. జన్మనక్షత్రము చెప్పబడక పోయినచో, ఏకాదశీతిథియందు భక్తితో తప్పక చేయవలెను.

మంగళ స్మారధారణ మంత్రము :

(శ్రీవిష్ణు తిలకే)

మంగళమ్ భగవాన్ విష్ణుః మంగళమ్ మదుసూదన ।

మంగళమ్ పుండరీకాక్షో మంగళమ్ గరుడధ్వజ ॥

ఈమంత్రముతోడనే తప్పక మంగళ స్మారమును శ్రీస్వామివారి కుడిచేతికి తాకించి, భక్తితో 'నేను మీకు దాసుడను ' అని నమస్కరించి శ్రీదేవికి మెడయందు పైమంత్రముతో దరింపజేసి మరల నమస్కరింప వలెను.

* శ్రీ నృసింహ జయన్త్రీ *

శ్లో॥ వృషభేస్వాతి నక్షత్రే । చతుర్థశ్యాం శుభేదినే ।

సంధ్యా కాలేన సంయుక్తే । స్థంభోద్భూతో నృకేసరీ ।

తా సూర్యుడు వృషభరాశిలో చేరిన తరువాత స్వాతీ నక్షత్రం శుక్లపక్ష చతుర్థశ్చియందు ప్రాద్దుక్రుంకు నపుడు స్థంభమునుండి శ్రీ నృసింహస్వామి జన్మించెను. చాంద్ర మాసము వారు వైశాఖ శుక్ల మిగులు చతుర్థశ్చితిధి యందేచేయవలెను.

★ చైత్ర మాసమున శ్రవణ నక్షత్రం శ్రీ నరసింహ జయన్త్రీ అనియునూ,

★ వైశాఖమున అనూరధయందు శ్రీ హనుమజ్జయన్త్రీ అనియు (పార్వంలో) కలదు.

* శ్రీ కృష్ణ జననకాల నిర్ణయ ప్రమాణావచనము *

★ హరివంశ పూర్వభాగము నందలి ౧౨వ అధ్యాయమున నిల్లున్నది.

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణుక్తే :

శ్లో॥ తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీ జఠరే శుభే ।

గర్భేత్యయా యశోదాయా గంతవ్య మవింబితమ్ ।

ప్రావృట్కాలేచ నభసి కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి ।
ఉత్పత్స్యామి నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమహస్యసి ।

ఈశ్లోక ద్వయమునందు “ప్రావృట్కాలే” అనుదానివలన వర్షర్తువనియు, “నభసి” అనుదాని వలన శ్రావణ మాసమనియు “కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి” అనుట వలన కృష్ణపక్ష అష్టమినాటి నడిరేయి యనియు శ్రీకృష్ణావతార సమయము తెలియ బడుచున్నది.

మఱియు “నవమ్యాంచ ప్రసూతిమ్ త్వమహస్యసి” అను వాక్యార్థమును వక్ష్యమాణ హరివంశ గ్రంథోదాహృత ప్రమాణ వచనస్థమగు “యామేవ రజనీం కృష్ణా జజ్ఞే వృష్టికులే ప్రభుః । యమేవ రజనీం కన్యాం యశోదా దేవ్య జాయతే” అను వచనార్థంబును సమరస పెట్టి చూడగ నవమీ విర్దగం యష్టమీ శ్రీకృష్ణ జననతీధి యని తెలియబడు చున్నది. కృష్ణజనన తీధి శాస్త్రప్రమాణము ననుసరించి నవమీ !

★ ఈ నిర్ణయము వెస్టువార్డు అండ్ కంపెనీ వారిచే 1934 సం॥ ప్రచురింపబడిన శ్రీ మన్మహా భాగవతము నందలి ఉపాద్ధౌతమున బ్రహ్మ శ్రీ పురాణమ్ హయగ్రీవ శాస్త్రం వారిచే వ్రాయబడినది. వావిళ్లవారి ప్రచురణమున గూడ నిట్లేయున్నది.

* శ్రీ కృష్ణ జయన్తీ *

(శ్రీ పురుషోత్తమ - ౨౭ అ) - కృష్ణజయంతి -

శ్లో॥ శ్రావణే కృష్ణపక్షేతు రోహిణ్యా మష్టమీ తిథౌ ।

శ్రీకృష్ణ భగవజ్జన్మదినే శారిమ్ సమర్పయేత్ గౌరవే

శ్లో॥ శ్రావణేమాపి కృష్ణైవ పక్షేష్టమ్యామ్ తిథౌ హరేః ।

రోహిణ్యామ్ జన్మ కృష్ణస్య లోకానామ్ ముఖ శావహమ్ ।

‘జయన్తీ’ నామ సాప్రాక్తా జయత్య శుభమిత్యసౌ ।

మధ్యరాత్రే తతత్సన్మన్ కళ్యాణమ్ సర్వమాచరేత్ ।

తిథ్యయోగే౭పి నక్షత్రే కేవలైర్భవ మిష్యతే ।

దేవస్య దేవకీ సూను రుపరేద్యుర్మహోత్సవః ।

30

30

3౨

Leung

తా॥ శ్రావణమాస కృష్ణపక్ష అష్టమీ రోహిణి నక్షత్రయుక్త దినమున దేవకీ దేవి గర్భమునుండి లోకములకు మేలు చేయుటకు శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ జన్మించెను. ఆ దినమును శ్రీజయన్తీ అని ప్రసిద్ధికెక్కినది. ఆనాటి అర్ధరాత్రి స్వామిని అర్చించి; కల్యాణ మహోత్సవముకూడా జరిపి మరునాడు మహోత్సవ గ్రామోత్సవములు చేయవలెను. తీధి అష్టమివెల్లి నవమీ వచ్చిననూ రోహిణి నక్షత్ర మిగులు దినమున శ్రీకృష్ణ జయన్తీ ఉత్సవమాచరింప వలెను.

ముఖ్యంః సప్తమీ కలవని అష్టమీ కృత్తిక కలవని రోహిణి జయన్తీ అర్చనకు ముఖ్యము. (మహాన్నత శాస్త్రప్రమాణములకు. నేను వ్రాసిన ‘శ్రీకృష్ణ జయన్తీ’ గ్రంథమును చూడండి) చాంద్రమానము వారు శ్రావణ కృష్ణ నవమీ వేధకలిగిన అష్టమియందు కానీ, పూర్ణ అష్టమియందుకానీ తప్పక చేయవలెను. కృత్తిక వేధలేని రోహిణి ప్రాధాన్యము !

* విజయ దశమీ *

శ్రీ హంచరాత్రే : కళ్యాణ వచనమ్

శ్లో॥ ఉదయే దశమీ కించిత్ । సంపూర్ణజైకాదశీయది ।

శ్రవణర్క్షంతు యదాకాలే । సాతిధి ర్విజయా౭బిదా ।

ప్రాద్దుపాదువున దశమీ కొద్దిమాత్రము కలిగి సంపుల్లముగా ఏకాదశీ తిధి ఉండినప్పటికీ; శ్రవణ నక్షత్రము సాయంకాలము (శమీపూజ కాలము) వరకును ఉన్నరోజునకు మాత్రమే “విజయ” అనుపేరు కలుగును. (వేరొక దానికి ఆ పేరు లేదు) అదియే నిజమగు విజయదశమి.

1. శ్రీ సీతో౭పనిషత్తో శ్రీవీరలక్ష్మీదేవి పరమ దివ్యవైభవము మహాహరముగా - మృదు - మధుర రసమయ వాక్కులతో వర్ణితమై యున్నది. (సీతో౭పనిషత్ చూడు!)

2. శ్రీవార్మకీమహర్షిగారోకమున ప్రాచుర్యము పొందిన శ్రీప్రాచేతనుని ఆదికావ్యమగు శ్రీమద్రామాయణ - అద్భుత ఉత్తరకాండ యందు గల శ్రీసీతా సహస్రమునందు ౫౦౮ శ్లోకమున.

శ్లో॥ మహానుభావ మధ్యస్థా మహామహిష మర్చి ।

పద్మమాలా పాపహరా విచిత్ర ముకుటాననా

అని మహిషాసురమర్దనియగు శ్రీవీరలక్ష్మీ స్వరూపిణిగా శ్రీసీతామాత స్తుతింపబడినది !

- (3) శ్రీవీరలక్ష్మీయే 'మహిషాసురుని' వదించినదని శ్రీరుద్రయామళము నందలి మట తంత్రమున శ్రీమహాలక్ష్మీ సూక్తమున 18వ పటలంలో వర్ణింపబడినది.
- (4) శ్రీవీరలక్ష్మీదేవిని నవరాత్రములయందు విదిగా వైష్ణవులు అర్చింపవలెను (నేను వ్రాసిన 'విజయదశమి' శాస్త్ర ప్రమాణ గ్రంథమును చూడండి!.)

* శ్రీ వీరలక్ష్మీ ఉత్సవము *

శ్రీ పంచరాత్ర దివ్యాంగమ సంహితలయందు 'రత్నత్రయమ్' అని భగవద్ రామానుజునిచే కీర్తింపబడిన శాస్త్రత - జయాశ్వా - అహిర్బుధ్న్య సంహితల యందు ప్రదమ. సంహితయగు శ్రీసాత్యశనంహితకు వ్యాఖ్యానరూపమగు శ్రీ ఈశ్వర సంహిత యందు మహిషాసుర మర్దని యగు శ్రీవీరలక్ష్మీదేవి వైభవము; అర్చనయు విపులముగా వర్ణింపబడియున్నది. (శ్రీ ఈశ్వర - 7వ అధ్యాయ)

శ్లో శ్రీవత్సగాయోగలక్ష్మీ; భోగలక్ష్మీస్తు పార్వతీ
వీరలక్ష్మీ పృథక్. స్థానే స్వాతంత్ర్యేణ ప్రతిష్ఠితా
శ్లో ఏవ మన్యాస్తు దేవీమ రూపత్రయ ముదాహృతమ్
యోగలక్ష్మీ; భోగలక్ష్మీర్దేవేన సహపూజనమ్!

శ్లో వీరలక్ష్మీ పృథక్ గేహ పూజయేత యథావిధి
తా శ్రీమన్నారాయణుని వక్షఃస్థలమున విరాజిల్లెడు పుట్టుచుచ్చపేరు - 'శ్రీవత్సము'!
దానియందు ఆలపట్టుగా ఉండెడు జగన్మాతలు యోగలక్ష్మీ భోగలక్ష్మీలు! వారిరువురూ
శ్రీమన్నారాయణునకు (ఉభయ) పార్వవర్తినులుగా వేంచేసి స్వామితో పాలు భక్తులను
కల్యాణించుచున్నారు. వారిచే మనము ఇప్పుడు శ్రీదేవీ - భూదేవీ అనుచున్నాము.
శ్రీయోగలక్ష్మీ - భోగలక్ష్మీదేవులను స్వామివారిలో కలిపి ఒకే గర్వమందిరమున
ప్రతిష్ఠించి - అర్చింపవలెను !

ఇప్పుడు కొత్తగా కట్టినవైననూ - పురాతన నిర్మాణములైననూ ఆగమశాస్త్ర బద్ధముగా
నిర్మించిన విష్ణ్వలయములందు స్వామి గర్భగృహమునకు కుడివైపు స్వతంత్రాలయము
నిర్మించి - శ్రీవీరలక్ష్మీదేవిని తప్పక ప్రతిష్ఠ జరుపబడి యుండును. ఆ తల్లిచే నేడు
మనము రాజ్యలక్ష్మీ దేవిగా పిలుచుచున్నాము. యదార్థమునకు ఆగమశాస్త్ర ప్రమాణ

ప్రకారము అమెయే శ్రీవీరలక్ష్మీదేవి ! స్వామి అర్చన జరిగిన వెనువెంటనే శ్రీసూక్తము
- నందలి 15 ఉపవారములలో విదిగా ఈమెను భక్తి - శ్రద్ధలతో అర్చింపవలెను.

శ్రీ లక్ష్మీ తంత్రమునందు - 9 అ 8 శ్లో.

శ్లో మహాలక్ష్మీ రహమ్ శక్ర ! పునః స్వాయంభువేన స్తరే !

హితాయ సర్వలోకానామ్ జాతామహిషమర్దనే !

శ్లో మదీయా శక్తిలోకా యే తత్తత్ దేవ శరీరగాః !

సంభూయతే మమాభూవన్ రూపమ్ పరమ శోభనమ్ !

శ్లో ఆ యుధానిచ దేవానామ్ యాని యాని సురేశ్వర !

తచ్ఛక్రయ ప్రదాకారా ఆయుధాని మమాభవన్ !

శ్లో అదిభ్యుతా సురైః సాహసమ్ మహిషమ్ జఘ్నుషీ క్షణాత్ !

తా ఓ ఇంద్రా ! నేను స్వాయంభువ మన్వంతరములో సర్వలోకముల క్షేమము
కొలకు మహిషమర్దనిగా అవతరించి, వానిని వధించాను. దేవతల కోరిక మేరకు నేను,
లోకభయంకరుడు - క్రూరుడయిన మహిషుని క్షణమాత్రమున సంహరించి
సర్వజగత్తులకునూ శాంతిని, మేలునూ ప్రసాదించాను. నా శక్తిలో లోమాత్రము
నాదయచే పొందినవారు నీవంటి స్వర్గాధిపతులుగా రూపొందినారు ! పరమ శోభనమైన
నారూపము నుండి దేవతల దేహములకునూ, ఆయుధములకునూ పరాక్రమ-పలుత్వములు
కల్గినవి ! అనితెల్పినది - శ్రీవీరలక్ష్మీదేవి !

శ్రీ ఈశ్వర - 13 అ 60 శ్లో

శ్లో అథ వాఽశ్వయుజే మాస కర్తవ్యమ్ సర్వ సిద్ధిదమ్ !

వీరలక్ష్మ్యుత్సవ విధిమ్ వక్ష్యామి మునిసత్తమా !

తస్మిన్ మాసే సతే పక్షే హ్యష్టమి కలయాఽపి నా !

అవిధియామ్ నవమ్యాంతు శ్రీదేవ్యుత్సవ మాచరత్ !

శ్లో అథ వాఽశ్వయుజేయాసే వీరలక్ష్మ్యుత్సవమ్ చరత్ !

ప్రతిపద్దిన మారభ్య నవాహోత్సవ మాచరత్ !

సంస్కాప్య కలశైర్నిత్యములంకృత్యతు దేశికః !

చతుః స్థానార్చనమ్ కృత్వాపావరింతమ్ ప్రపూజ్యచ

యానేదేవీమ్ సమాలోప్య దేవమ్ గ్రామప్రదక్షిణమ్
 ఏవమ్ ప్రతిదినమ్ కృత్వా నవమ్యాం కుంభ తోయతః
 ప్రాక్షయేన్మిత్య పూజాంతే దేవీమ్ దేవేన పూజయేత్ |

శ్రీ లక్ష్మీ హృదయమునందు

అధర్వణ యావ్యమున ఉత్తర భాగము నందు శ్రీమహాలక్ష్మీ హృదయ స్తోత్రము.

శ్లో య ఆశ్వయుజేమాస ఘృతక్షే రయోత్సవే |

వశేత్తక్షాత్తర వాఽపృష్ఠాంతరే శావర్ణ మయీం సువృష్టిమ్ |

ఈ శ్రీవీరలక్ష్మీదేవి మహోత్సవము నందు ఆశ్వినమాస ఘృతక్షయమునందు ఎవరు ఈ
 మహాలక్ష్మీ హృదయస్తోత్రము పలుచూరులు ధక్తియుక్తులై పఠించురో ? వారికి నకం
 సంపదలునూ సమృద్ధిగా లభించును.

మొదటివాడు ఒకసారి 9వవాడు తొమ్మిదిసారులు ఈ మాదిరిగా

ఎన్నిదినములో అన్నిచూరులు పఠింపవలెను.

* శ్రీ మహాలక్ష్మీ సూక్తము *

(శ్రీ దుద్రయశుచే - - ఘటతంత్రే - దేవీ మాహాత్యే - అష్టాదశ పటలః)

అస్య శ్రీమహాలక్ష్మీ సూక్తమహిమంత్రస్య - విష్ణుః ఋషిః - అనుష్టుప్ చందః
 శ్రీమహాలక్ష్మీ దేవతా - ప్రాచీదీజమ్ - స్రామ్ శక్తిః - స్రామ్ కీలకమ్ - శ్రీమహాలక్ష్మీ
 ప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః అంగవ్యాపానంతరమ్ భూర్భువస్సువరోమ్ ఇతి దిగ్గుంధః

ధ్యానమ్ :

నందే ! లక్ష్మీమ్ పఠాన మయీమ్ తప్తజాంబూనదాఽభామ్ |
 తేజోరూపామ్ కనకవననామ్ సర్వభూషాఽజ్జ్వలాంగీమ్ |
 దీజాపూరామ్ కనక కంఠమ్ హేమపద్మమ్ దదానామ్ |
 ఆద్యామ్ శక్తిమ్ సకలజననీమ్ విష్ణువామాఽంక సంస్థామ్ |
 ॐ ఇత్యాది పంచ ఉపచారాన్ కుర్యాత్ |

ఋషి రుచాచ :

భూయః శృణు మహాభాగ ! దేవీ మాహాత్యముత్తమమ్ |
 ... పాఠం పఠంతాం హరిః పాఠేనాన విశ్వకర్మ

విష్ణు రుచాచ :

పరామ్ పరేశామ్ జగదాది భూతామ్ పరామ్ పరేణ్యామ్ పరదామ్ పరిష్కామ్
 పరేశ్వరీమ్ తామ్ విబుధైః ప్రగీతామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 1
 శ్రియమ్ సమస్తై ర్విదివానభూతామ్ శ్రీమహాలక్ష్మీమ్ దరణీమ్ ధరాణామ్ |
 అనాది మాదిమ్ పరమార్థరూపామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 2
 ఏకామనేకామ్ వివిధామ్ సుకార్యామ్ సకారణ సదనద్రూపిణీమ్ |
 కల్యాణ రూపాంచ శివామ్ శివప్రదామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 3
 సర్వాశ్రయామ్ సర్వజగన్వివాసామ్ శ్రీమహాలక్ష్మీమనాదిదేవీమ్ |
 శక్తి స్వరూపామ్ చ శివ స్వరూపామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 4
 కామాఽబిదామ్ శ్రీమదివానభూతామ్ హ్రీమ్ రూపిణీమ్ మన్మథ దీజయుక్తామ్
 కళాద్య దీజామ్ పరమార్థ సంజ్ఞామ్ రమామ్ విశాలామ్ కమలాది వాసామ్ 5
 వైశానర శ్రీ సహితేన దేవీమ్ శ్రీమంత్రరాజేన వైరాజమానామ్ |
 సర్వార్థ దాత్రీమ్ పరమామ్ పవిత్రామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 6

శ్రీ మహాలక్ష్మీ యంత్ర నర్మరూపమ్

త్రికోణసంచార యుగ ప్రభావామ్ షట్కోణ మిశ్రామ్ ద్విదశార సంయుతామ్
 అష్టారచక్రాది నివాసభూతామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 7
 పునర్దశార ద్విశయేన సంయుతామ్ ద్విపంచ కోణాంకిత భూగ్రహాంచ |
 యంత్రాదివాసామిది యంత్రరూపామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 8
 సంభావితామ్ సురైరసి ద్యానగమ్యామ్ సర్వస్వరూపామపి సర్వసేవ్యామ్
 సర్వాక్షర న్యాసనామ్ పరిష్కామ్ త్వామ్ విశ్వయోనిమ్ శరణమ్ ప్రపద్యే 9
 సృష్టిష్ఠితి ప్రళయాశ్చదీక్షై ర్వాసన్ విదాయ ప్రజపంతియే త్వామ్ |
 తపివ రాజేంద్ర నిమృష్టపాపానిద్యాధరాణామ్ చ యశోభంతే 10
 ప్రపూజ్య యంత్రమ్ విదినా మహేశీ న్యాసేశ్వ పూతాః పఠంతే సుభాగ్యాః |
 జపంతియేత్వాన్ వివిధార్థ దాత్రీమ్ తపివ దన్యాః కులమార్గనిష్ఠాః 11
 జానంతియే పశవస్థే కుపాపా బ్రహ్మాఽది గీతమ్ మహితమ్ మహేశీ |
 కేచి నృపాంతో నిజరర్మలాభా జానంతి తేదేవి పఠన్ సుధామః 12

విదాయకుండమ్విధి స్థండిలమ్ వా సాగంధి హోమమ్ సకలమ్చకుర్య
తత్పూజా జ్ఞాయతే భాగ్యతంత్రమ్ తేషామ్ సురేశ్వరేషు దూరగమ్యమ్
పునస్తుపంతి ప్రయతాశ్చదేవీమ్ స్త్రీత్రైరుదారైకులయోగయుక్తాః ।
త ఏవ ధన్యా వరమార్గ భాజోభోగ్య మోక్షక్షకులైస్తేషామ్

ఋషి రువాచ :

ఇతిస్తుత్వా మసానేన మహాంష్టిమ్ దదర్శుః
చతుర్ భుజామ్ త్రివయసామ్ మహిషైఃసంఘాతినీమ్
అథ శ్రీమహాంష్టిః ప్రసన్నాస్త్రి గౌరవాత్ ।
ఉవాచ స్మిత శోభాన్యా నారాయణ మజమ్ విభుమ్

శ్రీ దేవువాచ :

వరమ్ వరయ దేవే ! నారాయణ ! సనాతన !
దాన్యామ్యదాతవ్య మసి తవ భక్త్యావశీకృతా

శ్రీ హరి రువాచ :

మాతః ! వరమ కళ్యాణి ! మహాంష్టి ! వరప్రదే !
కులైచారే మనోమేఽస్తు దృఢం తే కృపయా శివే !
తవ సూక్ష్మ తు సపలమ్ ప్రీతికారకమ్ ।

శ్రీ దేవువాచ :

ఏవ మస్తు ! మహాభాగ ! వారాయణ ! సనాతన !
మత్త మేత ద్వివాయస్థు వశేః పత్య కఠిమ్ నరః
సయాన్యతి మహాముఖమ్ నరకం రాక్షసం దింమ్
చభ్యతే వరమాన్ వ్యాధిమ్ మమ శోచ నిఘ్రాహి ।

★ ంష్టి మత్తమ్ వశేః పత్య కఠిమ్ నరః

★ ంష్టి మత్తమ్ వివా పత్య కఠిమ్ నరః

ఋషి రువాచ

ఏవముక్త్యా వహో దేవీ తూష్టి భావమ్ గతా స్తవ ।

శ్రీ (మహా) ంష్టి మత్తమ్ వంశార్థమ్

* గ్రహణ విషయము *

శ్రీ ప్రశ్న సంహితాయామ్ ప్రాయశ్చిత్త కాండే

శ్లో! పురస్తాశ్చ పరస్తాశ్చ గ్రహణే చంద్ర-సూర్యయోః ।

ద్విపాదకామ్ పరిత్యజ్య నిత్యపూజామ్ ప్రకల్పయేత్ ।

మహోత్సవా ద్యుత్సవేషు ద్విముహూర్తమ్ పరిత్యజేత్ ।

తా చంద్రః సూర్య గ్రహణములు సంభవించినపుడు, పట్టకముందు 48 నిమిషములు,

విడిచిన తరువాత 48 నిలు విడిచి నిత్యపూజలు జరుపుకొనవలెను. కల్యాణోత్సవ

పవిత్రోత్సవ; ఆద్యయనోత్సవములు మొదలయిన వాటియందు :

గ్రహణ కాలమునకు ముందు 96 నిమిషములు విడిచిన తదుపరి 96

నిమిషములు వదలి తర్వాత దేవ కార్యమును యథావిధిగా, నెరవేర్చుకొనవలెను.

(ఈ విషయములు శ్రీ ప్రశ్న సంహితలో వున్నవి).

పరిభాష : నాడి - 1 గడియ (24 నిమిషములు) ముహూర్తము - 2 గడియల కాలము

(48 నిమిషములు) హార - 1 గంట.

* మౌఢ్య - గ్రహణ దోషములు లేని చోట్లు *

శ్లో! గోదావర్యాం - గయాయాంచ శ్రీకైలే గ్రహణాద్యయే ।

సురానసుర గురూణాంచ మౌఢ్యదోషా నవిద్యతే ।

తా గోదావరి తీరము ; గయక్షేత్రము ; శ్రీకైలము ఈముడు స్థలములునూ

మిక్కిలి పవిత్రమైనవి. సూర్య ; చంద్రగ్రహణ సందర్భమైననూ, గురు, శుక్ర

మౌఢ్యములైననూ పైచోట్లయందు నిరాటంకముగా సకల శుభకార్యములూ

సాధవలెను.

* పుణ్యాహవాచనము *

ప్ర : భగవదాయముల యందు ఏ పుణ్యాహవాచనమాచరింప వలెను ?

స : వాసుదేవ పుణ్యాహవాచనము చేయవలెను-మానుష పుణ్యాహవాచనము దేవ

సన్నిధియందు చేసిన ఆలయమున భగవంతుడు నివసింపడు.

శ్లో! వాసుదేవాఖ్య పుణ్యాహం । వాచయే ద్వేవ సన్నిధౌ ।

మానుషం యది పుణ్యాహం । మందిరం శూన్యతాంవ్రజేత్ । (విష్ణులింకే)

* ఊర్వపుండ్రము *

శ్లో! యజ్ఞో దానం జపోహామ | స్వాధ్యాయః పితృకర్మచ |

వృధా భవతి విప్రేంద్ర | ఊర్వ పుండ్ర వినాకృతమ్ | (బృహన్నారదీయే)

శ్లో! ఊర్ధ్వం తిలకం కుర్యాత్ దైవే పితృవ కర్మణి | (పృథ్వీపాఠశ్యే)

శ్లో! ఊర్వ పుండ్రం ద్విజాతీ నామ్ అగ్నిహోత్ర సమో విధిః | (నిర్ణయసింధౌ)

శ్లో! పూజా కాలేచ హోమేచ సాయం ప్రాత ర్ద్వి జాతయః |

నామాన్యవార్చ్య విధినా ధారయే దూర్వ పుండ్రకమ్ |

శ్లో! ఊర్వ పుండ్రం మృదాశుభ్రం | లలాటే యస్య దృశ్యతే |

చండాలోఽపి పశుద్ధాత్మా | పూజ్యఏవ న సంశయః |

(పరాశరస్మృతౌ - ఆచారకాండేం అధ్యాయే)

శ్లో! స్నాత్వామృత్తికయా చోర్వపుండ్రం కుర్యాత్ |

జపకాలే మృదా కుర్యాత్ - సంధ్యాకాలేచ వారిణా |

భస్మనా హోమకాలేతు - చందనం సార్వకాలికమ్ |

(యాజుష పూర్వ ప్రయోగ చంద్రిక)

ఊర్వ పుండ్రము ధరించునపుడు చదువుకొను శ్లోకము.

శ్లో! గోపచందన ! పాపమ్న ! విష్ణుదేహ సముద్భవ !

చక్రాంకిత ! నమస్తుభ్యం ధారణాన్ముక్తిదోభవ !

అగ్నినానై వోత్రా త ప్తం చక్రం ద్విభుజేద్ధార్యమ్ |

అథ ఊర్వపుండ్రమాలిఖేత్ తస్మాద్విరేఖంభవతి | పునరాగమనం, న

బ్రహ్మణ స్సాయుజ్య స్ఫులోకతా మాహ్నతి | (కాన్యవేదే - శంపథ బ్రాహ్మణే)

తా బ్రాహ్మణుడయిన వాడు సర్వకాలముల యందునూ ఊర్వ పుండ్రమును

ధరింప వలెను ఊర్వ పుండ్రమును ధరించినవారు. తిరిగి జన్మ మెత్తునవలెదు.

పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత వికుంఠదామమున నిత్యసూరులై యుందురు.

ఊర్వపుండ్రమును ధరించిన చండాలుడైననూ సర్వలోకస్తుతుడగును.

★ జపకాలమున మట్టితోనూ, సంధ్యవార్చనపుడు నీటితోనూ, హోమ సమయమున భస్మముతోనూ, ఎల్లపుడు శ్రీచందనముతోనూ ఊర్వపుండ్రమును మానవుడు ధరింపవలెను. ఊర్వపుండ్రము లేక చేయు కర్మల పుణ్య ఫలమంతయును నశించి పోవును.

* ఏవ్రేలితో బొట్టు పెట్టుకొనవలెను ? *

శ్లో! అంగుష్ఠః పుష్టిదః ప్రాక్, మధ్యమాయుష్కరిభవేత్ |

అనామి కాన్మదా నిత్యం, ముక్తిదాచ ప్రదేశిన్ |

ఏతై రంగుళి భేదైస్తు, కారయేత్ న నఖం స్పృశేత్ |

తా ప్రతిదినము బొటనేరితో ఊర్వ పుండ్రము పెట్టుకొనిన పుష్టి కలుగును; నడిమివ్రేలితో ఆయుర్ వృద్ధి; నాలుగవ వ్రేలితో భోజనమునకు లోటు లేకుండ చేయును; చూపుడు (ఎవ) వ్రేలుతో ముక్తినిచ్చును. (చివరి వ్రేలితో పెట్టుకొనరాదు) బొట్టు పెట్టుకొనునపుడు గోరు తగులరాదు.

ప్రతి రోజు - దర్శనము ఎల్ల జన్మించెను. (ఆధారము శ్రీ భాగవతము)

సః భూదేవిని రక్షించుటకు శ్రీమన్నారాయణుడు యజ్ఞపరాశరాచార్యులై

హిరణ్యక్షునితో పోరునపుడు హిరణ్యక్షుడు ప్రయోగించిన పండ్రి | పాపపత -

బ్రహ్మప్రముల వలన శ్రీ స్వామి రోమములరాలి భూమిపై ఐడగా అవి దర్శనయెను.

చెమట బిందువులు రాలి 3 రకముల (తెలుపు-నలుపు-మసర) వన్నెలుగల నువ్వులయెను.

దర్శన పవిత్ర యజ్ఞములు; శుభకార్యములు; పితృ కర్మలకునూ తిలక పితృ

కర్మలకునూ పవిత్రత కల్పించి, ఉత్తమ పుణ్యసంప్రాప్తికి సమర్థవంతములయెను.

* దశవిధ దర్శనము *

శ్రీ నారాయణ సంహితాయామ్ :

శ్లో! కుశ-కాశ; యవా-దూర్వా-గోదూమ శృంగ కుండురా |

ఉశిరా-శ్రీహయో-మౌంజా-దశదర్శాః పరికీర్తితాః |

శ్లో! పాదేశమాత్ర దర్శనాం-ద్వి-ప్రాదేశ కుశః స్మృతః |

త్రి-ప్రాదేశస్సు ద్విస్యాత్-తదూర్ధ్వం తృణం భవేత్ |

శ్లో కృతేస్తు సంధ్యాకరణం-దర్శితేస్తు పితృకర్మచ |
బర్హిషా యజ్ఞ కర్మాణి-శేషేస్తు గృహ గోపనమ్ |

తా కుశ, కాశ, యవ, దూర్య, గోధూమ, ఉద, కుందుర, ఉశిర-ప్రీమి, మౌంజ అని పది విధములయిన దర్బలు కలవు. ★ ప్రాదేశపు పాడపుగల దానిని 'దర్బ' అని రెండు ప్రాదేశముల పాడపుగలిగిన 'కుశ' అని-మూడు ప్రాదేశముల పాడపు గలిగిన 'బర్హి' అని ; వానికన్న ఎత్తుగవున్నచో గడ్డిగాను పరిగణింతురు. 'కుశ' సంధ్యావందన సమయముననూ- 'దర్బ' పితృకర్మలయందునూ- 'బర్హి' యజ్ఞ కర్మల యందునూ, మిగిలిన దానిని ఇండ్లు కప్పుకొనుటకునూ ఉపయోగింతురు.

పరిభాష : ★ ఒక ప్రాదేశము అనగా బొటమున వ్రేలికి-చూపుడు వ్రేలికి నడుమగల కొంత (ఒక జిట్టు) ఎద్దు, లేక గుట్టము గిట్టపాడపు; వితస్త = 12 అం.

* వైకుంఠ ఏకాదశీ నిర్ణయమ్ *

౧. శ్రీ హరమేశ్వర సంహితాయాం ౧౭వ అధ్యాయే ౬౦౩ శ్లో

శ్లో ఏకాదశ్యాం మార్గశీర్షే పూర్వపక్షే విశేషతః
కుర్యాద్విశేష యజనమ్ తత్ర సంక్రావయే ద్విభుమ్
సదాగమ విదాన్ సర్వాన్ వేదావైవేద మౌషణం |

౨. ఈశ్వర సంహితా ౨౧ వ అధ్యాయే -

శ్లో ఉత్తరాయణ పూర్వేషు షట్ సంక్రాంతిమచర్దిజాః
పశ్చాత్ షోడశనాడి నామస్తరే దేవ మర్చయేత్ |
దక్షిణాయన పూర్వేషు షట్పు సంక్రమణేషుచ |
ప్రాగేవాఽభ్యర్చయే ద్వేవనాడిషోడశకాంతరే |

౩. వరమ పురుష సంహితలో 10వ అధ్యాయం 66-68 శ్లో

శ్లో ధనుర్మాసే పితృపక్షే ఏకాదశ్యాం శ్రియః పతేః |
వైకుంఠ పథ పూర్వాయా ముత్సవం సమ్యగాచరేత్ |

యది భూయాద్ ఏక మాసే ఏకాదశ్యాద్యయం బుధాః |
తదాతు ప్రథమం త్యక్త్వా ద్వితీయే పుష్కలం చరేత్ |
యదా భూయా ద్వితీయస్తు వేదా సంక్రమణస్థుచ |
తదాతు ప్రథమేకుర్యాత్ శ్రీపతేస్తు మహోత్సవమ్ |

౧. శ్లోక తాత్పర్యము :

మార్గశిర మాసంలో శుక్లపక్ష ఏకాదశి వైకుంఠ ఏకాదశి ఉత్సవం చేయవలెను.

౨. శ్లో తాత్పర్యము :

ఉత్తరాయణంలో వచ్చే 6 సంక్రమణములలో 16 నాడిలకు పిదప సంక్రమణోత్సవము చేయవలెను.

దక్షిణాయణంలో వచ్చే 6 సంక్రమణములలో 16 నాడిలకు ముందు సంక్రమణోత్సవము చేయవలెను.

౩. వ శ్లో తాత్పర్యము :

ఎప్పుడైనను ధనుర్మాసములో మార్గశీర్ష, పుష్య శుక్ల ఏకాదశులు రెండునూ పుండుట సంభవించిన మొదటిదానిని వదలి, రెండవ దానియందు వైకుంఠ ఏకాదశి ఉత్సవము చేయవలెను.

రెండవ ఏకాదశికి మకర సంక్రమణ వేధ సంభవించిన మొదటి (మార్గశిర శుద్ధ) ఏకాదశినే వైకుంఠ ఏకాదశియని తెలిసికొని ఉత్సవము జరిపించుట ఆగమ సమ్మతము.

పరిభాష : ★

నాడి = 1 గడియ (24 ని)

ముహూర్తము = 2 గడియలు (48 ని)

* తీర్థ విషయము *

ప్ర : పంచపాత్రలయందు వేసి అవాహనము చేయవలెను ?

స : శ్రీమన్నారాయణ వామపాదాంగుష్ఠ జనిత అమృతయురీ సమాన విరజానదీ తీర్థము-కామధేను దుగ్ధము. అవాహనము చేయవలెను.

ప్ర : తీర్థమనగా వేమి ?

స : పురుషసూక్తాది మంత్రములతో సాంగ్రామము (స్నాన బేరము) నకు స్నాన

మాడించిన తులసిదళ సహితమైన నీరు తీర్థ మనబడును. (ఈ తీర్థమును అర్చకస్వామి మున్నుండుగా తాను తీసికొని తదుపరి అధ్యాపక స్వాములకు, యజమానులకు, భక్తులకు వరుసగా నివ్వవలయును. అర్చకుడు ముందుగా తీర్థమును తీసికొనకపోయినచో అర్చనయంతయు నిష్ఫలమగును.)

ప్ర : తీర్థ మెన్నిసార్లు ఎల్లు తీసికొనవలెను ?

స : ఉత్తరీయము రెండు మడతలు వేసి, ఎడమచేతి యందుంచుకొని దానిపై కుడిచేయి వుంచి, కుడిచేతి బొటనవ్రేలును నడిమి వేలిక్రింది కణుపున చేర్చి, విడివిడిగా మూడు మూరులు (మిసవగింజమునుగు నంత) తీర్థమును అచ్యుతాయనమః అనంతాయనమః గోవిందాయనమః అనుచు బొట్టుక్రింది బడనీయక స్వీకరించ వలెను.

శ్లో అచుత్యః కల్పవృక్షశ్చ, అనన్తః కామదేనవః ।

చిన్తామణిస్తు గోవిందో, నామత్రయ ముదీరితమ్ ।

శ్లో ప్రధమందేహశుద్ధ్యర్థం-ద్వితీయం ఆత్మశుద్ధిక్ ।

తృతీయం మోక్ష సిద్ధ్యర్థం సాంగ్రామ జలమ్ పితే ।

ప్ర : తీర్థ మెలులేర్చుడు ?

స : సాంగ్రామ శిల-శంఖము-చక్రము-తులసిదళము-పురుషసూక్తము(మొదలయిన మంత్రము) లతో తీర్థము ఏర్పడును.

ప్ర : తీర్థమును త్రాగి నెత్తిపై పెట్టుకొన వచ్చునా ?

స : శుండియ సహితా :

శ్లో సాంగ్రామ శిలా తీర్థమ్ పేయః జీవై ర్నివే దినే ।

యచుకేన పితేతీర్థమ్ శేషమ్ శీర్ష్ణి సహపహే ।

తా సాంగ్రామమునకు స్నానము చేయించిన జలమే తీర్థము దానిని జీవులు నిత్యమూ(గోకర్ణాకృతి) హస్తముతో చూపుడువ్రేలును విడిచి లోనికి వుచ్చుకొని మిగిలిన తీర్థమును శిరమున ధరింపవలెను. (తీర్థమును కూర్చొని తీసికొనరాదు)

శ్లో జపాపథ, హైమే చాచామే దంతదావనే ।
తర్జనీమ్ వర్జయే ద్దీమాన్ విధినా పంచ కర్మసు ।

శ్లో గోకర్ణాకృతి హస్తేన మాషమగ్న జలమ్ పితే ।

తా జవము, హోమము, ఆచమన సమయముల యందును, జాషధము స్వీకరించునపుడును, తీర్థము వుచ్చుకొనునపుడును చూపుడువ్రేలును తక్కిన వ్రేళ్ళతో కలుపక విడిగా వుంచవలెను చూపుడు వ్రేలును క్రిందికి దించి బొటనవ్రేలును నడిమి వ్రేలి క్రింది భాగమున జేర్చినచో ఆపుచెవి ఆకారము అటచేతికి వచ్చును. దానిలో మిసవగింజ మునుగునంత తీర్థమునే భక్తులు స్వీకరింప వలయును.

తీర్థ స్వీకరణమ్ : సంధ్యావందన సమయే - 'కుక్కుటాసనేన ఉపవిశ్య । ఆచమనమ్ కృత్వా । అని చెప్పబడినది. సంధ్యను ఉపాసించునపుడు గొంతుకు కూర్చొని ఆచమనము చేయవలెను. భగవానుని సన్నిధిలో అటుల చేయరాదు. పేవక భావముతో నిలుచుండియే తీర్థమును తీసి కొనవలెను.

* యోగపీఠము *

అధిదైవతములు

బ్రహ్మ-నారదుడు-సనక-సనందన-సనత్కుజాత-సనత్ కుమారులు;
నదాశివుడు; వరుణుడు-వినాయకుడు; దుర్గ యోగపీఠమునకు అధిదైవతములు :

అధారాది పద్మాస్త్రము

౧. అధారశక్తి; ౨. మూలస్రకృతి; ౩. జగదాధార శ్రీ కూర్మ భగవాన్;
౪. అదిశేషుడు; ౫. భూలోకము; ౬. శ్రీవైకుంఠలోకము; ౭. శ్రీవైకుంఠ దేశము; ౮. శ్రీవైకుంఠ నగరము; ౯ శ్రీవైకుంఠ విమానము;
౧౦. ఆనందమయ మణ్డపము; ౧౧. అనంతకుడు; ౧౨. ధర్మము;
౧౩. జ్ఞానము; ౧౪. వైరాగ్యము; ౧౫. ఐశ్వర్యము; ౧౬. అధర్మము;
౧౭. ఆజ్ఞానము; ౧౮. అవైరాగ్యము; ౧౯. అనైశ్వర్యము; ౨౦. పీఠరూప అనంతకుడు; ౨౧. పద్మము.

* వాస్తుదేవారాధన ఫలమ్ *

శ్లో॥ అనర్చితో వాస్తుదేవే కృతమ్ కర్మ అసురం భవేత్ |
తస్మాత్ సర్వ ప్రయత్నైః వాస్తునాథమ్ సమర్పయేత్ |

తా॥ వాస్తు పురుషుని పూజించని ఏ పని చనను రాక్షసకార్యమగును. కనుక వాస్తు పురుషుని విధిగా పూజించవలెను.

* వాస్తుపూజ - కాలము *

వాస్తుదర్శన

శ్లో॥ వాస్తుపూజామ్ ప్రకుర్యీత గృహారంభే, ప్రవేశనే |
ద్వారాభివర్తనే చైవ త్రివిధేన ప్రవేశనే |
ప్రతి వర్షంచ, యజ్ఞాదౌ, తథా పుత్రస్యజన్మని |
ప్రత బంధే, వివాహేచ తదైవచ మహాత్మనే |
జీర్ణోద్ధారే, తథాశల్యన్యస్తేచైవ విశేషతః |
వజ్రాఽగ్నిదూషితే, భగ్నై, సర్ప, చండాం వేష్టితే |
ఉలూక వాసితే, సప్తరాత్రౌ కాకాధివాసితే |
మృగాధివాసితే, గో, మర్కటాభివాసితే |
వారణాఽశ్వాధిరుతే, స్త్రీణాం, యుద్ధాభిదూషితే |
కపోతక గృహవాసే మధూనాం నిరియే తథా |
అన్యన్త్రైవ మహాత్మానై ర్దుషితే శాంతిమాచరేత్ |

తా॥ గృహారంభము, గృహప్రవేశము, ద్వారములు పెట్టునమయము అపూర్వ ప్రవేశము, సుపూర్వప్రవేశము, ద్వంద్వ భయప్రవేశము, సంవత్సరం మొదటినాడు, యజ్ఞము మొదలిడునపుడు, పుత్రజననము, ఉపనయనము, ప్రత బంధనము, పాణిగ్రహణము, మహాత్మనములు, జీర్ణోద్ధరణము, భూమిలో శల్యములుపైకి తీసేయనపుడు, ఇంటిపైకిదుగుసాము, ఇల్లుకూలులు, ఇంటియందు పాములు పుట్టు పెట్టుట, ఇంటిలో అయోగుగ్గులు ప్రవేశించుట, గుడ్లగూబ చేరుట, కాకి ప్రవేశించి ఏడు దినములు ఉండుట, మృగములు ఇంటిలోనికి

వచ్చుట, ఆవు, పిల్లి ఏనుగు గుర్రము భయంకరముగా అఱచుట, బహిష్కృత్రులు, పాపురములు, తేనెతుట్టెలు కలిగి దూషితమయిన ఇంటియందు, అనేక ఇతర ఉత్పాతములు కలిగినపుడునూ ఇంటియందు శాంతి కల్గుటకు వాస్తునాధుని అర్చింపవలెను.

★ దేవతల కల్యాణోత్సవములయందు వాస్తుపూజ చేయరాదు. (పద్మ సంహిత).

* బాహ్యఽభ్యంతర పూజలు *

1 బాహ్యపూజ = సాకారపూజ 2 అభ్యంతర పూజ = మానసిక పూజ

ఈ రెండునూ ముఖ్యములే !

శ్లో॥ భగవన్ పుండరీకాక్షః హృద్‌యాగంతు మయాకృతమ్ |
అత్మాసాత్కురు దేవేశః బాహ్యై స్వామ్ సమ్యగర్చయే |

ప్ర : భగవానుని ఆత్మయందు స్మరించిన ముక్తిరాదా ? బాహ్యమయందే పూజించ వలెనా?

స : మానస పూజవలన - అభ్యంతర వాసనలు (మనసు నందలి చెడు ఆలోచనలు) బాహ్య (విగ్రహ పూజవలన బాహ్య వాసనలు (క్రియా-వాగ్రూపమగు చెడు నడతలు) మెల్ల-మెల్లగా తొలగి నశించును. బాహ్యభ్యంతర పూజలు రెండును ఆవశ్యకములే-అందు వలననే అగమ శాస్త్రములు రెంటినీ విధించినవి. మెల్లు (బాహ్యపూజ) గడవనివాడు మేడపైకి (మానస పూజ) జేరుటెట్లు ?

శ్లో॥ నిర్లుదత్యంతరాస్పర్శా, మానసోయాగ ఉత్తమః |
బ్రాహ్మణ్యం విమధర్ష్యం, బాహ్యయాగో విధీయతే | (లక్ష్మీతంత్రే)

అదియునుగాక; మండల బ్రహ్మణోపనిషత్ నందు-

మం॥ తస్యనిశ్చింతాద్యానమ్ | సర్వకర్త నిరాకరణ మావాహనమ్ | నిశ్చయజ్ఞాన మాసనమ్ | ఉన్ననీభావః పాద్యమ్ | సదామనసస్క మర్హ్యమ్ | సదాదీప్త రసాదామృత పృత్తి స్నిహనమ్ | సర్వాత్మ భావనా గంధః | దృక్ స్వరూపాఽవస్థాన మక్షతాః | చిదాప్తః పుష్పః | చిదగ్ని స్వరూపమ్ ధూపః | చిదాదిత్య స్వరూపమ్ దీపమ్ | పరిపూర్ణ చంద్రామృత స్వైకకరణమ్ వైవేద్యమ్ | నిశ్చలత్వమ్ ప్రదక్షిణమ్ | (దా) సోహమ్ భావో నమస్కారః | మానవస్తుతిః | సర్వ సంతోషో విసర్జనమితి - యఏవమవేద |

నారదు డిల్లు చెప్పినాడు :-

శ్లో॥ అగ్ని క్రియావతామ్ దేవో, దివి దేవో మనీషిణామ్ ।
ప్రతి మా స్వప్రబుద్ధానామ్, యోగీనామ్ హృదయే హరిః ।

తా॥ కర్మిష్ట లగ్నియందును; మనీషివంతులు ఆకాశము నందును; జ్ఞానాధికులు
విగ్రహములందును; యోగులు హృదయమునందును హరిని పూజింతురు;
ఈ పూజలయందును మరి ౨ విధములు కలవు; అవి -

1. స్వార్థపూజ - తన యింటియందు తనకు; కుటుంబ సభ్యులకు ఆయురారోగ్య
ఐశ్వర్యములు కోరి చేయునది.
2. పరార్థపూజ; యజమానికి; గ్రామము; దేశము; దేశాధిపతి; అన్ని లోకముల
క్షేమము కోరి భగవదాలయమున అర్చకునిచే చేయబడునది - ఇది మొదటి
దానికన్న మిక్కిలి ఉత్తమోత్తమము. మఱియును నిత్యము; నైమిత్తికము;
కామ్యము అనునవి కలవు.

* సాలగ్రామ విషయము *

శ్రీ విష్ణులిలకే :

శ్లో॥ సాలగ్రామ శిలా యత్ర పూజ్యతే కమలాసన ।
తత్ క్రోశద్వయమ్ పుణ్యక్షేత్ర మిత్యవధారయ ।
భిన్నానాస్సుటితాయద్వా చక్రయుక్తా శిలాయది ।
పూజనీయాఽప్రయత్నైర భుక్తి ముక్తి పలప్రదా ।
నాఽవాహనం ప్రతిష్ఠా నశాంతి ర్నైవ నిష్క్రమిః ।
దుగ్ధేన స్నానయే బ్రహ్మన్ స్పర్శాద్వైః దూషితాయది ।

తా॥ ఏ స్థానమున సాలగ్రామార్చనము జరుగుచున్నదో; దాని చుట్టుపట్ల ౨
(రెండు) క్రోసులు దూరమువరకు పుణ్యక్షేత్రమని తెలియుము! పగిలినను;
సరియైనదైనను; లేక చక్రచిహ్నముగల ఏ శిలయైనను పూజించినచో వేరు
శ్రమ లేకయే భుక్తి ముక్తి పలములు లభింపును : ఈ సాల గ్రామమునకు
ఆవాహనము-ప్రతిష్ఠా-శాంతులు చేయవలసిన అవసరము లేదు; (ఆవు) పాలతో

స్వపనము చేయించిన అపవిత్రత తొలగి సర్వసభముల నొసగునని
శ్రీమన్నారాయణుడు తన తనయుడైన బ్రహ్మకు చెప్పెను.

* తర్పణములు *

దేవ-ఋషి-పితృ తర్పణములు

శ్రీ కపింజలే -

శ్లో॥ బ్రహ్మాదీన్ తర్పయేత్ పూర్వమ్ పుష్పతోయేన దేశికః ।
కుశయుక్తేన తోయేన ఋషిణామ్ తర్పయేత్ తతః ।
పితృణామ్ తిలయుక్తేన తర్పయామితి తర్పయేత్ ।

తా॥ దేవతలకు పూవులతోడను; ఋషులకు దర్పలతోడను; పితృ దేవతలకు
నూపుల తోడను నీటిని (తర్పణము కొఱకు) వదల వలయును. (ఇది
కపింజల సంహితయందు గలదు)

* ఆలయ సమీప మరణ విషయము *

ఈశ్వర సంహితాయమ్ ఏకోన వింశతి అధ్యాయే ప్రాయశ్చిత్త విధౌ ౧౯౪ శ్లో॥ నుండి:

శ్లో॥ గ్రామదౌ బ్రహ్మ వర్ణస్య మరణం సంభవద్వది ।
గ్రామమధ్యగతో యావచ్చపిష్టైతివై ద్విజాః ।
గ్రామస్య తావదాశౌచమ్ తదా గ్రామస్య పూజనమ్ ।
నకుర్యాత్తచ్చైవ గ్రామాద్భూర్మితే మునీశ్వరాః ।
సంప్రాక్ష్వ సర్వతో గ్రామం పుణ్యాపౌదార్దౌష పూర్వకమ్ ।
తతస్తు దేవదేవస్య నకుర్యాత్ పూజనాదికమ్ ।
అరభ్య పూజనే విప్రాగ్రామశ్చే చ్చైవ దూషితమ్ ।
ఆరభ్య పూజనమ్ శీఘ్రం కుర్యాత్ మంత్రేణ దేశికః ।
ప్రాగ్యత్ గ్రామ ప్రాక్షణంతే పునః పూజనమాచరేత్ ।
గ్రామే శూద్రాది మరణం సంభవే ద్వదివై తదా ।
అశౌచం గృహమాత్రస్య గ్రామాశౌచం న విద్యతే ।

తత్రాః భగవద్గేహ సమీపే ద్విజ సత్తమాః ।
 ఏకాదశధనుః చ్యోవ్ర శూద్రాది శవ దూషితే ।
 నిష్కాప్య తచ్చనం పశ్చాత్కుర్యాద్దేవస్య పూజనమ్ ।
 పురాద్ గ్రామాద్యంగ తయా కుస్పేభి భగవద్ గృహే ।
 అంతఃకృతం చేద్ గ్రామాద్యం నకుర్యాద్దేవపూజనమ్ ।
 చతుశ్శత్ర బ్రాహ్మణైస్త్ర యుక్త గ్రామ పురాదికే ।
 అంతః కృతేషు నైవాస్తి గ్రామశాచం మువీశ్వరా ।
 తత్రాపి భగవద్గేహ సమీపే చైక వీధిషు ।
 శవస్థిష్ఠి చే దేవానార్యయేత్ ప్రాక్షణాత్ పురా ।

తా గ్రామాదులయందు బ్రాహ్మణులయందు మరణము సంభవించిన ఎడల గ్రామ మంతటికిని ఆశ్రయము గనుక ఆలయమున పూజ జరిగించకూడదు; శవమును బయటకు తీసికొని వెళ్ళిన తరువాత గ్రామ మంతటిని పుణ్యాహ ముఁషణములతో జలము ప్రాక్షించి, శ్రీ స్వామికి పూజ జరిగించవలెను. పూజ జరుగుచుండగా మరణము సంభవించిన ఆ పూజ త్వరగా ముగించి, శవము వెళ్ళిన తదుపరి వెనుకటి వలెనే పుణ్యాహ జలము చల్లి తిరిగి పూజ చేయవలెను.

గ్రామమునందు శూద్రుల మరణము సంభవించిన ఆ యింటి వరకు మాత్రము ఆశ్రయము. అయినను ఆలయమునకు పదునొకండు (౧౧)★ దనుస్సులలో శవము ఉండిన దానిని తీసికొని వెళ్ళిన తర్వాతనే పూజ జరిగించ వలెను. ఆలయ సమీప వీధియందు శవమున్నచో అర్చన చేయరాదు.

ఆలయవీధి కలసియున్న వీధియందు మరణము తటస్థించినను శవమున్నంత వరకు పూజ చేయరాదు. వాలుగు వందలు బ్రాహ్మణులున్న గ్రామమునందు గానీ, బహుజనులు నివసించు పట్టణము లందు గానీ, గృహశాచమేగానీ, గ్రామాశాచము లేదు.

★ దనుస్సు = నాలుగు మూరల కొలత (౨ గజములు)

★ ౧౧ దనుస్సులు = ౨౨ గజములు

* చక్రాబ్జమండలము *

(దాని ఆరాధన క్రమము)

శ్రీ విష్ణులిలకే శ్లో ౧౬౫ నుండి ౨౧౯

శ్లో! ద్యాయన్ నారాయణం దేవం । పుణ్యాహమపి, వాచయేత్ ।
 అర్చయేత్ కర్ణికామధ్యే మంత్రాధ్యానం చతుర్ముఖ ।
 బీజం పిండంచ సంజ్ఞాశ్చ గాయత్రీం చ పదం తదా ।
 మాలా మంత్రమ్ సమభ్యర్చ్య కేసరేషు తతః పరమ్ ।
 పరమ్ పూహమ్ చ విభవమ్ విభవంతరమప్యగ్ర ।
 అర్చామంతర్యామిణం తత్త్వాన్యపి సభాజయేత్ ।
 దశేషుకాది వర్ణాంశ్చ పూజయేత్ నాభిమండలే ।
 జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తిశ్చ తుర్యస్త్ర త సభాజయేత్ ।
 అరేషు జ్ఞాన మైశ్వర్యమ్ శక్తింబలమతః పరమ్ ।
 వీర్యం తేజశ్చ సంపూజ్య నేమి భూమౌ చతుర్ముఖ ।
 అర్చయేత్ భువనాద్వానం బిందుషు ద్వాదశానపి ।
 ద్వాదశాక్షర విద్యయా వర్ణాని ద్వాదశక్రమాత్ ।
 అభ్యర్చ్య కర్ణికామధ్యే కర్ణికాయాం సమష్టిమత్ ।
 ద్వాదశాక్షర మంత్రంచా ౭ ప్యష్టాక్షర మతః పరమ్ ।
 విష్ణు షడక్షరం చా ౭ పి గాయత్రీం వైష్ణవీమపి ।
 వాసుదేవాది మంత్రాంశ్చ మీనా దీనాం తదైవచ
 సాదర్యం హయగ్రీవం శ్రియో భూమ్యశ్చ పద్మజ ।
 అనంత గరుడం చా ౭ పి, విష్వక్సేన మతః పరమ్ ।
 తతః చండాది మంత్రాశ్చ పార్వదానాంత దైవచ ।
 కేసరే ష్వపి తత్త్వాని నర్వాణ్యపి యదావిధి ।
 దేవతాశ్చ, త్రయస్త్రింశ త్రత్రా వాహనమ్ చరేత్ ।

దళేష్వరి కకారాదిక్షాంత వర్ణాః ౭ ర్చనంచరేత్ |
 నాభిదేశే కేశవాదీన్ మత్స్యాదీన్ వంకజాసన |
 విశ్వాదీన్ కుముదాద్యాంశ్చ లోకపాలాం ప్రతః పరమ్ |
 కుమార్యాదీన్ కిన్నరాంశ్చ తథా కిం పురుషాసనమ్ |
 విమలాదీశ్చ వ్యాప్త్యాదీ శ్రీశ్చ వత్సాదీన్ సమర్చయేత్ |
 అకారాది స్వరాన్ సర్వాన్ అరక్షేత్రే సమర్చయేత్ |
 అర్చయేత్ నేమీ భూభాగే భువనాని చతుర్థత |
 విష్ణ్వాది సకలాన్ లోకాన్ నేమిభూమా సమర్చయేత్ |
 చక్రమండల దీక్షాయాం విధిరేష ఉదీరితః |

* రక్షాసూత్ర విషయమ్ *

శ్లో! కరస్తి దేశికా దీనామ్ దేవ దేవస్య వా ద్విజాః |
 నష్టేకాతుక సూత్రేతు బిన్నేన ముని పుంగవాః |
 సూత్రాస్తరమ్ పునర్ బధ్యాశాంతిహోమం సమాచరేత్ |
 రక్షా బంధం వినా కర్మప్రాసంభే మునిసత్తమాః |
 సద్యోబధ్యా ప్రతి సరమ్ శాన్తిహోమం సమాచరేత్ |
 మహాత్మవాద్యుత్పదేషు ప్రతిష్ఠా ప్రాక్షణాదికే |
 కర్మణి స్పృహదోవా బద్ధ ప్రతి సరోగురుః |
 ఋత్విజాశ్చ తథాభూతా మధ్యే ప్యాఽశౌచ సంభవే |
 భవంతి నైవా శుచయ స్తత్ర త్కర్మాన సానకమ్ |
 శావమ్ వా జాతకాశౌచమ్ కర్మానంతర మాచరేత్ |
 కర్మ మధ్యే స్నాన మాత్రమ్ కార్యశ్చావ్య సంభవే |
 కర్మ మధ్యే యాశౌచం భవే దాత్మాన్వితే మృతే |
 పితా; మాతా; జేష్ఠపుత్రో; భార్యవాఽత్మా నివలాస్త్పతాః |
 తదాగురో రభ్యనుజ్ఞాన్ లబ్ధాన్యో ద్దేశికోత్తమః |

తద్దోష్య ప్రశాంత్యర్థ ముత్తమోత్తమ మార్గతః |
 దేవం సంస్సాప్య శాంత్యర్థం హుత్వాఽహుతి సహస్రకమ్ |
 గో-భూ-తిలాదికమ్ దత్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ బహూన్ |
 తత స్సమాప్తయే త్కర్మశేషం భక్తి సమన్వితః |
 గురౌవ్యాధితేవా మృతావాన్య త్సమాచరేత్ |
 కర్మశేషం ద్విజః శ్రేష్ఠా ప్రాయశ్చిత్త పురస్కరమ్ |

అ ఆర్యకునకు, యాజ్ఞికునకు; దేవునికి; యజమానికి కంకణ సూత్రము తెగినచో
 తిరిగి వేరొక(కాత్త) కంకణము కట్టి శాంతి హోమం జరిపించవలెను. మహాత్మనము
 మొదలగు ఉత్తనములు : ప్రతిష్ఠ : సంప్రాక్షణము మొదలగువాని ఋత్వికులకు
 : (యతరులకు) మధ్యలో అశుచి సంభవించిన వారికి యీ కంకణ దారణవలన
 ఆశౌచము లేదు; జాతాశౌచ-మృతాశౌచములు ఆచేయు కర్మ పూర్తియైన
 తదుపరి ఆచరింపవలెను. కర్మమధ్యలో తల్లి-తండ్రి-పెద్ద కుమారుడు; భార్య
 మున్నగువారిలో ఎవరు చనిపోయిననూ కర్త తలనిండా స్నానంచేసి ఆ దోష
 శాంతి కోసం శాంతి హోమం చేయవలెను. మూలమంత్రములో వేయి
 ఆహుతులు విడువవలెను. గో-భూ-తిల-భోజన దానములను చేయవలెను.
 దైవకార్యము ముగిసిన పిదప జాతాశౌచ-మృతాశౌచములను ఆనాలి నుండి
 యదావిధిగా వెరవేర్చవలెను.

* సర్వవిధశుద్ధులు *

ఆర్యకుడు : స్నాన-ఆచమన-శౌచములు;
 మనస్సు : భగవత్ ప్రసాదము-జ్ఞానము-సంతోషము;
 వచస్సు (మాట) : సత్యము-భూతహితము-మేలుతలచుట;
 స్థానము : చిమ్మల-అలుకుల-చల్లల-అక్షతలు ఉంచుట;
 ద్రవ్యము : చింతించు పులుసులో బంగారు - రాగి వస్తువులు;
 బాడిదలోనూనె మొదలగువాని జిడ్డు; దొగ్గుపాడిలో
 వెండి; ఉక్ (పాల్కు) శంఖము.

పలపాత్ర	: మంచి నీటి తోడను
దీపపాత్ర	: మరగ కాగిన నీటితోడను.
మట్టిపాత్ర	: నిప్పుతోడను
వస్త్రములు	: సుగంధ దూపము తోడను
రత్నములు	: దర్శనీటి తోడను
ద్యజాలు	: (బ్రాహ్మ; క్షత్రియ; వైశ్యులు) పూరి నీటి తోడను
పూవులు	: నీటి తోడను
దీపము	: వెలిగించుట తోడను
స్థంభము	: నీటితో కడుగుట వల్లను
హవిస్సు	: పారవేయుట చేతను; (ఇది చెడిన శుద్ధిలేదు)
కంచు	: బూడిద-ఊక వలననూ
మంత్రము	: ఓం మొదలు - నమః చివర పలుకుటవల్లనూ
విగ్రహము	: దర్శనీశ్చు; గంధము తోడను
శతాభి	: అర్చకుని చేతితాకుడు వలననూ
నీరు	: క్రొత్తపాత్రలో క్రొత్త గుడ్డతో వడపోయుట వలన ఆయా ద్రవ్యములు - ఆయా వస్తువులతో శుద్ధి జరుగును. (కపింజల సంహితా).

* విద్వా; శుద్ధా తిథులు *

(1) శుద్ధతిథి = మొదలు గానీ చివర గానీ ఏ తిథియునూ కలియక ఒకే తిథి పూర్ణముగా ఉండు దానిని 'శుద్ధా' అందురు.

(2) విద్వతిథి = ఒక తిథికి మొదలు గానీ, చివరగానీ మఱి ఒకతిథి కలిసినచో - 'విద్వా' లేక 'వేదా' అందురు!

విష్ణుభక్తులైన వారు పూర్వవేద కలిగిన తిథులను విడచి, పరవేదా తిథులనే పరిగ్రహింప వలెను.

విద్వను గూర్చి శాస్త్ర ప్రమాణము :

శ్రీ హంసరాత దివ్యాగమాంతర్గతమగు 'శ్రీ విష్ణుతిలక' సంహిత యందు 8వ అధ్యాయమున 84; 85 శ్లోకములు -

శ్లో! కలయాఽపి విద్వయాచే త్తిథి ర్వా యది తారకా

వర్జయ త్వా ౭ థ తాం విద్వామ్ పరేద్యుః కర్మమాచరేత్ 1౮౪

కలా మాత్రా ౭ వ శేషా చే, త్తిథి ర్వాయది తారకా ।

తత్తో ౭ త్వవమ్ ప్రకుర్వీత్ సాహి సర్వ గుణోత్తరా 1౮౫

ఈ పూర్వ తిథి, నక్షత్రముల విద్వ కలా మాత్రము తగిలిననూ, ఆదినమును విడచి మరునాడు భగవదత్సవమును, తదంగ భూతమగు కార్యములను నెరవేర్చవలెను !

మఱునాడు ఉండవలసిన తిథి నక్షత్రములు ఒక కలా మాత్ర సమయమే ఉండిననూ ఆనాడే భగవదుత్సవమును ఆచరింపవలెను. అట్టి పూర్వ విద్వారహితమగు దినము నందు భగవదుత్సవ, కైంకర్యములు అనంత, దివ్య, పుణ్య ఫలములను ప్రసాదించును !

పంచకాలములు : ప్రాతః-సంగమ-మధ్యాహ్న-అపరాహ్న-సాయం కాలములు.

కాలనిర్ణయములు :

శ్లో! పంచపంచ ఉషః కాలః, సప్తపంచ అరుణోదయః ।

అష్ట పంచ భవేత్ ప్రాతః, తదూర్ధ్వమ్ ఉదయం భవేత్ ।

ఈదినమునకు 60 గడియలు; 55 గడియల వరకు ఉషఃకాలము; అప్పటినుండి 57 గడియల, వరకు అరుణోదయ కాలము; అనంతరమునుండి 58 గడియల వరకు ప్రాతఃకాలము దాని తరువాత ఉదయ కాలము అని శాస్త్ర నిర్ణయము.

మనపూర్వుల కాం గణన విజ్ఞానము :

పద్ధతి (1) :

2 పరమాణువులు = 1 అణువు

3 అణువులు = 1 త్రసరేణువు

3 త్రసరేణువులు = 1 తృటి

100 తృటిలు = 1 వేద

3 వేదలు = 1 లవము

3 లవములు	=	1 నిమేషము (రెప్పపాలు)
15 నిమేషములు	=	1 క్షతము
30 క్షతములు	=	1 కాలము
30 కాలములు	=	1 ముహూర్తము
30 ముహూర్తములు	=	1 దినము (శ్రీమద్ భాగవతే - మైత్రేయః)

(2) మణియొక పద్ధతి :

బాగుగ వాడి యైన మొన కలిగిన సూదితోపద్మపురెమ్మను గుచ్చుటకు

పట్టు కాలము	=	1 తృప్తి
100 తృప్తులు	=	1 లవము
30 లవములు	=	1 నిమేషము (ఇప్పటి నిమిషము వేరు)
27 నిమేషములు	=	ఒకగురు (దీర్ఘ) అక్షరము ఉచ్చరించు కాలము

(రెండులఘువులు 1 గురువు ఉదా: ఆ-ఈ-ఊ-ఓ-ఔ-ఋ, లు)

10 గురు అక్షరోచ్చారణ - కాలములు	=	1 ప్రాణము
6 ప్రాణములు	=	1 వినాడి
60 వినాడులు	=	1 నాడి (1 గడియ) (అనగా ఇప్పటి లెక్కకు 24 నిమిషములు)
2 నాడులు (గడియలు)	=	1 ముహూర్తము (48 ని.లు)
8 ముహూర్తములు	=	1 పగలు లేక 1 రేయి
16 ముహూర్తములు	=	1 దినము
7 దినములు	=	1 వారము
15 దినములు	=	1 పక్షము
30 దినములు	=	1 నెల (శుక్ల - కృష్ణ పక్షములు)
2 నెలలు	=	1 ఋతువు
6 నెలలు, 3 ఋతువులు	=	1 అయనము
2 అయనములు	=	(ఉత్తర; రక్షిణ అయనములు) 1 వత్సరము
6 ఋతువులు	=	(వసంత-గ్రీష్మ-వర్ష-శరత్-హేమంత-శిశిరములు)
12 నెలలు	=	(చైత్రము మున్నగునవి) 1 వత్సరము

కాల గణనము అర్చి జీవి యగు మానవునకు మాత్రమే ! కాలస్వరూపుడునూ-
కదా వర సృష్టికారకుడునూ అగువరమాత్మకు కాలనియమము లేదు అని మనము
తెలిపికొనవలెను.

(3) వేదాకావర్ణం :

18 జాన్మ పాలులు	=	1 కాన్మ
30 కాన్మలు	=	1 కల(కూ)
30 కలలు	=	1 క్షణము (4 నిమిషములు)
12 క్షణములు	=	1 ముహూర్తము
30 ముహూర్తములు	=	1 దినము
30 మానవ దినములు	=	1 పితృదినము (1 నెల)
12 నెలలు	=	1 వత్సరము
1 మానవ సంవత్సరము	=	1 మనువులకు దినము లేక (1 దేవతల దినము)
1000 దేవ వత్సరములు	=	1 దివ్య యుగము
1000 దివ్య యుగములు	=	1 బ్రహ్మదినము

ఒక బ్రహ్మ దినమునందు 14 మనువులు పరిపాలన పూర్తియగును.

ఆధారము : శ్రీ సప్తసంహృతరామము

కొన్ని తిథుల పరిభాష

పినివారి	=	చతుర్దశిలో కూడిన అమావాస్య
కుసూ	=	పాడ్యమిలోకూడిన అమావాస్య
దర్శ	=	అమావాస్య
రాకా	=	నిండు పూర్ణమా;
అనుమతి	=	ఒకకల తక్కువ పూర్ణమా
మా	=	చంద్రుడు, కాంతి, లక్ష్మి, తల్లి మున్నగు అర్థములు కలవు
పూర్ణమా	=	నిండు చంద్రుడు ; నిండు కాంతి గలదినము
అమా	=	చంద్రుడు (కాంతి) లేని దినము.
విషువత్	=	రేయి-పవలా సమానముగాకల దినము.

దైర్ఘ్యమానము (కపింజలే)

8 పరమాణువులు	=	1 రేణువు
8 రేణువులు	=	1 వాలుక
8 వాలుకలు	=	1 రక్ష
8 రక్షలు	=	1 యూక
8 యూకలు	=	1 తిల; లేక యవ
8 యవలు	=	1 మానాంగుళము
24 మానాంగుళములు	=	నిమ్మ
25 మానాంగుళములు	=	ప్రాజాపత్యము
12 అంగుళములు	=	1 తాలము
2 తాలములు	=	1 హస్తము
8 హస్తములు	=	1 ధనువు
2 ధనువులు	=	1 దండము
500 ధనువులు	=	1 క్రోశము
4 క్రోశములు	=	1 గోపానము

[ప్రాదేశ = జిట్ట; వితస్త = 12 అం ; హస్త = 2 అడుగులు (తాలములు)]

(శ్రీపాద్యై క్రియాపాదే ౧౨ అధ్యాయే ౪౮ ; ౪౯ శ్లోకాని)

నేయి; ధాన్యముల కొంత

4 వీహలు	=	1 కుంజము
8 కుంజములు	=	1 మంజిష్ఠము
106 మంజిష్ఠములు	=	1 నిమ్మము
8 నిమ్మములు	=	1 పలము
5 పలములు	=	1 కుడుభము
4 కుడుభములు	=	1 ప్రస్తము
4 ప్రస్తలు	=	1 ఆడకము
2 ఆడకములు	=	1 శివము
2 శివములు	=	1 ద్రోణము
2 ద్రోణములు	=	1 భారీ
3 భారీలు	=	1 భారము

ప్ర : మన నెంకు ఆపేర్లు ఎల్లు వచ్చినవి ?

స : పూర్ణమనాడు ఏ నక్షత్రము ఉండునో ఆ నెంకు ఆ పేరు వచ్చును.

పూర్ణమనాడు	చాంద్రమానములు	వేదోక్తమానములు	ఋతువులు
చిత్ర ఉండిన	=	తైత్తిము	మధు
విశా ఉండిన	=	వైశాఖము	మాధవః
జ్యేష్ఠ ఉండిన	=	జ్యేష్ఠము	శుక్రః
ఉత్తరాషాఢ ఉండిన	=	ఆషాఢము	శుచిః
శ్రవణము ఉండిన	=	శ్రావణము	నభో
ఉత్తర భద్ర ఉండిన	=	భాద్రపదము	నభన్య
ఆశ్విని ఉండిన	=	ఆశ్వినము	ఇషః
కృత్తిక ఉండిన	=	కార్తికము	క్షిర్ణః
మృగశిర ఉండిన	=	మార్గశిరము	సహె
పుష్యమి ఉండిన	=	పౌష్యము	సహన్య
మఘ ఉండిన	=	మాఘము	తపో
ఉత్తర ఫల్గుణి ఉండిన	=	ఫాల్గుణము	తపన్య

(అనుపేరులు కలుగును)

* అధికమాస - క్షయ మాసములు *

శ్లో! అసంక్రాంతి మాసోఽధిమాసస్సుటమ్ స్యా

ద్విసంక్రాంతి మాసః క్షయాశ్వా కదాచిత్ ।

క్షయః కాది త్రయే నాఽన్య తస్య

త్రదానర్థ మధ్యేఽధిమాసద్యయంచ ।

ఈ చాంద్రమానమునందు సూర్యసంక్రమణము జరుగని ఎడల అది అధిక (మల) మాసము అగును.

ఒకే చాంద్రమానమున సూర్య సంక్రమణములు రెండు సంభవించిన అధిక్షయ మాసము అగును. అధిక - క్షయమాసముల యందునూ త్రయోదశదిన పక్షము నందునూ భగవదుత్పన్నములూ - శుభకార్యములూ నిషిద్ధము.

* ఆలయము : శంకుస్థాపన *

(నారద ప్రాక్షమ్)

శ్లో హస - కూప - తబాక - సేతు - పరిమాసు భిత్తరథో ।

భిత్తినా మపి బాహ్యదేశే నికటే, సర్వత్ర దేవాలయే ।

భిత్తినా మపి చాన్తరేచ నిలయే నృణామ్; పశూనామ్ సదా ।

తావత్కాల గృహస్థితీర్ గృహపతే ద్యావచ్చ శంకు స్థితిః ।

౧౧ దిగుడుబావి - బావి - చెఱువు - వంతెన (కోట) కందకములకు గోడ

క్రిందనూ; అన్నిదేవాలయములకునూ ప్రాకారమునకు వెలుపలవైపు గోడకు అనుకొని

ఉండిన చోటనూ; మానవులు నివసించు ఇళ్లకునూ; పశువుల కొట్ట (గొట్ట)ములకునూ

ఇంటి గర్భమునందు నాలుగు గోడల నడుమనూ; శంకుస్థాపనము చేయవలెను.

శంకువు ఎంతకాలము స్థిరముగా ఉండునో - అనిర్మాణముచేసిన యజమానికి

ఆయురారోగ్య భోగ - భాగ్యములు అంతకాలము స్థిరముగా ఉండును :

(పాద్యే -క్రియాపాదే -)

శ్లో హస్తమానాఽయతమ్ శంకుమ్ ద్వార శఙ్కంకుల మేవనా ।

క్షీర వృక్షజ మంగుష్ఠ పరిమాణ మృజామ్ శుభమ్ । ౨ ।

ప్రాసాద స్థానమధ్యేతు స్థాపయే స్మూల వీద్యయా ।

శంకోర్మిగుణ మానేన పరితో మండలమ్ లిఖేత్ । ౩ ।

అష్టదిక్తుః యథాన్యాయమ్ శంకుస్థాపన మాచరేత్ । ౪ ।

శంకులక్షణమ్ : (శ్రీ పురుషోత్తమే ౨ అ)

శ్లో తచ్చంకుమ్ త్రివిధమ్ కృత్వా చాఽథస్తా చృతురంతరే ।

తన్మధ్యే చాఽన్త పంక్తిమ్ తదగ్రమ్ కమలాకృతిః ।

ఏవమ్ లక్షణ సంయుక్తమ్ శంకుమ్ సంపూజయేత్తతః ।

౧౧ (పాద్య - క్రియాపాదంలో) 2 అడుగులు గానీ, లేక అడుగుగానీ పాడవు గల

రావి - బావి - మట్టి - మేడి కొమ్మలలోదేని నైననూ ఒక అంగుళము లావుగల వంకర

లేని కొమ్మను శంకువుగా ఒనర్చి గర్భమందిర మధ్య భాగమున ఒక నమోనారాయణాయ

అను మూల మంత్రముతో స్థాపింపవలెను. శంకుస్థాపనచేయుచోట శంకువు కొంతకు

రెట్టింపు మండలమును రచియింపవలెను..... ఎనిమిది దిక్కుల యందును శంకువులను స్థాపింపవలెను.

శంకు లక్షణము : (పురుషోత్తమే ౨ అధ్యాయంలో)

౧౧ ఆశంకువును మూడు విభాగములుగా గుర్తుపెట్టుకొని క్రింద భాగమును

చతురముగానూ; మధ్యభాగమును ఎనిమిది పంకలుగానూ; దాని పైభాగము కమలము

ఆకారముతోనూ నిర్మింపవలెను. ఈ లక్షణము గల (రాతి) శంకువును పూజించి

ప్రతిష్ఠింపవలెను !

పంచసంస్కారములు

శ్లో తాపః - పుండ్రః - తథానామ - మంత్రో - యాగశ్చ పంచమః

అమీః పంచసంస్కారైః.

అష్టబంధన ద్రవ్యములు

శ్లోలాక్షా, సజ్జరసమ్ చైవ - గుగ్గలంచ - గుళం తథా ।

సర్వేషా మర్తత పైలమ్ పాచయే స్మృదు వహ్నినా । ౩ ౧

పున చూర్ణమ్ - మధూచ్చిప్తమ్ - కురువిందంచ గైరికమ్ ।

ఏతేకం చ సమాంశేన గ్రాహ్యమ్ సజ్జరసమ్ తథా -- ౩ ౨

తైలేన పాచితమ్ సార్థ మష్ట బంధన మిష్యతే । ౩ ౩

౧౧ లక్క - సజ్జరసము; గుగ్గిలము; బెల్లము; పునచూర్ణము, తేనెమై నము;

కురువిందము; గైరికము అనుద్రావులు సమానముగ తీసికొని ఏటికి సగము తూకము

నూపులనూనె కలిపి నీలిమంటలో కాచిన, చిక్కబడి తగిన జిగురు ప్లితి కలిగినపుడు

యోగబంధము నందుంచి ధృవబింబము క్రిందనున్న శంకువును సమముగా దింపి

చుట్టుసంధులన్నియు పై అష్టబంధన ద్రవ్యముతో పూర్తి గట్టిగా బంధింపవలెను.

* పంచోపనిషత్ మంత్రాః *

౧. ఓమ్ హంసమః పరాయపరమేష్వరత్మనే, పురుషాయనమః

౨. ఓమ్ యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే, సంకర్షణాయనమః

౩. ఓమ్ రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే, ప్రద్యుమ్నాయనమః

౪. ఓమ్ వాంసమః పరాయనివృత్తాత్మనే, అనిరుద్ధాయనమః

౫. ఓమ్ లాంసమః పరాయ సర్వాత్మనే, నారాయణాయనమః

* తులసీ మహాత్మ్యము *

విష్ణుధర్మోత్తరము నందిల్లున్నది - శ్రీ భగవాన్ :

శ్లో॥ తులసీకాష్ఠ మాలాంచ కంఠస్థామ్ వహతేతు యః ।
అప్యశౌచో ౭ ప్యనాచారో మామేవైతి నసంశయః ।

తా॥ తులసీకాష్ఠతో చేసినమాంసు ఎవడు మెడయందు వేసికొనునో-వాడు ఆచారము లేనివాడయినను; ఆశౌచము కలవాడైనను (జాతా శౌచ - మృతా శౌచములు కలిగినను) నన్ను జేరుకొనుచున్నాడు. సందేహము ఏమాత్రమును లేదు అని శ్రీమన్నారాయణుడు సెలవిచ్చెను.

శ్లో॥ యజ్ఞోపవీత వద్ధార్యా కంఠే తులసిమాలికా ।

క్షణ మాత్రపరిత్యాగా ద్విష్ణుద్రోహో భవేన్నరః ।

అశౌచేచాప్యనాచారో కాలే ౭ కాలేచ సర్వదా ।

తులసీ మాలికామ్ దత్తై సయాతి పరమమ్ పదమ్ । (సాధనకృతాంజలి)

తా॥ యజ్ఞోపవీతమువలె విడువక తులసిమాలను కంఠమున ధరించవలెను. క్షణ మాత్రము తీసినను వాడు విష్ణుద్రోహి యగును. అశుచియైనను, అనాచారియైనను, ఇదితగు సమయము-ఇదికాదు అనక సర్వకాల-సర్వావస్థల యందును ధరించువాడు పరమ పదమును పొందును.

* తులసి జన్మ దినము కార్తిక పూర్ణిమ. ఆనాడు తులసిలో విష్ణునర్పించిన వైకుంఠవాసము లభించును. మరల జన్మము లేదు.

శ్లో॥ పుష్కరాద్వాది తీర్థాని గంగాద్యాః సరిష్ఠదా ।

వాసుదేవాదయో దేవాః పసంతి తులసి దళే । (గర్గ సంహిత)

తా॥ పుష్కరము మున్నగు తీర్థములు; గంగ మొదలగు నదులు వాసుదేవుడు మొదలుగా గల దేవతలు తులసి దళమునందు ఎల్లప్పుడు నివసించి యుండురు.

శ్లో॥ కర్తే పుష్పమ్; గళగంధమ్; । కేశానామ్ తులసి దళమ్ ।

యావ ద్ధారయతే విశ్రా । తావత్ శూద్రోనసంశయం ।

తా॥ ఆలయమున యిచ్చిన పూలు చెవి యందును; గంధము గొంతు క్రిందను; వెండ్రుకలయందు తులసిని ధరించిన బ్రాహ్మణుడయినను-శూద్రుడగును, ఇది నిశ్చయము : (కాపున అల్లు ధరించరాదు) తులసి ఆకులను తిని కాడను

చెవియందును-పుష్పమును శిరస్సుయందును ధరింపవలెను. గంధము అరచేతులకు రాచుకొని వాసన చూచుకొనవలెను.

ప్ర : ముఖవాస మననేమి ?

స : ముఖవాసమనగా-పచ్చకర్పూరము; కుంకుమపూవు; మొదలగు పదార్థములు కలిపినది. ఏనిని తమలపు ఆకులు వక్కలతో దక్షిణతో కలిపి తాంబూలము నమర్చింప వలెను.

ప్ర. తాంబూలము నందు ఎన్ని వక్కలు ఉండవలెను ?

స : శ్లో॥ ఏక పూగమ్ మహాపాపమ్ ద్విపూగమ్ నిష్ఫలం భవేత్ ।

త్రిపూగమ్ సుఖమాప్నోతి ।

ఒక వక్క పెట్టిన మహాపాపము రెండు వక్కలు పెట్టిన నిష్ఫలము. మూడు వక్కలు పెట్టిన సుఖము కలుగును. (దక్షిణకూడా వుంచవలెను)

ప్ర : అర్చణాంబులు అననేమి?

స : ఏలకులు-పచ్చకర్పూరము గూడి సమశీతోష్ణమైన నీరు అర్చణ జలము : దీప్తి భగవానునికి నివేదన చేయుటకు ముందు స్వామి కుడియర చేతికి (కడికొనుటకు యిచ్చినట్లు) చూపించి వతతో గ్రహస్థాత్రయందుంచ వలెను

మూతా దానము :

శ్లో॥ తాంబూలం -తండులం -ముద్గ మాజ్యం - పలాని చ ।

గోగ్రాసం - గాశ్య - వసనం -మాత్రా ద్రవ్యపితీరితమ్ ।

తా॥ తాంబూలము బియ్యము - పెనలు -నేయి-బంగారము - పండ్లు; ఆవుకు మేత ఆవు-పద్దములు పూజాసమయమున భగవానునకు అర్పించవలెను. దీనికి మూతా దానమని పేరు.

తర్పణము :

అవక్యములు - అతివక్యములు - సువక్యములు - జలవక్యములు - సానీయములు చెఱకురసము- కొబ్బరినీళ్ళు భగవానునకు నివేదించదగిన తర్పణ వస్తువులు.

ప్రాసదము :

బాగుగ పండిన పండ్లరసములు - భక్ష్య - భోజ్యములు -తేనె మున్నగు తీయని వస్తు నముదాయము భగవానునకు ప్రాసదముగ నివేదించదగిన వస్తువులు

ముఖవాసము :

సుగంధవస్తువులతో గూడిన తాంబూలము.

* దేవుడు సాకారుడా ? *

ప్ర : దేవుడు సాకారుడా ? నిరాకారుడా ?

స : ఎవరినీడ వారివలె నుండును గదా ?

నిరాకారుడయిన భగవానుడు సాకారమగు ప్రకృతిని-జీవులను సృజించునా? సాకారమగు జీవులనూ, ప్రకృతిని సృజించిన పరమాత్మ సాకారుడే యగును. కాలు-చేతులు; కండ్లు మున్నగు అవయవములేని కుమ్మరి పాత్రల నెట్లు చేయగలడు ! నిశ్చయముగ భగవానుడు సాకారుడే ! బంగారు మంచి వెడ్డలు షరాబుకు తెలిసినట్లు; భగవద్దర్శనము పరమ భక్తిపరునకే కలుగును. 5వ తరగతి తప్పిన వానికి M.A. డిగ్రీ లభించుటెట్లు ? భగవద్రూపము గాంచుటకు సాధన-భక్తి ఉత్తమ సాంగత్యము. పురాకృత జన్మ విశేషము-సద్గురు బోధ అవసరము !

* మంత్రము *

ప్ర : మంత్రము అనగానేమి?

స : మననాల్ ప్రాణిన స్త్రాతి యల్ మంత్రముదీర్వతే! (పాద్యే)

తా మననునతలచినంత మాత్రమున ఎయ్యది (సమస్త ప్రాణులను) కాపాడునో దానిని మంత్రమని తెల్పుదురు; అనిపాద్య సంహితయందు కలదు.

* ఏకాయన వేద మంత్రములు *

1. ప్రాకారమంత్రమ్ : ★

"ఓం రాం నమః పరాయకాలాత్మనేనమః

2. అంకుశ మంత్రమ్ :

"ఓం సర్వాకర్షకర మహామాయాయ అంకుశాయ ఫట్"

3. ఆవాహన మంత్రమ్ : ★

"ఓం ఓం ఓం పరమధామావస్థిత కామ్య యోగ్యతావతార ఇమామిమత సిద్ధిద మంత్రశరీరోమ్ నమః,

4. ఖడ్గ మంత్రమ్ :

(పాత్యత సంహిత)

"ఓం మహామాయాయ బంధధ్వంసినే ఖడ్గాయఫట్"

5. ఫల మంత్రమ్

(పాత్యత)

"ఓం సర్వాస్త్రిగ్రసనపరాయ ఫలాయఫట్"

6 కిరీట మంత్రమ్ :

"ఓం సహస్రదీధితి చురత విగ్రహాయ కిరీటాయనమః

7. కృష్ణ మంత్రమ్ :

"ఓం క్షీంకృష్ణాయ గోవిందాయ గోవిజన వల్లభాయ స్వాహా"

8. కౌస్తుభమంత్రమ్ :

(పాద్యం)

"ఓం నమః కౌస్తుభాయ రత్నాదీ పతయే, అమృతోద్భవాయ ఆకల్పాదీ పతయే సిద్ధిం ప్రయచ్ఛ స్వాహా"

9. గదా మంత్రమ్ :

(పాద్యం)

"ఓం నమో భగవత్యయే గదాయై భవరూపిణ్యై కౌమోదత్యై హంపట్"

10. ఘంటా మంత్రమ్ : ★

(పాద్యం)

"ఓం టూం హూం ఘంటాయై నమః"

11. చక్రమంత్రమ్ :

(పాద్యం)

"ఓం నమో భగవతే సుదర్శనాయ"

12. దండ మంత్రమ్ :

"ఓం సంతాపకరాయ దర్ప విధ్వంసినే దండాయఫట్"

13. ధూచ మంత్రమ్ : ★

(పాద్యం)

"ఓం ధ్యూం ధూమోద్ధిరాయ నమః"

14. నామత్రయమస్త్ర :

"ఓం అమృతాయనమః; అనన్తాయనమః గోవిన్దాయ నమః"

15. పరశు మంత్రమ్ : (సాత్వత సంహితా)

"ఓం అజ్ఞాన ఖండన పరాయ పరశవే పట్"

16. వర్మ మంత్రమ్ : (జయభ్య సంహితా)

"ఓం ఘ్నం నమః శ్రీనివాస వద్మాయ స్వాహా"

17. పాశ మంత్రమ్ : (సాత్వత సంహితా)

"ఓం త్రైలోక్య మోహన మూర్తయే పాశాయ పట్"

18. ప్రసాద మంత్రమ్ :

"ఓం ఈం హిం హిం హంసపర పరమేశ ప్రసీద ఓం నమః"

19. ప్రద్యుమ్న మంత్రమ్ :

"ఓం నమో భగవతే ప్రద్యుమ్నాయ స్వాహా"

20. ముద్గర మంత్రమ్ :

"ఓం అఖండిత పరాక్రమాయ ముద్గరాయ పట్"

21. ముసల మంత్రమ్ : (సాత్వత సంహితా)

"ఓం ప్రగృహనాదిపతయే స్థంభభూతాయ ముసలాయ హంసట్"

22. లక్ష్మీ నారాయణ మంత్రమ్ : (పాద్మ)

"ఓం నమో భగవతే లక్ష్మీనారాయణాయ స్వాహా"

23. వజ్రమంత్రమ్ :

"ఓం దర్శప్రశమనకశ్రే వజ్రాయ పట్"

24. వనమాలా మంత్రమ్ : (సాత్వత)

"ఓం ల్నిమ్ నమః స్థల జలో ద్భూత భూషితే వనమాలే స్వాహా । ఓం సాభాగ్యజనని సర్వప్రదే వనమాలాయై నమః"

25. విసర్జన మంత్రం : ★ (జయభ్యే)

"భగవన్ మంత్రమూర్తే స్వపద మాసాద యాసాదయ"

26. శంఖ మంత్రమ్ : (శేష సంహితా)

"ఓం శబ్దమూర్తయే శంఖాయపట్"

27. శర్ల మంత్రమ్

"ఓం కల్పాంతానిల మోషాయ విద్యుల్లిసిత ప్రభాయ శర్లాయ పట్" (సాత్వత)

28. శ్రీవత్స మంత్రమ్

"ఓం సర్వలక్షణ సంప్రదాయ శ్రీ వత్సాయనమః"

29. శ్రీ కరాఽష్టాక్షరీ మంత్రమ్ :

"ఓం ఉత్తిష్ఠ శ్రీకరస్వాహా"

30. ఆసన మంత్రమ్ : ★

"ఓం అఖిల జగదాధారాయ కూర్మరూపిణే అనంత పద్మనాభాయ హంసట్" (శేష సంహితా)

31. భోగదాన మంత్రమ్ : ★

"ఓం హం హం హం ఇద మిదం గృహాణ స్వాహా"

32. అస్త్ర మంత్రమ్ : ★ ఓం సహస్రారహం ఫట్ స్వాహా

౧ (తలుపువేయు మంత్రము.)

౨ (తలుపువేయు మంత్రము)

కవచ మంత్రమ్ :

"ఓమ్ కవచాయహం అష్ట దిగ్బంధః"

33. వాయు మంత్రమ్ : ★

"ఓం యం వాయవేనమః"

34. మూల మంత్రమ్ అష్టాక్షరీ :

"ఓమ్ నమో నారాయణాయ"

35. ద్వాదశాక్షరీ (మూల మంత్రమ్)

"ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ"

36. గాయత్రీ మంత్రమ్

"ఓం భూర్భువ స్సువః తత్సవితు ర్వరేణియమ్ భర్గో దేవస్య దీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్"

37. విష్ణు గాయత్రి :

(మూల మంత్రమ్)

"నారాయణాయ విద్మహే
వాసుదేవాయ ధీమహి
తం నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్"
ఓమ్ విశ్వరూపాయవిద్మహే విశ్వనీతాయ ధీమహి ।
తంనో విష్ణుః ప్రచోదయాత్ । (జయాభ్యే)

38. కూర్మ గాయత్రి :

"లోకాధ్యక్షాయ విద్మహే
ధనాధ్యక్షాయ ధీమహి
తంనః కూర్మః ప్రచోదయాత్"

39. గరుడ గాయత్రి :

"పక్షిరాజాయ విద్మహే
స్వర్గ పక్షాయ ధీమహి
తన్నో గరుడః ప్రచోదయాత్"

40. బ్రహ్మగాయత్రి :

"ఓం వేదాత్మనాయ విద్మహే
హిరణ్య గర్భాయ ధీమహి
తమ్నః బ్రహ్మః ప్రచోదయాత్"

41. ఇంద్రగాయత్రి

"ఓమ్ దేవరాజాయ విద్మహే
వజ్ర హస్తాయ ధీమహి
తమ్నః ఇంద్రః ప్రచోదయాత్"

42. అగ్ని గాయత్రి :

"ఓం వైశ్వానరాయ విద్మహే
జ్వాలా మాలాయ ధీమహి
తమ్నో అగ్నిః ప్రచోదయాత్"

43. యమగాయత్రి :

"ఓం చైవస్యతాయ విద్మహే
దండహస్తాయ ధీమహి
తం నో యమః ప్రచోదయాత్"

44. నిర్ఋతి గాయత్రి :

"ఓం నిశాచరాయ విద్మహే
ఖడ్గహస్తాయ ధీమహి
తన్నో నిర్ఋతిః ప్రచోదయాత్"

45. వరుణ గాయత్రి :

"ఓం శుద్ధిచరాయ విద్మహే
పాశహస్తాయ ధీమహి
తన్నో వరుణః ప్రచోదయాత్"

46. వాయుగాయత్రి :

"ఓం జగత్ప్రాణాయ విద్మహే
గంధ వాహాయ ధీమహి
తన్నో వాయుః ప్రచోదయాత్"

47. కుబేర గాయత్రి

"ఓం అత్రిపురుషాయ విద్మహే
గదా హస్తాయ ధీమహి
తన్నో కుబేరః ప్రచోదయాత్"

48. రుద్రగాయత్రి :

౧. "ఓం భూతేశాయ, విద్మహే,
శూలహస్తాయధీమహి,
తన్నోరుద్రః ప్రచోదయాత్"
౨. ఓం అగ్ని నేత్రాయ విద్మహే
నీలకంఠాయ ధీమహి
తన్నోరుద్రః ప్రచోదయాత్"

49. శేషగాయత్రి

"ఓం ఉర్వీధరాయ విద్మహే
మహానాగాయ దీమహి
తన్నోశేషః స్రవోదయాత్"

50. హనుమ గాయత్రి :

"ఓం శబ్దరాజాయ విద్మహే
వాయుపుత్రాయ దీమహి
తన్నోహనుమత్ప్రచోదయాత్"

51. విష్వక్సేన గాయత్రి :

"ఓం విష్వక్సేనాయ విద్మహే
వేత్రహస్తాయ దీమహి;
తన్నో సేనేశః స్రవోదయాత్"

52. ధ్వజ గాయత్రి

"ఓం దీర్ఘ కాయాయ విద్మహే
ఫలక త్రయాయ దీమహి
తన్నో ధ్వజః స్రవోదయాత్"

53. రామ గాయత్రి :

"ఓం రాశరదాయ విద్మహే
సీతానాథాయ దీమహి
తన్నోరామః స్రవోదయాత్"

54. లక్ష్మీ గాయత్రి

"ఓం మహా దేవ్యైచ విద్మహే
విష్ణు వత్సైచ దీమహి
తన్నోలక్ష్మీః స్రవోదయాత్"

55. ధరా గాయత్రి :

"ఓం ధనుర్దరాయ విద్మహే
సర్వ సిద్ధ్యైచ దీమహి
తన్నో ధరాః స్రవోదయాత్"

* ప్రవరలు *

శ్రీరామ : వాసిష్ఠ - మైత్రావరుణ - కణ్వ త్రయార్షేయ ప్రవరాన్విత వాశిష్ఠ
సగోత్రోద్భవస్య -

దిలీప మహారాజ వర్మణోనస్త్రే
అజమహారాజ వర్మణః పౌత్రాయ
దశరథ మహారాజ వర్మణః పుత్రాయ
శ్రీరామచంద్ర నామధేయోవరాయ ।

సీతాదేవి - ఆయాశ్య - గౌతమ త్రయార్షేయ ప్రవరాన్విత గౌతమ సగోత్రం

ప్రాస్వరోమ మహారాజ వర్మణోనస్త్రీం
స్వర్ణరోమ మహారాజ వర్మణః పౌత్రీం
సీరధ్వజ జనకమహారాజ వర్మణః పుత్రీం
శ్రీ సీతా మహాలక్ష్మీనామ్నీం కన్యం

శ్రీవేంకటేశ్వరః ఆంగీరస - భార్గవృత్త - భారద్వాజ సగోత్రోద్భవస్య -

వరబ్రహ్మణః శరణ్యో నస్త్రే
నారాయణ వర్మణః పౌత్రాయ
ప్రద్యుమ్న శర్మణః పుత్రాయ
శ్రీవేంకటేశ నామధేయో వరాయ

శ్రీలక్ష్మీ : సౌభాగ్య, విశ్వంభర, నిరాకార సాకార త్రయార్షేయ ప్రవరాన్విత సౌభాగ్య,
సగోత్రోద్భవస్య.

విశ్వంభర శర్మణో నస్త్రీం
రత్నాకర శర్మణః పౌత్రీం

క్షీర సాగర శర్మణః పుత్రీం

శ్రీమహాలక్ష్మీనామ్నం కన్యాం

శ్రీవేణుగోపాలః అంగీరసః అయాన్యః గార్హస్థిన్యః త్రయాధ్యేయ ప్రవరాన్విత గార్హేయ సగోత్రం

యదు వర్మణో నస్త్రే

శూరసేన వర్మణః పౌత్రాయ

వసుదేవ వర్మణః పుత్రాయ

శ్రీవేణుగోపాల (కృష్ణ) నామధేయోపరాయ

శ్రీరుక్మిణిః సాభాగ్య, విశ్వంభర, నిరాకార - సాకార త్రయాధ్యేయ ప్రవరాన్విత సాభాగ్య సగోత్రం

మహాబీష్మక వర్మణః పుత్రం

దీమ వర్మణః పౌత్రీం

దీప్మకరాజ వర్మణః పుత్రీం

శ్రీరుక్మిణి నామ్నాం కన్యాం

వర్యభామః సాభాగ్య సగోత్రం యుధాజిత్, క్రతుజిత్, సాత్రాజిత్

* షడ్ బేరాణి *

శ్రీ ప్రశ్న సంహితాయామ్ త్రయోదశాధ్యాయే

ప్ర : విగ్రహములు ఎన్ని రకములు ?

స : శ్రీ భగవాన్ ।

శ్లో కర్మార్పది విశేషాణామ్ సంజ్ఞాభేదంచ లక్షణమ్ ।

ఉపయోగైస్తదేతేషామ్ కర్మణే కమలక్షణే ।

కర్మార్ప చోరాత్పవార్పాచ బల్యార్ప తదపరే ।

తీర్థ స్నానోన్యాతా మపరా శయనార్థికా । (౧; ౨)

(1) కర్మార్ప; (2) ఉత్పవ; (3) బలి; (4) తీర్థ; (5) స్నాన; (6) శయన బేరములు.

* పంచగవ్య ప్రాశనమ్ *

శ్లో యత్పగన్ధి గతం పాపం దోహే తిష్ఠతి మామతే ।

ప్రాశనాత్పంచ గవ్యస్య, దహత్యగ్ని రివేందనమ్ ।

ఆవుపాలు - పెరుగు - నేయి - మూత్రము - మలము ఈ ఐదునూ పంచ గవ్యములు అందురు. వీనిని కలిపి త్రాగినచో అగ్ని అన్నిటిని దహించినట్లుగా - దేహగతపాపములన్నియు సమూలముగా - నశించును.

* ద్వార తోరణములు *

శ్రీవిష్ణు తిలకే :

శ్లో అశ్వత్థ తోరణమ్ ప్రాచ్యామ్ । యామ్య మౌదుంబరం విదుః ।

నైయగ్రోదం పశ్చిమాస్యామ్ । సామ్యే ప్లాక్షమ్ (శృతుర్ముఖ) ।

ఈ రావియాకుల తోరణము తూర్పునను; మేడయాకుల తోరణము దక్షిణమునను; మర్రియాకుల తోరణము పడమర యందుననూ; జావ్వియాకుల తోరణము ఉత్తరముననూ యాగ మండపమునకు కట్టవలెను.

* పరమ భాగవతులు *

శ్లో ప్రహ్లాద - నారద - హరశర - పుండరీక ।

వ్యాసాంబరీష - శుక - కానక - దీప్తి - దాశ్భ్యాన్ ।

రుక్మాంగదాఽర్జున - బలి - రిగ్భీషణాదీన్ ।

పుణ్యానిమాన్ పరమ భాగవతాన్ స్మరామి ।

* స్వామిని దర్శించుట *

స్వామిని పాదములనుండి - కీరీటుము వరకును దర్శించిన ఉత్సవ (విష్ణు) లోక వాసులగుదురు సైనుండి క్రిందికి (తల నుండి - పాదముల వరకు) చూచిన పాతకము సంభవించును.

★ ఆలయమున భగవద్ విషయములన్న ఇతర విషయమును మూలాడరాదు.

★ ఆలయమునకు చెప్పులతో - వాహనములతో పోరాదు.

★ స్త్రీ, పురుషులు దీప కలికవలె (దోసగింజ మాదిరి) బొట్టు పెట్టుకొనిని ఆత్మగత పాపములు నశింపజేయును. అది అగ్ని వంటిది. గుండ్రముగ బొట్టు దరింపరాదు.

★ భక్తులు ఆలయమున భగవంతునకు తమ వెనుక భాగము చూపరాదు. మెల్లగా ప్రవత్తి నిష్కరియి నడువవలెను. ఆలయమున తీర్థము - పాదుకలు - ప్రసాదము (లేనిచో తులసిగాని, పుష్పముగానీ) వీనిలో వేనిని విడచి (తీసికొనక) బయటకు పోరాదు. ఇది భగవదవచారము.

★ ఏ మతమువారు ఆ చిహ్నమును ముఖమున దరించి ఆలయమును జేరవలెను బొట్టులేని ముఖము భగవంతునకు చూపరాదు.

★ ఆలయమున భగవానునకు భక్తుడు ఆత్మ ప్రదక్షిణము చేయరాదు.

★ గుడ్డను వంటినిండుగకప్పుకొని స్వామికి నమస్కరింపరాదు. గుడ్డ నడుమునకు కట్టుకొన వలెను.

* నారద ప్రాక్ష పురుష సూక్తార్చన *

హరిః ఓమ్ సహస్రశిర్షా పురుషః, సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్
స భూమిం విశ్వతో వృత్వా, ఆత్మ తిష్ఠే ద్దేశం గురమ్ | ౧ | ఆవాహనము

పురుష ఏవేగోం, నర్వం యద్యుతం యచ్యభవ్యం
ఉతామృతత్యోనాన, యదన్నే నాతిహాన | ౨ | ఆననము

ఏతావానన్య మహీమా, అహో జ్యాయగోంశ్చ పూరుషః ★
పాదోఽస్య విక్ర భూతాని, త్రిపాదన్యమృతం దివి | ౩ | పాద్యము

త్రిపా దూర్వ కదై త్పురుష పాదో స్వేహా భూ త్పునః
తతో విష్వక్ వ్యక్రామత్, సాహ ఆవే అది | ౪ | ఆర్ఘ్యము

తస్మా ద్విరా డజాయత, విరాజో అది పూరుషః ★
సజాతో ఆత్మరీచ్యత, పశ్యా ద్భూమి మథో పురః | ౫ | ఆచమనము

య త్పురేషేణ పానిషా, దేవా యజ్ఞ ముత్సృత
వసంతో అస్యా నీరాజ్యం, గ్రీష్మ ఇర్మ కర ధ్మని | ౬ | మరుచర్మము

★ ఇచ్చున పూరుష, అనియే తెప్పనయ్యును. పురుషు అనరాదు. తక్కినచోటలూ పురుషు అననయ్యును.

సస్తా స్యాసన్ పరిధయః, త్రిస్పష్ట సమిధః కృతాః
దేవా య ద్యజ్ఞం తస్మానాః అభిర్ధన్వ న్పురుషం పశుమ్ | ౭ | స్నానము

తం యజ్ఞం బరీహిషి త్ప్రాక్షన్వ, పురుషం జాత మగ్రతః
తేన దేవా ఆయజంత, సాధ్యా ఋషయశ్చ యే | ౮ | వస్త్రము

తస్మా ద్యజ్ఞా త్పర్యహతః, సంభృతం వృష దాజ్యం
పశూన్ సోగీశ్చ క్రే వాయవ్యాన్, అరణ్యాన్ గ్రామాశ్చయే | ౯ | యజ్ఞోపవీతము

తస్మా ద్యజ్ఞా త్పర్యహతః, ఋచ స్సామాని జజ్ఞి రే,
చందాగింసి జజ్ఞి రే తస్మాత్, యజా స్తస్మా దజాయత | ౧౦ | గంధము

తస్మా దశ్వా అజాయంత, యేకే చోభయా దతః
గావోహ జజ్ఞి రే తస్మాత్, తస్మా జ్ఞాతా అజావయః | ౧౧ | పుష్పము

యత్పురుషం వ్యదదుః, కలిధా వ్యకల్పయన్
ముఖం కిమస్య కౌ బాహూ, కాపూరూపాదా పుత్యేతే | ౧౨ | దూపము

బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖ మాసీత్, బాహూ రాజన్యః కృతః
ఉరూ తదస్య యద్వైశ్యః, పద్మాగ్ం కూద్రో అజాయత | ౧౩ | దీపము

చంద్రమా మనసో జాతః, చక్షో స్సూర్యో అజాయత
ముఖా దింద్ర శ్చాగ్నిశ్చ, ప్రాణా ద్వాయు రజాయత | ౧౪ | నివేదనము

నాధ్యాపీ దంతరిక్షం, శీర్షిష్టా ద్యో స్సమవర్తత
పద్మాం భూమిర్దిశక్రోత్రాత్, తథాలోకాగ్ం ఆకల్పయన్ | ౧౫ | తాంబూలము

వేదాపమేతం పురుషం మహాంతం, ఆదిత్యవర్ధం తమసస్తుపారే,
సర్వాణి రూపాణి విచిత్య దీరః, నామాని కృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే | ౧౬ | పుష్పాంజలి

రాతాపుష్పాద్యమురాజహార, శక్రఃప్రవిద్యాన్ ప్రదిశశ్చతస్రః
తమేవం విద్యా నమృత ఇహధవతి, వ్యాన్య పంథాఅయనాయ విద్యతే | ౧౭ | ప్రదక్షిణము

యజ్ఞేన యజ్ఞ మయజంత దేవాః, తాని దర్శాణి ప్రథమాన్యాసన్
తేహనాకం మహీమాన స్సవంతే, యత్ర పూర్వేసాధ్యాస్సంతి దేవాః | ౧౮ | ఉద్యాసనము

[ఈ వియమముగ పురుషమూర్తమనందరి లా బుక్కులలోనూ ఉపహరములు భక్తి శ్రద్ధలతో
శ్రీ హంసర్పించిన ౬ వెండ్ భగవత్ పాక్షాత్కారము కలుగును. అది నారదుడు చెప్పినాడు.]

అద్యస్య స్థుభూతః వృధివీరసాచ్చ విశ్వకర్మరణ స్థుమవర్త తాది
తస్య త్వష్టా విదధ ద్రూప మేతి త త్సురుషస్య విశ్వ మాజాన మగ్రే ।
వేదాహ మేతం పురుషం మహాంతం అదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్
త మేవం విద్వా నమృత ఇహ భవతి నాన్యః పంథా విద్యతే ౭యనాయ ।
ప్రజాపతి శృరతి గర్భే అంతః అజాయమాన్ బహుదా విజాయతే
తస్య ధీరాః పరిజానంతి యోనిం మరీచీనాం పదమిచ్చంతి వేదసః,
యో దేవేభ్యః ఆతపతి యో దేవానాం పురోహితః
పూర్వయో దేవేభ్యో జాతః నమో బుచాయ బ్రాహ్మయే ।
బుచం బ్రాహ్మం జనయంతః దేవా అగ్రే తదబ్రువన్
యస్త్యైవం బ్రహ్మణో విద్యాత్ తస్య దేవా అనన్యశే ।
ప్రాశ్రతే లక్ష్మీశ్చ పత్య్వా అహో రాత్రే పార్శ్వే నక్షత్రాణి రూపం । అశ్వినౌ
వ్యాత్రం । ఇష్టం మనిషాణాం । అముం మనిషాణాం, సర్వం మనిషాణాం । ఓం శాంతి శాంతి
శాంతిః । హరిః ఓమ్ ।

* శ్రీ సూక్తార్చనమ్ *

(శ్రియః పంచదశర్చన శ్రీ కామః పరతమః ఇహేత్)

హరిః ఓమ్ । హిరణ్యవర్ణం హరిణం సువర్ణ రజత స్రజాం
చంద్రాం హిరణ్యాయాం లక్ష్మీం జాతవేదో మమావహ । (౧ ఆవాహన)
తాం మ ఆవహ జాతవేదో లక్ష్మీ మనసగామినీం
యస్యాం హిరణ్యం విందేయం గామశ్యం పురుషా నహం । (౨ ఆసన)
అశ్వపూర్వాం రథ మధ్యాం హస్తినాదప్రభోదినీం ।
శ్రియం దేవీ ముపహ్వయే శ్రీర్మాదేవీ జావతాం । (౩ పార్ధ)
కాంసాస్మితాం హిరణ్యప్రాకారా మాత్రాం జ్వరంతీం
త్వత్తం తర్పయంతీం । పద్మేష్ఠితాం పద్మర్థాం తామి హో పహ్వయే శ్రియం ।
(౪ అర్ఘ్య)
చంద్రాం ప్రభాసాం యశసా జ్వరంతీం శ్రియం లోకేదేవ జాహ్నే ముదాతాం ।
తాం పద్మినీమీ శరణమహం ప్రపద్యే ౭ లక్ష్మీ ర్మేనశ్యతాం త్వాం వృణే ।
(౫ ఆచమన)
అదిత్యవర్ణే తపసాధిజాతో వనస్పతి ప్రప వృక్షోద బిల్యః ।
తస్యసలాని తపసా సుదంత మాయాంతరాయాశ్చ జాహ్నీ అలక్ష్మీః । (౬ స్నాన)

ఉపైతుమాం దేవ సఖా, కీర్తిశ్చ మణీనాసహ ।
ప్రాదుర్భూతోస్మి రాష్ట్రే ౭ స్మిన్, కీర్తి మృద్ధిం దదాతుమే । (౭ వస్త్ర)
క్షుత్తిపాసా మలాం జ్యేష్ఠా, మలక్ష్మీం రాక్షసయా మృహం ।
అభూతి మనమృద్ధిం, సర్వాం నిర్ణద మే గృహేత్ । (౮ మరు)
గంధర్వారాం ధురాధర్వాం, నిత్యపుష్పం కరిషిణీమ్ ।
ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం, త్వామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ । (౯ గంధ)
మనసః కామమాకూతిం, వాచ స్పృత్య మశీమహి
పశూనాగ్ం రూపమన్నస్య, మయి శ్రీశృభయతాం యశః । (౧౦ పుష్ప)

కర్ణమేన స్రజా భూతా, మయి సంభవ కర్ణమ । శ్రియం వాసయ మేకులే, మాతరం
పద్మమాలినీం । (౧౧ ధూప) అపస్సుజంతు స్మగ్ధాని, చిక్లీత వస మే గృహే । నివ దేవీం
మాతరం శ్రియం వాసయమే కులే । (౧౨ దీప) ఆర్థాంపుష్కరిణం పుష్పం సువర్ణం
హేమ మాలినీం సూర్యాం హిరణ్యాయాం లక్ష్మీం జాతవేదో మమఆవహ । (౧౩ నైవే)
ఆర్థాం యః కరిణం యష్టం పింగళాం పద్మమాలినీం । చంద్రాం హిరణ్యాయాం లక్ష్మీం
జాతవేదో మమావహ । (౧౪ నమస్) తాం మ ఆవాహజాతవేదో లక్ష్మీ మనసగామినీం
। యస్యాం హిరణ్యం ప్రభూతం గావో దాసోశ్వాన్విందేయం పురుషా నహమ్ । (౧౫
ప్రదక్షిణ)

పద్మప్రియే పద్మిని పద్మహస్తే పద్మాలయే పద్మదళాయతాక్షి ।

విశ్వప్రియే విష్ణు మనోనుకూలే త్వ త్పాదపద్మం మయి సన్నిధత్స్వ ।

ఓం మహాదేవ్యైవ విద్యుహే, విష్ణుపత్న్యైవ దీమహి తం నో లక్ష్మీః పహోదయాత్
। హరిః ఓమ్ ।

* చతుర్ వేద మంత్రములు *

హరిః ఓమ్ । అగ్నిమితే పురోహితం । యజ్ఞస్య దేవ మృత్విజమ్ । హోతారం
రత్నదాతమమ్ । హరిః ఓమ్.

హరిః ఓమ్ । ఇషే త్వో ధేత్వా । వాయవస్థా పాయవస్థ దేవో వ స్తువితా
ప్రాసృయతు । శ్రేష్ఠ తమాయ కర్మణే । హరిః ఓమ్ ।

హరిః ఓమ్ । అగ్ని ఆయాహి వీతయే గృణానో హవ్య దాతయే నిహోతా సభి
భర్తిషి । హరిః ఓమ్ ॥

హరిః ఓమ్ । శన్నదేవీ రభీష్టయ ఆపా భవంతు పీతయే శంయో రభిస్రవంతు
సః ॥ హరిః ఓమ్ ॥

* మంగళా శాసనము *

(కర్పూరము వెలిగించి నీరాజన మిచ్చుచు,)

॥ లక్ష్మీ వరణలక్ష్మణక సాక్షాత్ శ్రీవత్సవక్షసే,
క్షేమంకరాయ సర్వేషాం శ్రీరంగేశాయ మంగళమ్ ।
శ్రీయః కాంతాయ కల్యాణనిధయేనిధయే ॥ ౧ ॥
శ్రీవేంకట నివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ।
అస్తు శ్రీహస్తకస్తూరీ వాసనా లసిలోరసే,
హస్తే శ్రీగిరిదాతాయ దేవరాజాయ మంగళమ్ ।
కమలా కుచ కస్తూరీ కర్ణమాంకిత వక్ష సే,
యాదవాద్రినివాసాయ సంపత్ పుత్రాయ మంగళమ్ ।
నీలాచల నివాసాయ నిత్యాయ పరమాత్మనే,
★ సుభద్రాప్రాణనాథాయ శ్రీజగన్నాథాయ మంగళమ్ ।
(సుభద్ర లక్ష్మీకి మరియొకపేరు)
స్వాచిన్ద్రమాలికా బంధ గంధబంధుర జిహ్వనే
విష్ణుచిత్ర తనూజాయై గోదాయై నిత్యమంగళమ్ ।
శ్రీనగర్యాం మహాపుణ్యాం తామ్రపద్మోత్తరేతః,
తింత్రిణీమూలదామ్యై శరణోపాయ మంగళమ్ ।
తూలామూలావతీర్ణాయ లోషితాసుర సూననే,
రమ్య జామత్యమునయే, శేషాంశాయాస్తు మంగళమ్ ।
మంగళాశాసనపరై ర్మదాచార్యపురోగమైః,
సర్వైశ్చ పూర్వై రాచార్యైః సత్కృతాయాస్తు మంగళమ్
నీరాజన ఫలమ్

॥ మంత్రహీనం క్రియాహీనం - యత్కృతం పూజనమ్హరేః
సర్వమ్ సంపూర్ణతామేతి - కృతే నీరాజనే హరేః । (నారదీయే)

తా భగవత్పూజయందు జరిగిన మంత్ర - తంత్ర - క్రియ - ద్రవ్యభక్తి హీనతలన్నియును (కర్పూరముతోగానీ, ఆవునెయి - లేక నూపులనూనెతోగానీ) నీరాజన మిచ్చిన తొలిగి సత్ ఫలము కలుగును.

* శకున సూక్తమ్ *

అనుహవమ్ పరిహవమ్ పరివారమ్ పరిక్షయమ్ ।
దుఃస్వప్నమ్ దురితమ్ తద్విషత్భ్యో దిశమ్యహమ్ । ౧ ।
అనుహుతమ్ పరిహుతమ్ శకునేయద శకునమ్ ।
మృగస్యశ్చ త మక్షయా తద్విషభ్యో దిశమ్యహమ్ । ౨ ।
ఆరాత్రే అగ్ని సత్వారాత్పరశురస్తు తేనివాతే త్యాది వర్షతు ।
స్వప్తేతేస్తు వనస్పతే స్వప్తమేస్తు వనస్పతే । ౩ ।
నమః శకుత్సదేరుద్రాయ నమోరుద్రాయ శకుత్సదే ।
గోష్ఠమసీ నమస్తే అస్తు మా మా హిగ్ం పిం । ౪ ।
సిగసీ నసి వజ్రే నమస్తే మా మా హిగ్ం పిః ।
ఉదగ్ధతేన శకునే సామగాయసి బ్రహ్మపుత్ర ఇవపవనేమ । ౫ ।
శంపసి వృషేన వాజీ శిశుమతీరవచ్చా సర్వతోనః ।
శకునే భద్రమావద విశ్వతోనం శకునే పుణ్యమావద
స్వప్తినః శకునే అస్తు ప్రతిస సుమనాభవ । ౬ ।

హరిః శరణమ్

* దశ శాన్తి మంత్రములు *

౧. ఓం శంఖోమిత్రః । శంఖరుణః । శంఖోభవత్సర్వమా । శంఖశ్రద్ధో భూహస్పతిః ।
శంఖో విష్ణు రుర్భుక్రమః । నమోబ్రాహ్మణే । నమస్తేవాయో । త్వమేవ ప్రక్షం
బ్రహ్మైఽసి త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మవదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం
వదిష్యామి । తన్మామవతు । తద్విక్తార మవతు । అవతు మాం । అవతు వక్తారమ్ ।
ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః । (కృష్ణయజుర్వేదము తైత్తిరీయ ఉ 1-1-1)
౨. ఓం సహనావతతు । సహ నౌ భువన్తు । సహ వీర్యం కరవా వహై । తేజస్వినా
వదితమస్తు । మా విదిషావహై । ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః ।
(కృష్ణయజుర్వేదము తైత్తిరీయ ఉ 2-1-1)
౩. ఓం యశ్చందసామృషభో విశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యోర్వ మృతాత్పంచభూవ ।
సమేన్ద్రోమేదయా స్పృణోతు । అమృతస్య దేవదారణోభూయాసం । శరీరం మే

వివర్ణణం | జిహ్వమే మధుమత్తమా | కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రవం | బ్రహ్మణః
కోకోఽసి మేధయా విహితః | శ్రుతం మే గోహయ | ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః |

(కృష్ణయజుర్వేదము తెత్తిరియ ఉ 1-14)

౪. ఓమ్ అహం వృక్షస్య రేరివ | కీర్తిః పుష్పం గిరేరివ | ఉర్వ్యపవిలో వాణీన
స్యమృతమస్మి | ద్రవిణం సవర్ణసం | సుమేధా అమృతోక్షితః | ఇతి త్రిశోక్-
ర్యదానువచనమ్ | ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః |

(కృష్ణయజుర్వేదము తెత్తిరియ ఉ 1-10-1)

౫. ఓమ్ పూర్ణ మధః పూర్ణమిదం పూర్ణాత్మాత్మ ముదవ్యతే |
పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవ శిష్యతే | ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః |

(శుక్లయజుర్వేదము-ఈశ-బృహదారణ్యకములు)

౬. ఓమ్ అన్యాయస్థు మమాజ్ఞాని వాక్త్రాణశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర మథోబంధుమిష్టయాణి చ |
సర్వాణి సర్వం బ్రహ్మోప నిషదం | మాహం బ్రహ్మ నిరాకుర్యాం | మా మా బ్రాహ్మ
నిరకరోదనిరాకరణమస్త్య నిరాకరణం మే అస్తు | తదాత్మని నిరతేయ ఉపనిషత్పు
రమ్మాస్తే మయి సన్తు తే మయి సన్తు | ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః |

(పాంచదేదము-కేన-వాందోగ్యములు)

౭. ఓమ్ వాణ్యే మనసి ప్రతిష్ఠితా | మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠిత మావిరాచిర్మ విధి | వేదస్య
మ ఆరిష్టః | శ్రుతం మే మా ప్రహసీరనేనాదీతేనాహోరా త్రాన్తందరామి | ఋతం
వదిష్యామి | సత్యం వదిష్యామి | తన్నామవతు | తద్వక్తారమవతు | అవతు మా
మవతు వక్తారమ్ | ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః | (ఋగ్వేదము-బలతేరియ-ఉ)

౮. ఓమ్ భద్రం నో అపివాతయ మనః | ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః |

౯. ఓమ్ భద్రం కర్తేభిశ్చుణుయామ దేవాః భద్రం వశ్యే మాక్షభిర్యజత్రాః | స్థిరై
రంగైస్తుష్టు వాం సప్తనూభి ర్య్వశేమ దేవహితం యదాయుః | సప్తసేన ఇంద్రో
వృక్షక్రవాః | సప్తసేనః పూషా విశ్వవేదాః | సప్తసేన స్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః | సప్తసేనో
బృహస్పతిర్దధాతు | ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః |

(అదర్శవేదము-ప్రశ్నోపనిషత్)

౧౦. ఓమ్ యో బ్రహ్మణం విదదాతి పూర్వం | యోనై వేదాంశ్చ ప్రహణోతి
తస్మై | తంహ దేవమాత్మబుద్ధి ప్రకాశం ముముక్షుర్వై శరణమహం ప్రపద్యే |

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః |

(యజుర్వేదము-శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్ 6-18)

శ్రీపద్మ సంహితా

శ్రీ విష్ణుకోసన అర్చనమ్

పాఠః ఓమ్ (దేశ-కాలాసంకీర్త్య)

గర్భోష్ఠాసనో దర్శాన్ దారయమాణః పవిత్రపాణిః ప్రాణనాయమ్య ప్రాణిపిత కర్మణా
నిర్వహిష్టన, పరిసమా వాప్యర్థమ్ అదా శ్రీమతేంక్ష్య నారాయణ స్వరూప శ్రీపద్మదా
(సూత్రపతి)నార శ్రీవిష్ణుకోసన దేవతా ఆరాధనమ్ కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య

★ ద్యానమ్ :

శ్లో విష్ణుక్తేనమ్ సకల విబుధ శ్రాడ సైన్యాదిసాధమ్ |

ముద్రాచక్రే కరతల యుగే శంఖ దండారదానమ్ |

మేఘశ్యామమ్ సుమణి మకుటమ్ పీతప స్త్రమ్ శుభాంగమ్ |

ద్యాయేద్దేవమ్ విజితదనుజమ్ సూత్రవత్సా సమేతమ్ |

శ్లో యస్యద్విరదవక్త్రాద్వా పారిషద్వాః పరశ్శతమ్ |

విష్ణుమ్ నిష్ణున్తి సతతమ్ విష్ణుకోసనమ్ తమాశ్రయే |

శ్లో దివ్యాకారమ్ సరోజాక్షమ్ శంఖమ్ చక్ర గదారదమ్ |

ముకుంద ద్యారనిలయమ్ విష్ణుకోసన ముపాన్మహే |

శ్లో విష్ణుకోసనమ్ హతుర్ బాహుమ్ శంఖ చక్ర గదారదమ్ |

అసినమ్ తర్జనీహస్తమ్ గజాఽన్య ముఖసేవితమ్ |

శ్లో విష్ణుకోసనః కిరీటి హరిమణి పద్మః పూర్వ హస్తద్వయాశ్చే |

ముద్రామ్ కౌమోదకీమ్ వాఽపరకరయుగే శంఖ-చక్రే దదాసః |

శ్లో ముగ్ధసూత్రపతీనారమ్ హతుర్ భుజ నిరాజితమ్ |

పరిత్రాతాఽఖిలానీకమ్ దేవమాఽవాహయామ్యహమ్ |

శ్లో విష్ణుక్తేన నమస్తేస్తు లోకరక్షణతత్పర |

నమస్తుత్రపతీనార ! వేత్రహస్తాయ ! తే నమః |

★ ద్యానమ్ : ఇది పద్మ సంహిత ప్రకారం 16 ఉపచారముల రోనిది కాదు.

* ఆచారము :

ఓమ్ ఓమ్ ఓమ్ పరమదామావస్థిత సుదనుగ్రహ కామ్య యోధ్య తావ
తారిత ఇహాభిమత ముద్ర సిద్ధర శరీరోమ్ నమమ ! అగచ్ఛ ! అగచ్ఛ !

ఓమ్ భూః విష్యత్సేనమ్ ఆవాహయామి
 ఓమ్ భువః విష్యత్సేనమ్ ఆవాహయామి
 ఓమ్ సువః విష్యత్సేనమ్ ఆవాహయామి
 ఓమ్ భూర్ భువన్ సువః విష్యత్సేనమ్ ఆవాహయామి
 శ్రీ విష్యత్సేనస్య పాదసమీపే సుగంధ పుష్పాణి సంహాసనార్థం నిదాయ

* ఆ సనమ్ :

మం ప్రతత్ విష్ణుస్తవతే వీర్యాయ మృగాన దీమః
 కువరో గిరిష్ఠాః యస్యాయమ త్రిమ విక్రమణే వ్యధిక్షియన్తి
 భువనాని విశ్వా శ్రీసూత్రవతీ (పద్మరతా) సహిత శ్రీవిష్యత్సేనాయనమః
 ఆసనమ్ సమర్పయామి.

* పా ద్యమ్ :

మం త్రీణి పదా విచక్రమే త్రేదా నిదధేపదం సమూఢ మస్యపాంసురే
 శ్రీవిష్యత్సేనాయ నమః పాద్యం ద్విపద్యాయం సమర్పయామి

* అ ర్ఘ్యమ్ :

మం జితం తే పుండరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన నమస్తేఽస్తు హృషీకే
 మహాపురుష పూర్వజా దేవస్య శీర్షే అర్ఘ్యం సమర్పయామి

* ఆ చమనము :

మం జితం తే పుండరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన నమస్తేఽస్తు హృషీకే
 మహాపురుష పూర్వజా దేవస్య దక్షిణ కరతలే (3 మారులు)
 త్రివారం ఆచమనమ్ సమర్పయామి

* స్నా నమ్ :

మం అపొహ్ని మయో భువః తాన ఊర్ధ్వే దరాతన మహేరణాయ
 త్క్షసే యోవశ్చివతయో రసః తన్యభాజయతే హసః తస్మా
 దరంగ మామహ్ యస్వక్షయాయ జిన్వద అపజనయరాచనః
 శ్రీ.....స్వామినేనమః సుఖోష్ణాదక స్నానమ్ సమర్పయామి

* వ స్త్రమ్ :

మం జితం తే పుండరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన నమస్తేఽస్తు హృషీకే
 మహాపురుష పూర్వజా శ్రీ.....స్వామినేనమః
 (సుధూపిత దౌత) నూతన వస్త్ర యుగ్మాని సమర్పయామి

* య జ్ఞాపవీతమ్ :

మం జితం తే పుండరీకాక్ష నమస్తేఽవిశ్వభావనః
 నమస్తేఽస్తు హృషీకే మహాపురుష పూర్వజా
 శ్రీ.....స్వామినేనమః యజ్ఞాపవీతమ్ సమర్పయామి.

* గ ణ్ఠమ్ :

మం ఇదమ్ విష్ణుర్విచక్రమే త్రేదా నిదధే పదమ్
 నమూఢ మస్య పాంసురే
 శ్రీ.....స్వామినేనమః సర్వాంగేమ-వా-చక్షుస్తలే తులసి
 మిశ్రిత దివ్య సుగంధ శ్రీచణ్డనమ్ సమర్పయామి.

* పు ష్పమ్ :

మం తద్విషాః పరమమ్ పదగ్ం సదా పశ్యన్తి సూరయః
 దివీఽచ చక్షురాతతమ్ తద్విప్రాసా విపస్యన్ జాగృవాగ్మ్
 సస్థమిందతే విష్ణుర్వత్ పరమమ్ పదమ్
 శ్రీ.....స్వామినేనమః తులసి-సుగంధ పరిమళభరిత దవళ-వా
 హరితవర్ణ పుష్పాణి సమర్పయామి.

* ధూ పమ్ :

మం జితమ్ తే పుండరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన నమస్తేఽస్తు హృషీకే
 మహా పురుష పూర్వజా శ్రీ.....స్వామినేనమః
 సుగంధపరిమళ భరిత ధూపమ్ త్వదీయ వామనాసకారంద్రయా ఆస్రాపయామి

* ఆ చమనము :

మం ఉద్ధిప్య స్వజాతవేదోఽచమ్ముమ్ నిర్ఋతిమ్ మమ పశుగోశ్చ
 మహ్యమాచహ. జీవనంఽచ దిశోఽశ్చ శ్రీ.....స్వామినేనమః
 త్వదీయ నేత్రద్వయ సమమ్ దీపమ్ సందర్శయామి

* హ విక్ నివేదనమ్ :

మం దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినో భాసుభ్యామ్ పూష్ణా
 హస్తాదామ్ ప్రతిగృహ్ణామి శ్రీ.....స్వామినేనమః త్వదీయ
 దక్షిణ కరతలే (32) ద్వా త్రింశతి కలహన్ నివేదయామి

* తౌ మూలమ్ :

మం ఓమ్ నమో నారాయణాయ స్వాహా శ్రీ.....స్వామినేనమః
 దక్షిణ కరతలే ముఖాన సదక్షిణ తామ్బూలమ్ సమర్పయామి

* ప్ర దక్షణమ్ :

మం త్రిణి పదా వివక్రమే త్రేదా నిదదే పదమ్ సమూఢమస్య పాంసురే
శ్రీ...స్వామినేనమః త్వదీయ ప్రీత్యర్థమ్ మమ జన్మ కర్మ
రాహిత్య సిద్ధ్యర్థమ్ విష్ణుకైంకర్య సిద్ధ్యర్థమ్ గేహ ప్రదక్షణమ్
చతుః పర్యాయమ్. (4ప్రదక్షణాని) సమర్పయామి.

* స మస్కారమ్ :

మం దాసోఽహమ్ తే జగన్నాథ సపుత్రాది పరిగ్రహ
ప్రేష్యమ్ ప్రణామి కర్తవ్యే మామ్ నియుష్మక్ష్మ హితేసదా
శ్రీమత్ పంచగాత్ర దివ్యాగమ ప్రపూజిత ఆంఘ్రియుగ్మాయ
సమస్త దివ్య మంగళ విగ్రహాయ (సర్వవిష్ణు నివారణాయ) శ్రీపద్మదరా-
మూత్రపతీ నాథాయ శ్రీ-స్వామినేనమః సాష్టాంగ ప్రసత్తి పూర్వక నమస్కారమ్
సమర్పయామి.

అస్మత్ కృత శ్రీపాద్యసంహితోఽక్ష షోడశోఽపచార పూజాన్
భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమన్నారాయణ సేనాదిపతయే శ్రీవిష్వక్సేన దేవతా
సుప్రీతో సువరదో సుప్రసన్నో భవన్తు, సకలారిష్ట శాన్తిరస్తు సర్వవిష్ణు నివారణ
మస్తు, శాంతిరస్తు పుష్టిరస్తు యష్టిరస్తు సర్వే లోకాస్సుఖిన్ భవన్తు సమస్త
సన్మంగలాని భవన్తు.

పూజాస్తే ఐరమంత్రమ్ అనుసందానమ్ కుర్యాత్
ఓమ్ భగవతో బలేన, భగవతో వీర్యేణ, భగవస్తేజసా, భగవతః
కర్మేణ, భగవతః కర్మకరిష్యామి అష్టైక్షరం-వా-ద్వాదశక్షరమ్ జపేత్

ఇతి శ్రీహంసగాత్ర దివ్యాగమ విదాన శ్రీపద్మదరా (మూత్రపతీ) సహిత శ్రీ విష్వక్సేనార్చనమ్
పద్మసంహితోక్త క్రమేణ షోడశోఽపచార పూజానం మంత్ర సహితమ్ సంపూర్ణమ్

విష్వక్సేనుడు ఎవరు?

దావారికేమ సర్వేమ యః చండః ప్రథమోభవేత్
విష్వక్సేన సమాఖ్యాతం సర్వసైన్యారి పావితామ్
శ్రీ హరి ద్వార హంకుంఠో ప్రథముడగు చండుడే విష్వక్సేనుడు!

* ఏకాదశీవ్రత నిర్ణయము *

శ్లో॥ సంపూర్ణ జైకాదశీయత్ర ద్వాదశీవృద్ధి గామసి ।
ద్వాదశ్యాముపవస్తవ్య ప్రయోగాదశ్యాంతు పారణమ్ ।

(వారదా)

గా॥ ఒకనాడు ఏకాదశీతిది కలిగి మరునాడు ద్వాదశీపూర్తిగాను- మూడవనాడు
ద్వాదశీ తిదిమిగిలిఉన్నచో, ద్వాదశీనాడు (వైష్ణవుడు) ఉపవసించి - త్రయోదశీ
శీతిదియందు పారణమొనరింపవలెను.

శ్లో॥ మహాదోషమయం వాన్మమేకాదశ్యాం భవేద్ద్యది ।
సదాతవ్యం; సభోక్తవ్యం నాప్రాతవ్యం విశేషతః ।

గా॥ ఏకాదశీయందన్నము భుజించిన మహాపాతకము సంభవించును. ఎవరికి
(పితృ దేవతలకును) పెట్టరాదు. తానును తినరాదు. అన్నపువాసన యైనను
చూడరాదు.

శ్లో॥ ఆద్యశ్రాద్ధ హరిదినే యదిస్యాత్ సచారయేత్ ।
పిండమేకం ప్రదాయార ద్వాదశ్యాం శ్రాద్ధమాచరేత్ ।

(బోదాయన)

గా॥ ఏకాదశీయందు శ్రాద్ధదినము సంభవించిన వాడు ఒక పిండమును దర్ప
యందుంచి ద్వాదశీనాడు శ్రాద్ధ మాచరింపవలెను.

శ్లో॥ ఆర్థికంయస్తు కురుతే సంప్రాప్తే హరివాసరే ।
తప్తాద్ధం రాక్షసో౭భ్యం శ్రాద్ధపిత్తి ర్నవిద్యతే ।

(శుక్రాచార్య)

గా॥ శ్రాద్ధదినమునందేకాదశీ సంభవించిన ఆ శ్రాద్ధ భోజనము రాక్షసులకు పెట్ట
దగును. పితృదేవతలకు చెందదు. శ్రాద్ధపిత్తి కలుగదు.

* ధనుర్మాస విష్ణుపూజావిధి *

యదివాపగతే సూర్యే స్తోత్రేస్తుంబోర్వకేపం ।
ఉషకాలే సమధ్యర్చ ముద్గాన్నంచ నివేదయేత్ ।
ద్వాదశాబ్జార్చన పఠం దినే నైకేన లభ్యతే ।
మార్గశీర్ష్యా మాసేతు పూజయేచ్ఛ వికేషతః ।
ఉషకాలేతు సంప్రాప్తే కవాబోద్బలనం చరేత్ ।
దీపానుద్దీప్యశీప్త్యేచ్ఛ దేవదేవం సమర్చయేత్ ।
ముద్గాన్నంచ నివేద్యేవ ముఖవాసం నివేదయేత్ ।
కవాటం సుష్టిరం బిద్యా సస్వోపాసన మాచరేత్ ।
(హంసరాతే శ్రీ ప్రశ్న సంహితా)

శ్లో॥ కోదండే పవితరి ప్రత్యుష పూజయేద్ధర్మమ్ ।
సహస్రాబ్జార్చనపండినే నైకేన సిద్ధ్యతి ।

(భాగవతే)

ఈ సూర్యుడు దినూరాగియందు జేరిన ఆ మాస మంతయును ప్రతిదినంబుననూ ఉషకాలమున స్తోత్రంబులచే శ్రీహరిని మేల్కొట్టి యథావిధి నర్చించి ముద్గాన్నమును నివేదన చేయవలెను. (అటుల ఒక నాడొనర్చిన అర్చనము పండ్లెండు (౧౨) పళ్ళెరము లొనర్చిన పూజతో సమాన మగును. అని శ్రీ ప్రశ్న సంహితయందును)

శ్రీమన్మహాభాగవతమున -

దినూరాగిలో సూర్యుడు ప్రవేశించిన కాలమున ఉషకాల పూజచేసిన ఒకనాటి అర్చన వేయి సంవత్సరములు పూజ చేసిన ఫలిత మొసంగును.

హరి శరణమ్

* వాసుదేవ పుణ్యాహము *

శ్లో॥ వాసుదేవ్యా పుణ్యాహమ్ వాచయేద్దేవ సన్నిధౌ ।
మానుషం యదిపుణ్యాహమ్ మందిరం శూన్యతామ్ ప్రజేత్ । (వి.తి.)

అథదేశికః వద్మాసనేసముపవిశ్య పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య కృత్తాంబరధరం విష్ణుం + తమాశ్రయే । దివ్యాకారం + ఉపాస్మహే । హరిః ఓమ్ తత్సత్ ప్రాసేత్ తస్యకర్మణః నిర్విషేషేన పరిసమాప్త్యర్థం ఆదౌ శ్రీవిష్ణుకృపాదారంసంకరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య ఓం భూవిష్ణుకృపేన మావాహయామి ఓమ్ భువః విష్ణుకృపేన మావాహయామి ఓం సువః విష్ణుకృపేన మావాహయామి ఓం భూర్భువస్సువః విష్ణుకృపేన మావాహయామి విష్ణుకృపేన నాయనమః త్వాయామి ఆవాహయామి ఆసనం సమర్చయామి అర్చమ్యం సమర్చయామి పాద్యం సమర్చయామి ఆచమనం సమర్చయామి స్పృశాం గమూచ మనం సమర్చయామి పస్త్రాస్త్రమక్షతాన్ సమర్చయామి ఉపవీత్య మక్షతాన్ సమర్చయామి గన్ధం సమర్చయామి పుష్పాణి సమర్చయామి దూపం సమర్చయామి దీపం సమర్చయామి వితేగన్ధాక్షత పుష్ప దూపదీపాత్మరీయాభరణాస్పర్శ్యారంజితా నర్మోపచారాః విష్ణుకృపాయనమః గుడఞాంబుజేదయామి తామూరం నమర్యయామి మంత్రపుష్పం సమర్చయామి మద్గర్భ పుష్పం సమర్చయామి నర్మోపచారా స్మమర్చయామి ఇత్యాత్మనః పురతో కంఠస్య దక్షిణపార్శ్వే విష్ణుకృపేన మధ్యరథతః విష్ణుకృపేన స్వోత్తరారంసంకరిష్యే

ఇతిసంకల్ప్య పూర్వోక్తా ర్చనాద్విధి రథగర్భస్య విష్ణుకృపాయనమః యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయా మిత్యు ద్యాసయేత్ । అథదేశికః దేశికాలో సంకర్త్య స్వప్రసన్నద్రవ్యభద్రార్థం స్వస్త్వపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య అత్యునః పురతోఽఘోరితే భూతలెదాన్య పీఠంపరికల్ప్య తదుపరి శావర్ణ్య రాజతం తామ్రంవాకరకం సుగంధకావూరితం రత్నపాటకకూర్చ ప్రగ్భ్రాస్త్ర పల్లవ సంయుతం చన్దనాద్యుపరిచితం నాళికేరీరమ్మం విద్యమ్యకుంభస్య చతుర్దిక్షు వాసుదేవ - సంరక్షణ - ప్రద్యుమ్న - అనియద్గ మూర్తి పాన్విసన్యస్య తేమహస్తేషు ఓమ్ ఆపః ఓమ్ గంధాః ఓమ్ సుమనసః ఓమ్ అక్షతాః ఓమ్ దక్షిణాః ఓమ్ దయాః విపంసారకాన్ అభ్యర్చ్య ఓమ్ ఆపస్సప్తు । ఓమ్ గంధాః పాస్తు । ఓమ్ సుమనసః పాస్తు । ఓమ్ అక్షతాః పాస్తు । ఓమ్ దక్షిణాః పాస్తు । ఓమ్ దయాః పాస్తు । ఇతిప్రతిచరనంప్రత్యుక్తే యఃకరకే ఓమ్ ఓమ్ పరమరామావస్థిత మదనుగ్రహకార్య యోగ్యతావతారో హృదిమతేన ద్విద మస్త్రశరీరమ్ నమోనమః । సహస్రావహంబు ఓం నమోభగవతే సుదర్శనాయాత్మాగచ్ఛే

తి సుదర్శన మావాహ్య అర్హాదిదిరభ్యర్థ్య మంత్రన్యాసం కృత్వా సాధకాన్ప్రతి ఓం భవద్విరనుజ్ఞతః పుణ్యాహంవాచయన్ ప్య ఇత్యుక్త్వా వాచ్యతామితిప్రతివచనం ప్రత్యు క్తైదర్శైః కలశంస్పృశన్ ఓంధగవానేవ స్య శేషభూతేనమయా న్యకీయే లేవ కల్యాణతప్తేః జపవారికాసంస్పృశ్వా ఓం భవహరికై ర్గోక్తే పుర్య పరిచ్ఛదాన్విత మాత్మానం ప్రేతం కారయితుముప క్రమతేఓంఃకవతోఽథలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతోస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతఃకర్మ కరిష్యామి। ఓమ్ ధగవాన్పవిత్రం వాసుదేవః పవిత్రం తత్పాదోపవిత్రం తత్పాదోదకంపవిత్రం ఓం తత్సత్ పుణ్యాహం భవన్ బ్రువన్తుపుణ్యాహమస్త్యతి ప్రతివచనం

ఓమ్ తత్సవితురవర్యరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి దియోయోనః। ప్రచోదయాత్ । ఓమ్ నారాయణాయ విష్ణు పా వాసుదేవాయ దీమహి తన్నోవిష్ణుః ప్రచోదయాత్ । ఏకాదశీపదతీతిపదీ చతుష్పద్యస్యవిపదసీ సహపద్యసే నమస్తే తురీయాయ దర్శితాయ పదాయపరోజపలసానాదోమాప్రస తత్ ఏషసానా ప్రకృతి రేష తత్పరంబ్రహ్మ ఏషపదపదవిషాద్యయః । ఏషాతత్సా చతుర్విధః సర్వజ్ఞపుర్యరద్యో సర్వేశ్వర పుర్యక్షో స్సమృద్ధిమాన గ్రంధిరన్యూన ఆద్యోపశి స్వాధీనో ఓ వాది రనన్వృతగతివిద్రాధయ క్రోధతప్తే వ్యవగత్యాలయః క్షమ వాదిర్విరోధో నిరదిష్టా నిరదవ్యః ఏవంభగవత్సం వాసుదేవ మేవంవిదుః యేనైవంవిదుః సతేవిదుః ఏషాకృతిరేష భగవాన్యాసు దేవః ఏషాకృతిరేషభగవాన్యంకర్షణః ఏషాకృతిరేషభగవా న్రుద్యుమ్నుః ఏషాకృతిరేషభగవాన విరుద్ధఃఇత్యుక్త్యాకృద్విమల్రాన్తే పఠేత్ । కుద్దయేస్తుపరోదేవో వాసుదేవోస్తుకుద్దయే । సంకర్షణకుద్ద యేస్తు ప్రద్యుమ్న శాస్తుకుద్దయే । కుద్దయేస్తునిరుద్ధో ఓప కేశవ శాస్తుకుద్దయే । నారాయణోస్తువిశ్వేకుద్దయేసర్వకర్మసు । కుద్దయే మాదవాశాస్తు సర్వలోకహితే రతః । గోవిందకుద్దయేవాస్తు పరమాత్మాసనాతనః। కుద్దయేవిష్ణురస్వాద్య కుద్దయేమదు సూదనః। సర్వలోకహితోదేవ కుద్దయేస్తు త్రివి క్రమః। వాసునకుద్దయే వాస్తు శ్రీధరో యోస్తుకుద్దయే । కుద్దయే ఓస్తు పృషితేశపద్మనాభోస్తు కుద్దయే సదాదామోదోదేవ కుద్దయేస్తుజగత్పతిః। కుద్దయేపద్మనాభోస్తు కుద్దయే ఓస్తుసదాద్రువః। కునంతకుద్దయే వాస్తు శక్త్యాత్మా వాస్తు కుద్దయే। సర్వకర్మణః త్రైవాస్తుకుద్దయేమదుసూదనః । సదావిద్యాధిదేవోస్తు కుద్దయేకపిం ప్రతా ।

కుద్దయేవిశ్వరూపోఽస్తు కుద్దయేస్తువిహంగమః । క్రోధాత్మాకుద్దయే వాస్తు కుద్దయేబద్ధబాసనః । కుద్ద యేఽ స్తుసదాదర్శ శాస్తువాగేశ్వర ప్రతా దేవవిక్లాంతశయ కుద్దయేఽ స్తునిరంతరం । కుద్దయే ఓస్తుసదాదర్శః కూర్మః పాతాళధారకః । పరాహ కుద్దయే వాస్తు నాగసంహార ఓస్తుకుద్దయే। అమృతాపరణాశాస్తు కుద్దయేసర్వకర్మణామ్ । శ్రీవిం కుద్దయేవాస్తు కాన్తాత్మా వాస్తుకుద్ద యే । కుద్ద యేరాహుజిచ్చాస్తకాలనేమిష్ణు వివర । హరిజాతహరశాస్తు లోకనాథోఽస్తు కుద్దయే । సర్వత్రకుద్దయే వాస్తు దత్తాత్రేయోమామహాప్రభుః । న్యగ్రోధగాయాభగవాన్ కుద్దయేవాస్తుసర్వదా ।

ఏకశృంగతపశ్చాస్తు వాసునశ్చాస్మ కుద్దయే । త్రివిక్రమకుద్దయేఽ స్తు కుద్దయేఽస్తు న రస్పదా । నారాయణకుద్దయే ఓ స్తు హరిః కృష్ణ శ్చ కుద్దయే । జ్యోత్సరకుద్ద్యో రామ కుద్దయే ఓ స్తుదనుర్ధరా రామశ్చ కుద్దయేవాస్తు వేదవిద్యగవాం ప్రతః। కుద్దయేస్తుసదాకర్మ సర్వదోష్ట్యయంకరః కుద్దయేస్తుసదాదేవః పాతాళ ధయనః ప్రభుః। కుద్దయేసంతుసర్వేశాం సర్వేసర్వత్ర సర్వదా 1. ఏతేసర్వసదా దేవ శాంతయేసస్మ పూజితా । బుద్ధయే పుష్టయేసంతు సిద్ధయేభక్తయేప 1 శివాయ ముక్త యేసంతు వృద్ధయేసర్వకర్మణామ్ । మల్రాణాం దేశికానాశ్చ స్థానానామసర్వదా । పులమిత్రకళలాణాం దాసదాస గవామపి । వేదశాస్త్రాగమాదీనాంప్రతానామిష్టసంపదామ్ । మనోరథానాం సర్వేశాం హితానాం సంతు సర్వదా ఆయుష్యరోగ్య మేదానాం దనదాన్యాదిసంపదామ్ । పుణ్యానామజిమాదీనాం గుణా నాంక్రేయసామపి । రాజ్జీజనపదస్యాపి యజమానస్య మప్రిణామ్ । త్రైస్తవానాం విశేషణ పరత్రహితమిచ్ఛతామ్ దంపకాంపితృణాం సత్యస్థానాంకుభాల్మనామ్ ।

సప్తస్మస్తకవంచాస్తు కుదంచాపి పునః పునః అవిష్కృ మవిశం వాస్తు దీర్ఘ మాయుష్యమస్తునః। సమాహితమనశ్చస్తుసంపదశ్చోత్తరోత్తరమ్ । పుణ్యాహం కుద్దయేవాస్తు వాసుదేవాదిమూర్తయః । శంఖచక్రగదాపద్యయుక్త పుర్యక్షసర్వేశ్వరః । ప్రీయతాం భగ వాస్తేవో లాంగలిప్రీయతాంసదా । ప్రద్యుమ్నః ప్రీయతాంవిశ్వ మనిరుద్ధ స్సరేశ్వరః । నారాయణ స్సరేశోస్తు కర్మణాంపూరణాయ 1 న్యూనాదికానాం శస్త్రార్థం ప్రీయతాం ప్రీయతాంవిదుః । ఓమ్కర్మణః పుణ్యాహం భవన్ బ్రువన్తు । కర్మణే సప్తపదవో బ్రువన్తు । కర్మణః ఋద్ధింధవన్ బ్రువన్తు । ఇత్యుక్త్వా । పుణ్యాహంకర్మణోస్తు సప్త కర్మణోస్తు । కర్మఋద్యతాం ఇతి సాద్రైః ప్రతివచనం గృహీత్యాకరకవామహోక్తే సాక్షతమర్హ్య పాత్రం విస్యస్య ఓమ్కాచిరస్తు ఓంపుష్పిరస్తు ఓం తుష్టిరస్తు ఓం అవిష్కృమస్తు ఓం ఆయుష్యమస్తు ఓం ఆరోగ్యమస్తు ఓం వశ్యమస్తు ఓం శివంకత్మాస్తు ఇతికరణంకూరోనేన అర్యపాత్రేకింపి త్రింపి విష్ణియే సాధకపాస్త్రధర్మాన్ గృహీత్యా తాన్మూర్కపరి విస్యస్య అర్హ్యపాత్రజలం కరకోదకేసంయోజ్య తేనకంశ్చ పవిత్రో దకేన ఓమ్కళధారం సహస్రధార మపరిమితధార మచ్చిద్ర మసంత మపరిమిత మమృత మక్షయం పరమంపవిత్రంభగవాన్యాసుదేవః పునాతు స్థానానిదేశాని సహస్రబాహు ర్యరేణ్య నామా విరజాంసినామా లేభ్యోనమస్తే మదుసూదనాయ తత్రాభిమానం పరిరక్ష్యం తచ్ఛం యోరావృణేమహేగాయంయజ్ఞాయ గాయం యజ్ఞవలయే దైవీ స్వప్రకరస్తునః సప్తస్తానుషేధ్యః ఊర్ధ్వంజి గాయ భేషజమ్ శంపాన్మద్విపది శంకతుమృదే ఓమ్కాచి శాస్త్రాస్తాః ఇతి శాస్త్ర మంత్రేణ, ద్రవ్యాణ్య త్మానంచ ప్రాక్షయేత్ ।

ఇతివాసుదేవ పుణ్యాహమ్ సమాప్తమ్

❖ శ్రీ రంగనాథాఽష్టోత్తర శతనామ స్తోత్రమ్ ❖

శ్రీరంగనాథో దేవేశః శ్రీరంగ బ్రహ్మ సంజ్ఞికః శేష పర్యంక శయన శ్రీనివాస
భుజాంతరః | ఇంద్రనీలోత్పల శ్యామః పుండరీక నిభేక్షణః | శ్రీ వత్సలాంబితో హరీ వనమాలీ
హలాఽయుధః | పితాంబరధరోదేవః తదా నారాయణో హరిః సింహాసనస్తా భగవాన్
వాసుదేవ ప్రభావృతః కందర్ప కోటిలావణ్య కస్తూరీ తిలకోజ్జ్వలః | శంఖ చక్ర గదా పద్మ
స్ఫురిక్షితశ్చతుర్భుజః | శ్రీ మత్పుస్తర జామృత నాథోదేవ శిఖామణిః | శ్రీ రంగనాయకీ శశ్చ
యజ్ఞమూర్తిర్నిరణ్మయః | ప్రణవాకార సదనః ప్రణతార్థ ప్రకాశకః | గోదాప్రాణేశ్వరః కృష్ణో
జగన్నాథోజయప్రదః | నిమళాపురవల్లిశో నిత్య మంగళ దైవతః | గంధస్థంభద్వయేనాల్లాస
గాయత్రీరూప మంబవః | భృత్యవర్గ శరణ్యశ్చ బలభద్ర ప్రదాయకః | వేదశృంగ
విమానస్తో వ్యాఘ్రాసుర నిఘాదనః | గరుడానంత సేనేశ గజఽక్రౌడి సేవితః | శంకర ప్రేయ
మహాత్యు శ్యామ శృంతను వందితః | పాంచరాత్రార్చితో నిత్యం భక్త వేత్తోత్తమ ప్రదః |
కలశాంబోధి నిలయః | కమలాసన పూజితః | సత్యలోక పురావాస చక్షురష్టాక్షరోహరిః |
ఇక్ష్వాక పూజితో నిత్యం వశిష్టాదిస్తుతో ౭ నమః | రామవారాధిత స్సామీ రాజేంద్రో
రమువందితః | విభీషణార్చిత పదో లంకారాజ్య వరప్రదః | కావేరీమధ్య నిలయః
కల్యాణపురవాస్తుకః | ధర్మవర్మాఖ్య చోళేంద్ర పూజితః పుణ్యకీర్తనః పురుషోత్తమ
కృతస్తాన భూలోక జనభాగ్యదః | అజ్ఞానదుమనజ్యోతి రట్టున ప్రేయసారడిః చంద్ర పుష్కరిణీవాధ
శృండాదిద్వారపాలకః | కుముదాది పరీవారః పాండ్య సారూప్య దాయకః | సప్తావరణ
సంవీత సృజ్జన స్ఫుర పోషకః | నవనీత నవాహరో విహరీ నారదస్తుతః | రోహిణీశ్వర జన్మాచ
కార్తికేయ వర ప్రదః | శ్రీరంగాదిపతి | శ్రీమాన్ శ్రీమద్రంగ గుహానిధిః | శ్రీ
రంగనాథాయ శ్రీరంగ పరబ్రహ్మణే నమః |

శరణాగతిః

॥ వధర్మనిష్ఠాస్మి నచాత్యవేదీ నభక్తిమాం స్వచ్ఛరణారవిందే |
అకించనో అనన్యగతిశ్శరణ్య త్వత్పాదమూలం శరణంప్రపద్యే |

హరి : ఓమ్ నమో

శ్రీయై నమః.

విజ్ఞాపనము

ప్రియస్వామినః!

శ్రీయఃపతియు నవాప్త సమస్త కాముడునగు శ్రీమం
నాపరాయణుడు సమస్త చేతనోజ్జ్వలనార్థమై శ్రీపంచరాత్ర
గమశాస్త్రమునై దురాత్మలయందు శ్రీశేషవై పతేయ పద్మ
గర్భవిష్ణుకేసులేతు నుపదేశించిన కారణమున నిద్రానికీనామ
మన్వర్థమయ్యెనను విశేషమాగమజ్ఞులకు విదితపూర్వము.
తాదృశమగు నీశాస్త్రమున నిత్యానుష్ఠేయ నిర్ణాయకములగు
నర్చకజనోపయోగి ప్రయోగ గ్రంథములిపుడు దుర్లభములు
టచే నీగ్రంథమాలాముఖమున కొన్నింటిని బ్రకటింప సమ
కటితిమి. అనాత్మజుల వైయాత్యమును విద్యతల్లభులు
క్షమింతుడుగాక!

అర్థనిర్వాహ్యమగు నీకార్యమందు మమ్ములను శ్రీమం
దిత్యాది శ్రీమాధనకుధరం వేద్యురంగాచార్యస్వామివారు
ప్రథమమున ప్రోత్సహించిరి. కాని మాదురదృష్ట వశమున
వారు పరమపద నిత్యసేవారసికులైరి. వారి ధర్మపత్నియగు
తి. కా. స. ధనకుధరం లక్ష్మీనరసమ్మగారు వారి యాత్మ
శాంతికి వారియాశయములనుసార్థకముజేయుచూ యీగ్రంథ
మును ముద్రింపించిరి. వారికి శ్రీయఃపతి యైహికాముష్మిక
సుఖ సంపదల బ్రసాదించుగాక!

ప్రథమ. ప్రయోగముగుటంజేసి క్లుప్తముగ నీగ్రంథ
మును బ్రకటింపఁ భూహితో బ్రహ్మణ నశనముల నిందు

జేర్చలేదు. సంప్రదాయభేదానురోధముగ ననుష్ఠింప వీలగు
 భంగిని న్యాసుక్రమము వేరుగ నిరూపింపబడినది. సంఘీయా
 భ్యర్థన ననుసరించి సుస్వరములగు పంచ మూక్తములును మరి
 కొన్ని యర్చకావసర విశేషములును బ్రకటింపబడినవి. మాన
 సయాగ నిత్యహోమబలిహంగాదులు శ్రికాలార్చన విధియం
 దు బ్రకటింప బడనున్నవి. ప్రామాదికములగు దోషములను
 దోషజ్ఞులు సహింతురని సూదింతురని విశ్వసించు చుత్తము.
 మీయందటి సహాయములనంది కొలదికాలములోనే గర్భింధ
 మాల తన ద్వితీయ సుమసారభమును పండితలోకమున వెద
 జల్లుచని భావించుచున్నాము.

మాలేయం సుమనస్సహ్యాహమేయమభికాంతతి!
 అస్యాస్సుమనసోవృద్ధ్యేభూయస్యైసస్తుసంతతమ్||.

సంపాదకులు.

“శ్రీమౌనము”
 “శ్రీహయగోవానము”

భూమికా

విదితమస్తు శ్రీమతాం తత్త్వవిదాం పరవాసుదేవదివ్య
 గుణానుభవైక ప్రవీచారభాసురాణాం స్వాత్మధనభూతశేష
 భావానుగుణగుణావ్యయరత్నదీపానామేకాయనస్వాధ్యాయా
 ధ్యయనాధ్యాపనవ్యసనాభిభూతానాం శ్రీ శాస్త్రుదివ్యశ్రుతిని
 దిధ్యాసనప్రవణతానిరస్తాపరాగద్యుపజాపచయోపచయాన్ము
 కవిశావణాం శ్రీపాంచరాత్రభగవచ్ఛాస్త్రసహితాభిజ్ఞా
 నాదిపంచకాలాన్యతమేభ్యానుష్ఠానసమాసాదితనిఖలదనస్వస్తి
 భావప్రతియత్ననానరీయకతానముదజ్ఞితానాం శ్రీ శాస్త్రు
 ప్రణయినాం తత్రభవతాం తదిహపూర్వాచార్యాభిమత
 ప్రామాణ్యప్రవణనిఖలార్చకప్రవరస్సహజీయం కన్ధానము
 నురుధ్య నిత్యార్చనవిధిరసా నీయ శేషప్రకాశ్యతామితి యత్.

అయంహి భగవచ్ఛాస్త్రసంప్రదాయగర్భతుషమితే
 ఘ్రుతామపి నిష్కంటకస్సమ్యక్రరః కన్ధా ఇతి నాపరోక్షం
 ప్రేక్షావతామ్. శ్రీ శాస్త్రపాదవికానామర్చకప్రవరా
 ణామాదీనవమస్తరానుష్ఠానోపయోగ ఏష విధిరిత్యాస్మాకీన
 స్సమ్యుత్పయో బాధమ్. కేనదదత్తోక్రమ ఏవోపజాప
 ఆవిరకారితీ నిశమ్య వై యాత్యమస్మానుస్మృత్య నయోహ్యన్ధ
 గజప్రస్థితో బాగరీతి విభావయామః. ఆస్తాం తావత్.
 తార్తీయోపాయానుస్థాననిబన్ధనోహ్యాయం ప్రవాదః. అర్చ
 వైశేషనయమనుమారని తి ఇత్యుక్తిర్నపునరుక్తిః. అధికారిన్య
 సామానాధికరణ్యోసాన్య శాస్త్రస్వాశ్వతరీగర్భాయ భజో

రారాజస్తే నిగదపూర్వ ఇతి తేభ్యస్సప్రశయమజస్సం
ప్రణతిసహస్రముపహరామః. ఇత్థం వ్యక్తి భేదనిబద్ధసో
హ్యతిశయ స్తస్మాదసాధారణాతిశయసామగ్రిసమీహసనాథ
తామర్చకజనీనతామనుగృహ్లాదు భృశమనవద్యత్వియఃపతి
ర్భగవానితి సర్వం నిరవద్యమ్.

ఇతి

నివేదయతి

చిట్టినూడూరు
పాషీ కృష్ణదళమీ
కోధివర్సరే

శ్రీ మద్భాగవతాభిజనవ్యపదేశీ
రఘునాథభట్టాచార్యచక్రవర్తి.

విషయసూచి

అర్చనానిధి:	1
అర్చకముఖ్యాచసరవిషయా:	13
బీజమస్త్రా:	15
న్యాసక్రమ:	16
అవాహనక్రమ:	17
శ్రీవిష్ణుశతనామాలి:	18
పంచమూక్తాని	20
మంత్రపుష్పమ్	27
మంగళాశాసనమ్	30

శ్రీ

శ్రీ హయగ్రీవా య నమః.

శ్రీ పాంచరాత్ర భగవచ్చాస్త్రోక్త
వీత్యర్చనావిధిః

ఓం నమశ్చియఃపతి చతుర్ముఖ నారద పరాశర ప్రభృతిభ్యః

శ్రీ పాంచరాత్ర భగచ్చాస్త్రోక్తమ్ సంప్రదాయ
ప్రవర్తకేభ్యో మహద్భ్యో మునిభ్యో గురుభ్యః

శ్లో॥ శ్రీశేష పక్షీశ్వర పద్మగర్భ
సేనేశముఖ్యా ప్రతిబోధయన్తమ్ ।
శ్రీపాంచరాత్రాగమశాస్త్ర మాద్యం
విష్ణుం సదాఽహం శరణం ప్రపద్యే ॥

శ్లో॥ శ్రీలక్ష్మీవల్లభారమ్భం పూర్వాచార్యసుమధ్వనాం ।
అస్మదాచార్య పర్యంతం వందే గురుపరంపరామ్ ॥

హరిః ఓమ్ అనాఽచ్చకః షవిత్రపాణిః తోయపుష్ప
దికం గృహీత్వా దేవాలయంగత్వా ద్వారపాలకౌ నమ

సూత్య ఓం చం చందాయనమః । ఓం పం ప్రచందాయ
నమః । అస్త్రసుస్త్రేణ కరతాడవత్రయం కృత్యా, ఓం అస్త్ర
యభి. వాయుమస్త్రేణ కవాటోద్ధాటనం కృత్యా, ఓం యం
వాయవేనమః । ఆలయం ప్రవిశ్య, అతోదేవేతి దేవం ప్రణమ్య
ఓం అతోదేవా అవస్తునో యతో విష్ణుర్విచక్రమే పృథివ్యా
ప్రప్తదామభిః దేవాగారే మార్జనాదికం కృత్యా అగ్నిమ
స్త్రేణ దీపం ప్రజ్వాల్య, ఓం రం జగజ్యోతి రూపాయనమః
స్వామినం । పభోధ్య

శ్లో॥ కానల్యా సుప్రజారామ ! పూర్వ సంధ్యా ప్రవ రతే!
ఉత్తిష్ట ! నరశార్దూల ! కర్తవ్యం దైవముపాకమ్ ॥
ఉత్తిష్ట ! తిష్ట ! నోపద్దే ! ఉత్తిష్ట ! గరుడధ్వజ ! ।
ఉత్తిష్ట ! కుమలాకాంత ! త్రైలోక్యం మంగళం కురు ।
శ్రీరామచంద్ర మహితాగమ పూజితాంఘ్రే !
శ్రీరామనానిమత దివ్య కథామృతాష్టే ! ।
ఆయాత్రి దేవ ! ఇంద్రగర్భ నక్షితారాః
శ్రీరామచంద్ర ! కరుణాకర ! సుప్రభాతమః ।
ద్వయ ప్రబుద్ధే దేవత ! తవాగ్రే మధుసూదన !
తాకికాదేవ! యజ్ఞాంశ్చ తాన్వి నిర్వర్తయామ్యహమ్ ।

దేవస్య నిర్మాల్యం విముచ్య తేన విష్వ క్షేనమలం
కృత్య అథవా శుచిప్రదేశే సంస్థాప్య; గర్భ మందరద్వారం
తిరస్కరిత్యాచచ్ఛద్య అం అననాసనాయ నమః ఇతి దేవ
స్య దక్షిణ పద్మాసనేనోపవిశ్య ఆచమ్య ఓం అచ్యుతాయ

నమః ఓం అవస్తాయ నమః ఓం గోవిందాయ నమః ఆంగు
ష్ఠేన ఓం కేశవాయనమః ఇతి దక్షిణతాలుం ఓం నారాయ
ణాయనమ ఇతి వామతాలుం సాంగుష్ఠ మధ్యమయా ఓం
నూధవాయనమ ఇతి దక్షిణనేత్రం ఓంగోవిందాయ నమ ఇతి
వామనేత్రం సాంగుష్ఠ తర్జన్యా ఓం విష్ణవేనమ ఇతి దక్షిణ
నాసారంధ్రం ఓం మధుసూదనాయనమ ఇతి వామ నాసా
రంధ్రం సాంగుష్ఠ కనిష్ఠికాయనమ ఇతి దక్షిణకర్ణం ఓం
వామనాయనమ ఇతి వామకర్ణం సాంగుష్ఠ
లవాహుయా ఓం శ్రీధరాయనమ ఇతి దక్షిణబాహుం ఓం
హృషీకేశాయ నమ ఇతి వామబాహుం హస్తేన ఓం పద్మ
నాభాయ నమ ఇతి ఉదరం ఓం దామోదరాయ నమ ఇతి
శిరశ్చ పృథ్వంగముదకస్పర్శ పూర్వకం స్పృష్ట్యా
ఉత్తిష్టను భూరిపిశాచాః యేతే భూమి భారతాః ।
ఏతేమామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమాజనః ।

సాదానాయమ్య ఓం భూ ఓం భువః ఓంగం సువః
ఓం మహా ఓం జనః ఓం తపః ఓంగం సత్యం ఓం తత్సవితు
ర్వరేణ్యం భగవదేవస్య ధీమహి ధియో యోనః ప్రచోద
యాత్ ఓమాహో వ్యోమోఽహోఽమృతంబ్రహ్మ భూర్భువస్సు
వరోమ్ ।

శ్రీగోవింద గోవింద శ్రీ మహావిష్ణోరాజాయ పవర
మానస్య అద్యబ్రహ్మణః ద్వితీయపరాశ్రే శ్వేతవరాహశత్రే
వైవస్వతమన్వంతరే కలియుగే ప్రధమపాదే జంబూద్వీపే

భరతస్వతే భరతఖండే మేరోద్ధక్షిణదిగ్భాగే శ్రీరంగస్వాత్మ తర
ప్రదేశే కృష్ణా కావేరి (కృష్ణా నదావరీ) మధ్య ప్రదేశే
భగవదాలయే భగవత్సన్నిధౌ అస్మిన్ వర్తమాన వ్యావహా
రిక చాంద్రమానేన ప్రభవాది వష్టి సంవత్సరాణాం మధ్యే
సంవత్సరే... ఆయనే... ఋతే... మాసే... పక్షే... తిథౌ...
వాసరే... శుభనక్షత్ర శుభయోగ శుభకరణ ఏవంగుణ
విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ అస్య దేవదేవస్య శ్రీమదఖ
లాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకస్య శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత
శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రస్వామిః పీఠ్యర్థం
అస్మిన్ గ్రామే స్థితానాం ప్రజానాం క్షేమస్థైర్య ధైర్యవిజయ
ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాభి వృద్ధ్యర్థం యజమానాచార్యా
ర్చక పాచక పరిచారకాదీనామపవర్గ సిద్ధ్యర్థం అష్టోత్తరశత
సంఖితాకార శ్రీ రామచంద్ర భగవచ్ఛాస్త్ర దివ్యాగమో
క్త ప్రకారేణ... కాలార్చనం కరిష్యే- తద్దాదా ఘట్టా
ర్చనం కరిష్యే. ఘట్టాయాం బ్రహ్మణ మావాహయామి.
ముకుతే సుదర్శనమావాహయామి- సూతే ఆసన్నాది నాగే
న్ద్రానా వాహయామి. రసనాయాం పరస్వతీ మావాహ
యామి. నాదే ప్రజాపతిమావాహయామి. ఘట్టాధిష్ఠాన
దేవతాభ్యోనమః ఆసనం సమర్పయామి. పాద్యం సమర్ప
యామి. పుష్పం సమర్పయామి. ఆచమనీయం సమర్పయా
మి. ఘట్టాం త్రివారం నాదయిత్వా తతః శృంగార్చనం కరి
ష్యే శంఖే చంద్రమావాహయామి. పృష్ఠే వరుణమావాహ
యామి. కుక్షే సముద్రమావాహయామి. అగ్రే సర్వదేవానా

నాహయామి. శంఖాధిష్ఠాన దేవతాభ్యోనమః ఆసనం సమర్ప
యామి. పాద్యం సమర్పయామి పుష్పం సమర్పయామి.
ఆచమనీయం సమర్పయామి. తతః కలశార్చనం కరిష్యే-
కలశస్య ముఖే విష్ణుమావాహయామి. కలశస్య కంఠే రుద్ర
మావాహయామి. కలశ మూలే బ్రహ్మణమా
వాహయామి. కలశ స్థ జలే వరుణమావా
హయామి. కలశాధిష్ఠాన దేవతాభ్యోనమః ఆసన్నాది
చతురుపచారా సమర్పయామి. తతః కలిదక్షేన పూజా
ద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య అర్ఘ్యాది పాత్రాణి విష్ణుగాయత్ర్యా
ప్రోక్ష్య "ఓం నారాయణాయ విద్మహే వాసుదేవాయ
ధీమహి తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్" ఆగ్నేయానికోక్తేషు
కృమేణ స్నానీయ పాద్యార్ఘ్యచమనీయ పాత్రాణి మధ్యే
శుద్ధోదకపాత్రంచ నితీప్య ప్రణవేన పూజ కుంభోదకేనా
పూజ్య ఏలాది తత్తద్రవ్యాణి నితీప్య (తత్తద్రవ్యాణావే
తులనీదళాన్నితీప్య) తతః పీఠార్చనం కరిష్యే. ఓం ఆధార
శక్త్యోనమః, ఓం కూర్మాయనమః, ఓం యజ్ఞవరాహాయ
నమః, ఓం వాసుపురుషాయనమః, ఓం దిగ్గజేభ్యోనమః,
దిగ్గజానామపరి ఓం శేషాయనమః, శేషోపరి భూమణ్డలాయ
నమః, భూమణ్డలే క్షీరాగ్ణనాయనమః క్షీరాగ్ణవ మధ్యే
శ్వేతద్వీపాయనమః, శ్వేతద్వీపమధ్యే సువర్ణ మంటపాయ
నమః, మంటపస్య బహిఃపార్శ్వారే ద్వారశ్రియైనమః, ఓం
చందాయనమః, ఓం సుచందాయనమః, దక్షిణ ద్వారే
ద్వారశ్రియైనమః, ఓం భద్రాయనమః, ఓం శుభదాయ

నమః, పశ్చిమద్వారే ద్వారశ్రియైనమః, ఓం ధాత్రేనమః, ఓం విధాత్రేనమః, ఉత్తరద్వారే ద్వారశ్రియైనమః, ఓం జయాయనమః, ఓం విజయాయనమః, అస్త: ప్రాగాదిచతుర్దిక్షు ఓంధర్మాయనమః, ఓం అధర్మాయనమః, ఓం జ్ఞానాయనమః, అజ్ఞానాయనమః, ఓం వైరాగ్యాయనమః, ఓం అవైరాగ్యాయనమః, ఓం ఐశ్వర్యాయనమః, ఓం అనైశ్వర్యాయనమః, పితృమధ్యే మహాపద్యాయనమః, పద్మనభేషు ప్రాగాదిక్షిమేణ ఓం విమలాయనమః, ఓం ఉత్కర్షణైస్సనమః, ఓం జ్ఞానాయనమః, ఓం క్రియాయనమః, ఓం యోగాయనమః, ఓం ప్రవ్రాణమః, ఓం సత్యాయనమః, ఓం ఈశానాయనమః, ఇత్యానాహ్య పితాధిపాన దేవతాభ్యోనమః, ఆసనాదిచతురుపచారా సమర్పయామి. పద్మకర్ణికామధ్యే ఓం శ్రీం రాం రామాయనమః ఇతి కౌతుకాంబింబహృదయేషు న్యకేత్ తరి:

శ్లో: ధనుర్ధరం నీరద నీలకాయం

చక్రాదిభిశ్శోభిత దివ్యహస్తమ్ ।

సౌమిత్రి సీతాసహితంచ రామం

హరిం సదాహం శరణం ప్రపద్యే ।

ఇతిధ్యాత్వా సపరివారాయ దివ్యమంగళవిగహాయ శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రస్వామినేనమః ప్రతద్విష్ణురితి పుష్పేణాసనం సమర్ప్య, “ఓం ప్రతద్విష్ణుస్తవతే వీర్యాయ మృగోనభిమః కుచరోగిరిస్తాః యస్త్యో

రమః త్రిమ విక్రమతే వ్యధీక్షియన్తి భువనానివిశ్వా ” శ్రీసీతాలక్ష్మణ.... స్వామినేనమః ఆసనార్థం పుష్పంసమర్పయామి. తీర్ణపదేతి వాద్యం. “ఓం తీర్ణప్రదావిచక్రమే విష్ణుర్దేవా అగ్రాభ్యః గతౌ ధర్మాణి ధారయన్ ” శ్రీసీతాలక్ష్మణ.... స్వామినేనమః వాదయాః వాద్యం సమర్పయామి. విష్ణుర్దేవకమిత్యర్ఘ్యం “ఓం విష్ణుర్దేవకం వీర్యాణి ప్రవోచంయః పార్థివాని విమమేరజగంస్తి యోఅసంతాయ మత్రగం సదస్తం విచక్రీహంస్త్రిభోరుగ్రాయః” శ్రీసీతాలక్ష్మణ.... స్వామినేనమః హస్తయోరర్ఘ్యం సమర్పయామి. వాడేవాడే ఇత్యాచమనీయం “ఓం వాడేవాడే ఉతవాజినోన్లో ధనేషు ధియోవిప్రా అమృతాఃకుత్తజ్ఞాః అస్య మధ్యః పిబత మాదయధ్యం తృప్తాయాత ప్రభిభిర్దేవయానైః” శ్రీసీతాలక్ష్మణ.... స్వామినేనమః ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి. తద్విష్ణురితి చూత దండేన దస్తధావనం “ఓం తద్విష్ణోః పరమం పదగం సదా పశ్యన్తి సూరయాః దివీప్రచక్షురాతతమ్ ” శ్రీసీతాలక్ష్మణ.... స్వామినేనమః ప్రాగాదిక్షిమేణ దస్తధావనం కరోమి. తద్విప్రాసేతి జహ్వశోధనమ్ “ఓం తద్విప్రా సో విప్రస్యవో వాగ్రువాగం ప్రస్సమి

దత్తే బ్రహ్మర్యత్పరమం బ్రహ్మ శ్రీ సీతాలక్ష్మణ
 స్వామినేనమః జన్మాభోధనంకణామి. ఆపోహస్థామేతి ముఖ
 ప్రత్యక్షనం “ఓం ఆపోహస్థామ యోభవః తాన ఙ్గి
 దధాతన మహారణాయ చక్షసే యోవశ్చివరిమోరసః తస్య
 బాజయతేహసః ఉత్తరీవ మూతరః తస్మా ఆరంగమామహ్నో
 యస్య కయాయ జన్మధ ఆపోజనయథాచనః” శ్రీ సీతాలక్ష్మణ
 స్వామినేనమః ముఖప్రత్యక్షనం కణామి. తచ్చం.
 యోరితి శంఖతోయేనస్నానమ్ “ఓం తచ్చంయో రావృషే
 మహే గ్రాతుం యజ్ఞాయ గ్రాతుం యజ్ఞవతయే దైవీ స్వస్తి
 రస్తునః స్వస్తిర్గానుషేభ్యః ఙ్గిర్వం జగతు భవజం తన్నో
 అస్తుద్విపదే శంచథష్పదే ఓం శాం తిశ్శాం తిశ్శాం తిః ”
 “సహస్రీ శీర్షా సర్వమృత నిహణ ” శ్రీ సీతా
 లక్ష్మణ స్వామినేనమః శుద్ధోదకేన స్నాపయామి.
 అభివస్త్రీతి వస్త్రా “ఓం అభివస్త్రా సువస్తనాస్యైవాభిధేమా
 సుదుఘాః పూయమానః అభివస్త్రా భ రవేనో హిరణ్యభ్య
 శ్వాప్రధిసో దేనసోమ ” శ్రీ సీతాలక్ష్మణ స్వామి
 నేనమః సత్ప్రయగ్గం సమర్పయామి. మృత్తికే హనమే
 తిత్కార్యపుండ్రం “ఓం మృత్తికే హనమే హనయన్మయా

దుష్కలం కృతం మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాసి కాశ్యపే నాభి
 మంత్రితా మృత్తికే దేహమే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠి
 తం మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తన్నే నిర్దుర్ల మృత్తికే
 రియా హతేన సాపేన గచ్ఛామి పరమాంగతిమ్ శ్రీ సీతా
 లక్ష్మణ స్వామినేనమః ఙ్గిర్వం పుండ్రం సమర్ప
 యామి. యజ్ఞోపవీత మిత్కృపవీతం “ఓం యజ్ఞోపవీతం
 పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ ఆయుష్య
 మగ్రియం ప్రతిముంచ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తుతేజః”
 శ్రీ సీతాలక్ష్మణ స్వామినేనమః యజ్ఞోపవీతం సమ
 ర్పయామి. పూర్వవదాచమనీయం దత్వా గంధ ద్వానేతి
 శ్రీ చందనం “ఓం గంధద్వారాం దురాధర్తాం నిత్యపుష్టాం
 రీషిణీమ్ ఈశ్వరీగం సర్వభూతానాం తామహోపహ్వాయే
 శ్రియం” శ్రీ సీతాలక్ష్మణ స్వామినేనమః శ్రీచందనం
 సమర్పయామి. హిరణ్యరూప మిత్యాభరణాని “ఓం హిరణ్య
 రూపం హిరణ్యసదృగప్రాన్న సాశ్నేతు హిరణ్యం హిరణ్య
 యాత్మగ్యోర్విపద్యా హిరణ్యరాదదత్సన్న మస్త్రై” శ్రీ
 సీతాలక్ష్మణ స్వామినేనమః సర్వాభరణాం సమర్ప
 యామి. ఆయనేతేతి పుష్పమాలాః “ఓం ఆయనేతేతి ప్రణా

యశ్చ మాధ్వోహస్తు పుష్పిణీ: హదాశ్చ పుండరీకాశి
 సముద్రస్యైవ ధృమే" శ్రీసీతాలక్ష్మణ... .. స్వామినేన
 నమః పరిమళ పుష్పమాలా సుమర్పయామి. తతః శ్రీ
 వాడి చతుర్వంతరి నామభిర్యా అష్టోత్తర శతామభిర్యా
 సహస్రనామభిర్యా పుష్పాక్షతాదిభిః యథావకాశ మర్ప
 యిత్యా ధూగనీది ధూ-ం "ఓం ధూగస్తే ధూర్వధూర్వస్తం
 ధూర్వతం యోస్మా ధూర్వతితం ధూర్వయం వయం ధూ
 ర్వామనా" శ్రీసీతాలక్ష్మణ... .. స్వామినేనమః ధూప
 మాఘామయామి. ఉద్దీప్య స్వేతి దీపం "ఓం ఉద్దీప్య స్వ
 జతవేదో వస్తుం నిఋఋతిం మమ శతౌగ్ శ్చ మహ్మ్య
 మాపనా జవనంచ దిశోదశ" శ్రీసీతాలక్ష్మణ... ..
 స్వామినేనమః దీపం దర్శయామి. దేవస్య త్వేతి మహాహవి
 ర్నివేద్య "దేవస్యత్వా పవిత్రః ప్రపవే ఆశ్వినోర్భావశుభాశ్చం
 పూజ్ఞా హస్తాశ్చాం ప్రతిగృహ్ణామి" శ్రీసీతాలక్ష్మణ... ..
 ...స్వామినేనమః మహా హవిర్నివేదయామి. పయః పృ
 త్వామితి శీతలచానీయం "ఓం పయః పృథివ్యాం పయః ఓష
 థ్మపయో దివ్యంతరిక్షే పయోధాం పయస్సన్మాసృహమి
 పయసాఘృతేన సన్మాసృహమ్యహం" శ్రీసీతాలక్ష్మణ... ..
 ...స్వామినేనమః మధ్యే శీతలచానీయం సమర్పయామి

అగ్న్యస్తాద్యాచమనాని పూర్వపద్ధత్యా విచక్రమేతి తాంబూ
 లం "ఓం విచక్రమే పృథివీ మేష వ్రతాం క్షేత్రాయ విష్ణు
 ర్మనుషే దశస్యో దృవాహో ఆస్య క్షీరయో జనానాః ఉపక్ష్మీ
 తిగ్ం సుజనిమాచకార" శ్రీసీతాలక్ష్మణ... .. స్వామినే
 నమః తాంబూలం సమర్పయామి. తిరస్కరిణీపటం వ్యసో
 హ్య హిరణ్యచాత్రమితి నీరావం "ఓం హిరణ్యచాత్రం మధో
 పూర్ణాదంత మదవ్యోహనీతి వ్రతచా బ్రహ్మణ మపహరతి
 ఏకధైవ యజమాన ఆయుష్షేదదాతి" శ్రీసీతాలక్ష్మణ... ..
 ...స్వామినేనమః ఆనందరూపానీరావం దర్శయామి, సహ
 పృథీర్ణగ శే-మం మంత్రీపుచ్చమ్ "ఓం సహస్రశీర్షం దేవం
 ..ప్రచోదయాత్. శ్రీసీతాలక్ష్మణ... .. స్వామినేనమః సువన్ద
 దివ్య పుష్పాంజలిం సమర్పయామి. తతః శ్రీరామచంద్ర
 స్మృతగీత ప్రోతాదీని యథావకాశం కారయిత్యా
 శ్లో. యస్య స్మృత్యాచ నామోక్త్యా తపః పూజాకీయాదిభిః
 న్యూనం సంపూర్ణతాయాతి సవ్యోవద్దే తమచ్యుతమ్ ।
 మంత్రీహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం జనార్దన !
 యన్మౌజతం మయాదేవ ! పరిపూర్ణం తదస్తుతే ।
 అనయా భ్యాని నాహనాది ... కాలార్చనయా సపరివారో
 దివ్యమంగళ విగ్రహ శ్రీసీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న హను
 మత్సమేత శ్రీరామచంద్ర స్సుగ్రీవ స్సుప్రసన్నో మనో
 భవతు.

అస్య దేవదేవస్య ... స్వామిః కటాక్షేణ ... గో
త్రస్య ... యజమానస్య పుత్రపాత్రీ ధనధాన్యాని సర్వ
సమృద్ధిరస్తు. ఆస్మిన్ గ్రామే కృతవసతీనాం సర్వేషాం
ప్రజానాం క్షేమప్రోక్ష్య ధైర్య విజయాయురారోగ్య ఐశ్వర్యా
భివృద్ధిరస్తు. అయం దేశస్సుభిక్షో భవతు. సర్వేషామస్సుభి
నో భవన్తు.

నారాయణ ! నమస్తేస్తు నరకార్జన తాంక !
పాహి! మాం కృపయాదేవ! భవత్ప్రదాబ్జ పూజకమ్ ||
ఉపచారాపదేశేన కృతానమరహర్మయా ।
అపచారానిమాన్ సర్వాన్ క్షమన్వపురుషోత్తమ ! ॥

ఇతి ప్రపదనం కృత్వా భక్తేభ్యో భగవత్పాద తీర్థ
నిర్మాల్య చందన ప్రసాదాంశ్చ దత్వా కవచమున్మ్రేణ కవా
టం బంధయేత్ “ఓం కవచాయనమః.”

ఇతి శ్రీపంచరాత్రే అష్టోత్తర శతసంహితాంతర్గతే భగవ
చ్చాస్త్రే, అర్చనాప్రకరణే భగవన్నిత్యార్చనా విధి
స్సమాప్తః. హరిః ఓమ్. తత్సత్.

— అర్చకముఖ్యవసరవిషయాః —

— శ్రీపాదతీర్థప్రదానే —

అకాలమృత్యుహరణం. సర్వవ్యాధి నివారకమ్ ।
సర్వపాపక్షయకరం విష్ణుపాదోదకం శుభమ్ ।
సాలగ్రామ శిలావారి పాపహారి విశేషతః ।
ఆజన్మకృత పాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం దినేదినే ।

— పాదుకాప్రదానే —

శ్రీవిష్ణు పాదుకాద్వైతస్య భారణా దఘనాశనమ్ ।
తస్మాద్ధారయ శేషాధిదైవతం భుక్తిముక్తిదమ్ ।
గరుడోవాహనాధీశః పాదుకా రూపమౌశితః ।
పాదుకాధారణా త్రస్మాద్వైకుంఠంప్రాపుయాన్నరః ॥
శ్రీరామ పాదసంస్పర్శా దహల్యాచ పవిత్రితా ।
తస్మాద్ధారయ శ్రీరామపాదుకే శిరసా యుదా ।

— శ్రీచందనప్రదానే —

శ్రీవిష్ణుగాత్రే స్పర్శేణ పవిత్రం చందనం ముదా ।
ధత్తేవక్షసి యోమర్చ్యస్సయాతి పరమం పదమ్ ॥

— నిర్మాల్యతులనీప్రదానే —

విష్ణునిర్మాల్య తులనీభక్షణం పుణ్యవర్ధనమ్ ।
తస్మాత్పుణ్యాభివృద్ధ్యర్థం తులనీం భక్షయ్యాఽధునా ॥

- పుష్పమాలా ప్రదాన -

విష్వర్చితా పుష్పమాలా విష్వక్సేనభృతా సదా ।
భార్యతేభక్తి యుక్తైర్యస్తేయాని పరమంపదమ్ ॥

- ప్రసాద ప్రదాన -

ఆయురారోగ్యపుత్రార్థ రాజ్యబంధు సమృద్ధయః ।
భవన్తుతే సదావిష్ణోః ప్రసాదాచ్ఛేష శాయినః ॥

ప్రాతఃకాలార్చనే ప్రబోధదన్త ధావన జహ్వనిర్లేఖన ఫల
నివేదనాని విశేషాః

మాధ్యాహ్నీకార్చనే స్నాన వస్త్రోపవీతోర్యపుండ్ర మర్చన
సం అర్ఘ్యపాద్యైశ్చమన స్రక్కున్దన మహా హవిర్నివేదనా
దీని విశేషాః

సాయాహ్నీకార్చనే పాద్యార్ఘ్యచమన ప్రక్కున్దన కర్కరా
సహిత క్షీరఫలోపహారాది నివేదనాదీని విశేషాః

శ్రీరామ గోపాల నృసింహద్యాలయేషు ఆలయస్థ
రాజ్యలక్ష్మీ గోదా హనుమద దీరామర్చనే తత్తద్బీజమస్త్రో
చ్ఛార్చణపురస్కారాను మన్తైరేవావాహనం కార్యమ్

— బీజమన్తః —

శ్రీరామబీజం ఓం శ్రీం రాం రామాయనమః

గోపాల బీజం ఓం క్లీం కృష్ణాయ గోవిందాయ గోపీ జనవల్ల
భాయనమః

నృసింహబీజం ఓం హ్రీం నృసింహాయనమః

హనుమద్బీజం ఓం హ్రీం హనుమతేనమః

గరుడబీజం ఓం గం గరుడాయనమః

లక్ష్మీబీజం ఓం శ్రీం శ్రియైనమః

భూ బీజం ఓం భీం భూమ్యైనమః

నీళాబీజం ఓం నీం నీళాయైనమః

ఆనందాది నిత్యముక్తానాం పరాంకుశాది పరమసాత్త్విక భక్తా
నాం నామమన్తైరేవావాహనం కార్యమ్

అర్చనకాలే తత్తద్వస్త్రలాభే (వస్త్రయజ్ఞోపవీతాది) పుష్పా
ణివా తులసీపత్రాణివా తదర్థమర్చయేత్

స్థితీ దేవే స్థితిన్యాసః ఆసీనే స్పృష్టి సంక్షకః ।
శయనే సంహృతిన్యాసః యానారూఢే త్రయంభవేత్ ॥

— స్థితిన్యాసః —

ఓం రాం ఇతి దేవస్య నాభౌ
ఓం యం ఇతి దేవస్య మేహనే
ఓం ణాం ఓం ఇతి దేవస్య జంఘయౌః
ఓం యం ఓం ఇతి దేవస్య పాదయౌః
ఓం ఓం ఓం ఇతి దేవస్య మూర్ధ్ని
ఓం నం ఓం ఇతి దేవస్య నేత్రయౌః
ఓం మోం ఓం ఇతి దేవస్య ముఖే
ఓం నాం ఓం ఇతి దేవస్య హృదయే

— స్పృష్టిన్యాసః —

ఓం ఓం ఓం ఇతి దేవస్య మూర్ధ్ని
ఓం నం ఓం ఇతి దేవస్య నేత్రయౌః
ఓం మోం ఓం ఇతి దేవస్య ముఖే
ఓం నాం ఓం ఇతి దేవస్య హృదయే
ఓం రాం ఓం ఇతి దేవస్య నాభౌ
ఓం యం ఓం ఇతి దేవస్య గుహ్యే
ఓం ణాం ఓం ఇతి దేవస్య జంఘయౌః
ఓం యం ఓం ఇతి దేవస్య పాదయౌః

ఓం యం ఓం ఇతి దేవస్య పాదయౌః
ఓం ణాం ఓం ఇతి దేవస్య జంఘయౌః
ఓం యం ఓం ఇతి దేవస్య మేహనే
ఓం రాం ఓం ఇతి దేవస్య నాభౌ
ఓం వాం ఓం ఇతి దేవస్య హృదయే
ఓం మోం ఓం ఇతి దేవస్య ముఖే
ఓం నం ఓం ఇతి దేవస్య నేత్రయౌః
ఓం ఓం ఓం ఇతి దేవస్య మూర్ధ్ని

ఏవం తత్రదాత్రయస్థ స్థితీ ఆసీనే శయనే యానారూఢ
బింబేషు న్యాసః కార్యః.

— ఆవాహనకృమః —

ఆచార్యో మూలమస్త్రేణ కూర్చసంయుతం తులనీదశ
శోభితం శుద్ధాంబుపూరిత మూవాహన పాత్రం గృహీత్వా
కరాభ్యాం లలాటసమ ముద్భృత్య తస్మాద్విమస్త్రం చతురు
చ్చార్య తస్మాద్విం తదావాహనపాత్రే ఆగచ్ఛ దేవదేవేతి
సమావాహ్య కూర్చేన తత్రాత్రస్థ తోయం గృహీత్వా
మూలబేరస్థ పద్మాగం తేజః కౌతుక బింబమూర్ధ్ని తస్మాద్వి
మస్త్రేణ సించేత్ కౌతుక బింబస్థ పద్మభాగం తేజః ఉత్సవ
బింబమూర్ధ్ని సించేత్ ఉత్సవ బింబస్థ చతుర్థభాగం తేజః
స్పృశన బింబమూర్ధ్ని సించేత్ స్పృశన బింబస్థ తృతీయ
భాగం తేజః బలి బింబమూర్ధ్ని సించేత్ బలి బింబస్థ ద్వీ
భాగం తేజః తీర్థ బింబమూర్ధ్ని సించేత్ తీర్థ బింబస్థ మే

కాంశం శయ్యా బింబమూర్ధ్ని సింహేత్. తత్ర త్కర్ణావ
సానే పునః మూలబింబే నియోజయేత్.

- శ్రీ విష్ణు శతనామావళిః -

ఓం శ్రీ నాసుదేవాయనమః
హృషీకేశాయనమః
వామనాయనమః
జలకాయనేనమః
జనార్దనాయనమః
హరయేనమః
కృష్ణాయనమః
శ్రీవత్సాయనమః
గరుడధ్వజాయనమః
వరాహాయనమః
పుండరీకాయనమః
నృసింహాయనమః
నరకాస్త్రకాయనమః
అవ్యక్తాయనమః
శాశ్వతాయనమః
విష్ణవేనమః
అనంతాయనమః
అజాయనమః

ఓం ఆయుయనమః
నారాయణాయనమః
గంగాధ్యక్షాయనమః
గోవిందాయనమః
శ్రీరిభాజనాయనమః
గోవర్ధనోద్ధరాయనమః
దేవాయనమః
భూధరాయనమః
భువనేశ్వరాయనమః
వేదేనమః
యజ్ఞపురుషాయనమః
యజ్ఞేశాయనమః
యజ్ఞవాహకాయనమః
చక్రపాణినేనమః
గదాపాణినేనమః
శంఖపాణినేనమః
నారాత్తమాయనమః
వైకుంఠాయనమః

ఓం దుష్టదమనాయనమః
భూగర్భాయనమః
పితవానసేనమః
తిరిక్రమాయనమః
తిరికాలజ్ఞాయనమః
తిరిమూర్తయేనమః
సందేశ్వరాయనమః
రామాయనమః
రామాయనమః
హయగ్రీవాయనమః
భీమాయనమః
రాక్షసాయనమః
భవోద్భవాయనమః
శ్రీపతయేనమః
శ్రీధరాయనమః
శ్రీశాయనమః
మంగళాయనమః
మంగళాయుధాయనమః
దామోదరాయనమః
దమోపేతాయనమః
కేశవాయనమః
కేశిసూదనాయనమః
వరేణ్యాయనమః

ఓం వరదాయనమః
విష్ణవేనమః
అనందాయనమః
వసుదేవభాయనమః
హిరణ్యరేతసేనమః
దీప్తాయనమః
పురాణాయనమః
పురుషోత్తమాయనమః
సకలాయనమః
నిష్కలాయనమః
సద్భాయనమః
నిర్గుణాయనమః
గుణశాశ్వతాయనమః
హిరణ్యతను సంకా
శాయనమః
సూర్యాయుత సమప్ర
భాయనమః
మేఘశ్యామాయనమః
చతుర్భూషేనమః
కుశలాయనమః
కమలేక్షణాయనమః
జ్యోతీరూపాయనమః
అరూపాయనమః

ఓం స్వయానాయ నమః

రూప సంస్థితాయ నమః

సర్వజ్ఞాయ నమః

సర్వతాపహాయ నమః

సర్వేశాయ నమః

సర్వతోముఖాయ నమః

జ్ఞానాయ నమః

కూటస్థాయ నమః

అచలాయ నమః

జ్ఞానదాయ నమః

పరమాయ నమః

ఓం ప్రభవే నమః

యోగీశాయ నమః

యోగనిమితాయ నమః

యోగినే నమః

యోగస్వరూపిణే నమః

పర్యభూతానామీశ్వర

రాయ నమః

భూతభూతాయ నమః

ప్రభవే నమః

శ్రీమతే నారాయణాయ

నమః

ఏవం విష్ణు శతనామావళి స్సమాప్తా